

TRIMITAS

**PADĖKOS IR DĖMESYS
JAUNIESIEMS ŠAULIAM**

9771392475004

KVIEČIAME SKIRTI 1,2 GPM LIETUVOS ŠAULIŲ SĄJUNGAI

Skirkite 1,2 % GPM naudodamiesi elektronine deklarovimo sistema. Tai paprasta ir greita:

1 2 3 4

Prisijunkite prie Elektroninio deklarovimo sistemos.

Pasirinkite Pildyti formą > Prašymas skirti paramą.

Pasirinkite formos FR0512 v.4 pildymą tiesiogiai EDS portale.

Užpildykite pateiktą formą bei pasirašykite ją elektroniniu būdu.

Skirkite 1,2 % GPM naudodamiesi VMI programėle „e. VMI“.

e. VMI – tai mobilioji programėlė, kurioje gyventojams pateikiamos aktualiausios VMI paslaugos.

Daugiau išsamesnės informacijos, kaip skirti 1,2 % GPM Lietuvos šaulių sąjungai, rasite čia: www.sauliusajunga.lt -> Parama -> Skirk 1,2 %

LIETUVOS ŠAULIŲ ŽURNALAS

TRIMITAS

2021 m. Nr.3 (1346)
Tiražas 1500 egz.

Išleidžiamas
paskutinę kiekvieno
mėnesio savaitę.

ŠIAME NUMERYJE:

- 2 **LŠS KRONIKA.** Krašto apsaugos ministras A. Anušauskas: „Lietuvos šaulių sąjunga stiprina piliečių atsparumą šiuolaikinėms grėsmėms.“
- 3 **LŠS KRONIKA.** Žiemos sporto šventė 2021
- 4 **JAUNIEJI ŠAULIAI.** Kovo 11-osios proga – padėkos ir dėmesys jauniems šauliams | DOVILĖ PUKERTAITĖ
- 6 **JAUNIEJI ŠAULIAI.** Jaunųjų šaulių taryba – jaunimo balsas | DOVILĖ PUKERTAITĖ
- 8 **ŠAULIŠKA INICIATYVA.** Edukaciniai vaizdo įrašai „Stiprink valią ir kūną!“ jauniems šauliams | EGLĖ RAMANAUSKAITĖ
- 10 **VIENAS IŠ MŪSŲ.** Kai norisi išeiti iš komforto zonos | DOVILĖ PUKERTAITĖ
- 14 **IŠMOKTOS PAMOKOS.** Ugnies įžiebimas titnagu ir senoviniu skiltuvu | EDUARDAS KLIMENKA, GABRIELIUS E. KLIMENKA
- 18 **GINKLAS.** Pražūtingas karo oras: dujokaukės, skirtos arkliui ir šuniui | POVILAS BARŠTAITIS
- 22 **PAŽINK PASAULĮ.** Nenugalimieji iš Nepalo. Gurkai (I) | VALDAS KILPYS
- 24 **NUOMONĖ.** Valstybė kaip „stiklo namas“: laisvė gyventi laisvai | VALDAS KILPYS
- 26 **TECHNOLOGIJOS.** Dronai: šauliška patirtis | KĘSTUTIS ŠČEVINSKAS, VALDAS KILPYS
- 28 **GINKLO BROLIAI.** Ar tikrai žinome, kaip saugiai elgtis internete? | AISTĖ JANULEVIČIŪTĖ, AUŠRIUS JUOZAPAVIČIUS
- 30 **VLADO PUTVINSKIO-PŪTVIO KLUBAS.** Vyčio kryžiaus kilmė | STASYS IGNATAVIČIUS
- 32 **ĮDOMIOJI ISTORIJA.** Dviejų Williamo Shakespeare'o kūrinių personažas kalaviju švaistėsi Lietuvoje | BIRUTĖ MALAŠKEVIČIŪTĖ
- 36 **IŠ AUTOMOBILIŲ ISTORIJS.** Autotransporto priemonių klasifikacija, II dalis | JONAS RINKEVIČIUS
- 42 **LAUKO VIRTUVĖ.** Karamelinis šokoladinis tortas | REGINA VALANČIENĖ
- 44 **GALVOSŪKIS.** Kryžiažodis „Jau saulelė...“. Atsakykite į klausimus ir laimėkite prizą | KASTYTIS STUMBRYŠ

©„Trimitas“, 2021
Leidinio indeksas 5291.
ISSN 1392-4753

Autorių dėmesiui – medžiagų kitam numeriui laukiame iki einamojo mėnesio 10 dienos imtinai!

Projektą „Valstybė ir asmuo: universalių sprendimų link“ (straipsniai): „Kai norisi išeiti iš komforto zonos“, „Valstybė kaip „stiklo namas“: laisvė gyventi laisvai“ remia Spaudos, radijo ir televizijos fondas remimo fondas.

2021 m. skirta 3 500 eurų.

SPAUDOS,
RADIJO IR
TELEVIZIJOS
RĖMIMO
FONDAS

Vyr. redaktorė Dovilė Pukertaitė
Kalbos redaktorė Sandra Balžekaitė
Korespondentas Valdas Kilpys
Dizainas Greta Janutytė, Paulius Budrikis (CRITICAL)
Maketas Greta Janutytė

Redakcijos kolegija:
Dovilė Pukertaitė (LŠS viešųjų ryšių specialistė)
Tadas Venskūnas (LŠS vado pavaduotojas, jaunųjų šaulių vadas)
Irena Šalaviejiienė (LŠS išėjimoje šaulė)
Grazvydas Zulanus (CV narys)
Skaidrilė Grigaitė-Mockevičienė (LŠS studentų korporacijos „Saja“ narė, CV narė)
Gediminas Jankus (CV narys)
Edgaras Diržius (CV narys)

Atstovai užsienyje: LŠS išėjimoje (JAV) J. R. Butkus Torontas (Kanada) V. Pūtvis kuopos vadas V. Pečiulis

Viršelio nuotrauka: Vaidotas Okulič-Kazarinas

Leidėjas: Lietuvos šaulių sąjunga
facebook.com/sauliusajunga.lt

Adresas: Laisvės al. 34, LT-44240 Kaunas, Lietuva.
el. p. redakcija@sauliusajunga.lt

Kasdienės naujienas apie Lietuvos šaulių sąjungą skaitykite oficialiame tinklalapyje www.sauliusajunga.lt

Redakcijos nuomonė nebūtinai sutampa su autorių nuomone. Rankraščiai negrąžinami ir nerecenzuojami.

Dėl spaudos broko kreiptis į spaustuvę.
Spausdino UAB „JUDEX SPAUDA“
Europos pr. 96C, LT-46351, Kaunas

LIETUVOS ŠAULIŲ SĄJUNGA STIPRINA PILIEČIŲ ATSPARUMĄ ŠIUOLAIKINĖMS GRĖSMĖMS

1

„Trimito“ informacija

Kovo 2 dieną Lietuvos šaulių sąjungos (LŠS) štabe apsilankiusiam krašto apsaugos ministrui Arvydui Anušauskui pristatyta Šaulių sąjungos struktūra, veikla, aptartas organizacijos vaidmuo valstybės saugumo kontekste. Taip pat ministras susipažino su jaunųjų šaulių veikla, pilietiniu, patriotiniu ugdymu, kovinių šaulių užduotimis.

„Šaulių sąjungos vaidmuo yra labai svarbus visuomenėje stiprinant atsparumą šiuolaikinėms grėsmėms, ugdant pilietiškumą bei patriotizmą“, – pabrėžė ministras A. Anušauskas.

Šaulių sąjungos vadas plk. Albertas Dapkus ministrui pristatė ir šaulių veiklą kovojant su COVID-19 – teikiamą bei teiktą pagalbą valstybinėms institucijoms, savivaldybėms, ligoninių personalui, dirbančiam su koronaviruso pacientais.

Kalbėdamas apie LŠS veiklas, plk. A. Dapkus pabrėžė organizacijos lankstumą ir gebėjimą greitai prisitaikyti kilus naujų iššūkių. „Sąjungos transformacija ir progresas adaptuojantis prie naujų grėsmių bei iššūkių pastaruoju metu buvo pastebimas ir ryškus. Šaulių pasirengimas vykdyti naujas užduotis prisitaikant prie šiandienos situacijos, operatyvi ir tikslinga pagalba valstybinėms institucijoms, kurios padeda užtikrinti nacionalinį saugumą, parodė šauliškos veiklos, savanorystės prasmę ir reikšmę šių laikų visuomenėje“, – akcentavo Šaulių sąjungos vadas plk. A. Dapkus.

Lietuvos šaulių sąjunga yra valstybės remiama ir jai padedanti savanoriška sukurta pilietinės savigynos asociacija. Sąjungos tikslas – stiprinti Lietuvos Respublikos nacionalinį saugumą, telkti jos piliečius ir prisidėti prie valstybės gynybinės galios didinimo, viešojo saugumo užtikrinimo, visuomenės pilietinio, patriotinio ir tautinio ugdymo. LŠS ugdo pasitikinčius savimi, kūrybingus, motyvuotus ir drausmingus Lietuvos Respublikos piliečius, pasirengusius ginti Tėvynę, nelaimės atveju padėti kitiems. LŠS įkurta 1919 metais, jai priklauso daugiau nei 10 tūkstančių šaulių ir jaunųjų šaulių. Sąjungos struktūrą sudaro 10 rinktinių, įsikūrusių visuose Lietuvos administraciniuose centruose. x

1. Susitikimo akimirka. Krašto apsaugos ministras Arvydas Anušauskas ir Lietuvos šaulių sąjungos vadas plk. Albertas Dapkus.

ŽIEMOS SPORTO ŠVENTĖ 2021

1

„Trimito“ informacija

Šaulių sąjunga skatina aktyviai leisti laisvalaikį, stiprinti ne tik valią, bet ir kūną, todėl tradiciškai organizuoja sporto renginius ir kviečia prisijungti visuomenę – sportuoti drauge su šauliais bet kuriuo metų laiku.

„Nors ir nuotoliniu būdu, ir šiemet pavyko tęsti tradiciją – skatinti aktyvią šaulių ir jaunųjų šaulių veiklą gamtoje net ir žiemą. Visos šaulių rinktinės atsiliepė į kvietimą dalyvauti Žiemos sporto šventėje, žinoma, be šaulių kūrybiškumo ir iniciatyvumo būtų buvę sunku tai įgyvendinti, bet dar kartą įrodėme, kad mūsų bendrystė yra stipri. Nors po vieną, atskirai, buvome vienos šventės dalyviai“, – aktyviu šaulių susidomėjimu ir dalyvavimo projekte džiaugėsi jaunųjų šaulių vadas Tadas Venskūnas.

Šaulių rinktinės originaliai pasižiūrėjo į šių metų projektą. Vienos skatino suburti šaulių komandas iš penkių narių, įveikti trasą ir nufotografuoti trispalvės spalvų daiktus: geltoną, žalią, raudoną, nulipdyti šaulišką simbolį iš sniego, surinkti šiukšles savo žygio trasoje, susidaryti tokį žygio maršrutą, kuriame būtų bent viena lankytina vieta, Lietuvai svarbus paminklas, o žygio pabaigoje įkurti laužą. Ne vienas žygis buvo susietas su Vasario 16-ąja, todėl šauliai su šeimos nariais ir trispalvėmis keliavo miestų ir apsigytais miško takais. x

1. Į žygį su trispalve.

KOVO 11-OSIOS PROGA – PADĖKOS IR DĖMESYS JAUNIESIEMS ŠAULIAM

TEKSTAS: Dovilė Pukertaitė
NUOTRAUKA: Sandra Vavulo

Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo dienos proga už pavyzdingai vykdomą jaunojo šaulio tarnybą, atsidadimą šauliškai veiklai, pasiryžimą, stiprią motyvaciją vykdyti buvo apdovanoti jaunieji šauliai. Visos šaulių rinktinės Sąjungos štabo vertinimo komisijai pateikė jaunųjų šaulių anketas, kuriomis remiantis buvo įvertinti jaunųjų šaulių pasiekimai, motyvacija ir šauliškumo puoselėjimas mūsų visuomenėje.

Trims aktyviausiems jauniems šauliams Greta Tumasonytei, Žilvinui Masiuliui, Pauliui Statkui Lietuvos šaulių sąjungos vado pavaduotojas – jaunųjų šaulių vadas Tadas Venskūnas įteikė Lietuvos šaulių sąjungos vado padėkas bei daiktines dovanas, taip pat Sąjūdžio dalyvės Angonitos Rupšytės dovanas. „Kai prisimenu 1990-uosius, atmintį iškyla ir žmonės, kurie palaikė Sąjūdžio idėją, paremdavo, prisidėdavo prie veiklų, atnešdavo arbatos, sausainių susirinkusiems prie Seimo. Valstybinių švenčių metu matau jaunuosius šaulius, aktyviai dalyvaujančius minėjimuose, gerbiančius ir puoselėjančius istoriją, todėl norisi motyvuoti, skatinti jaunimą, kad jie ir toliau aktyviai veikty, dalyvautų renginiuose“, – kalbėdama apie idėją paskatinti Sąjungos jaunimą sakė A. Rupšytė. Kitiems septynių rinktinių jauniems šauliams perduotos padėkos ir linkėjimai toliau tęsti šaulišką veiklą ir ryžtingai siekti savo tikslų.

1. Jaunųjų šaulių vadas Tadas Venskūnas įteikė dovanas jauniems šauliams.

„Jaunieji šauliai matomi, jų veikla pastebima ir vertinama – tai motyvuoja ir mus, dirbančius su jaunimu. Kovo 11-osios proga parodytas dėmesys ir padėkos jauniems šauliams, tikrai, dar labiau įkvėps jaunuolius aktyviai dalyvauti ne tik Sąjungos, bet ir šalies gyvenime. Tai – savotiškas patvirtinimas, kad jie yra svarbūs, matomi, būtent jie yra Lietuvos ateitis“, – apie iniciatyvą ir parodyto dėmesio svarbą jauniems šauliams kalbėjo T. Venskūnas.

Už rodomą iniciatyvą, šauliškų vertybių puoselėjimą, pilietinį sąmoningumą bei gebėjimą kaskart susitelkti ir įveikti net didžiausius iššūkius Lietuvos šaulių sąjungos vado plk. Alberto Dapkaus padėkos įteiktos šiems jauniems šauliams:

Gretai Tumasonytei, Karininko Antano Juozapavičiaus šaulių 1-oji rinktinė, jaunųjų šaulių vado pavaduotoja

Ivetai Sadauskaitei, Vytauto Didžiojo šaulių 2-oji rinktinė, 204-oji kuopa

Kristinai Bataitytei, Vakarų (jūros) šaulių 3-oji rinktinė, 308-oji kuopa

Eimai Rutkauskaitei, Suvalkijos šaulių 4-oji rinktinė, 408-oji kuopa

Dominykui Gaušai, Alfonso Smetonos šaulių 5-oji rinktinė, 506-oji kuopa

Žilvinui Masiuliui, Gen. P. Plechavičiaus šaulių 6-oji rinktinė, 609-oji kuopa

Eimantui Girdauskui, LDK Kęstučio šaulių 7-oji rinktinė, 702-oji kuopa

Pauliui Statkui, Žemaitijos šaulių 8-oji rinktinė, Mažeikių 801-oji šaulių kuopa

Orintai Šimonėlytei, Plk. Prano Saladžiaus 9-oji rinktinė, Žalčio 909-oji šaulių kuopa

Alan Zelbai, Karaliaus Mindaugo šaulių 10-oji rinktinė, „Geležinio vilko“ 1005-oji šaulių kuopa

O kokios gi mintys sukasi jaunųjų šaulių galvoje? Po apdovanojimų trys aktyviausiais išrinkti jaunuoliai papasakojo, kodėl jie savo laisvalaikį leidžia Lietuvos šaulių sąjungoje, ką jiems reikia Tėvynė ir gautas apdovanojimas.

APIE PASIRINKIMĄ

Greta Tumasonytė: renkuosi laisvalaikį leisti Lietuvos šaulių sąjungoje, nes man tai tapę antrais namais. Žinau, kad čia galiu ne tik visada gerai praleisti laiką, bet ir gauti naujų bei naudingų žinių, realizuoti save, sulaukti pagalbos, jei tokios reikia, ugdyti

savo patriotiškumą, susidurti su vis naujais iššūkiais ir juos įveikti.

Paulius Statkus: Lietuvos šaulių sąjunga man yra antra šeima. Jei ne LŠS, nebūčiau toks, koks esu dabar. LŠS davė man labai daug: išugdė pasitikėjimą savimi ir savo sprendimais, įdiegė lyderystės pagrindus, leido suvokti tėvynės ir jos praeities svarbą kasdieniame gyvenime, čia užmezgiau labai daug naujų pažinčių, gavau naujų potyrių. Todėl ir pasirinkau leisti laisvalaikį joje.

Žilvinas Masiulis: laisvalaikį Lietuvos šaulių sąjungoje pasirenku leisti visų pirma todėl, kad tai – unikali vieta, ypatinga organizacija. To, ką atradau įstojęs, – neiškeičiau į nieką. Mūsų organizacija yra grįsta vertybėmis, kurios puikiai atspindi 10-ąją šaulio įsakymą. Čia aš tobulėju ne tik fiziškai, bet ir dvasiškai. Būvimas šauliu mane tobulina kaip žmogų ir kaip asmenybę! Taip pat turiu galimybę ugdyti kitus, jaunesnius. Tai irgi labai prasminga. Taip pat myliu savo kraštą, savo tėvynę, o būdamas šioje sąjungoje galiu ją rūpintis, ją puoselėti ir ją auginti. Aš tikiu, kad tik mes patys galime praturtinti savo kraštą. Laiko leidimas LŠS – vienas geriausių būdų, kaip tai galima padaryti. Mano supratimu, mes patys turime tobulėti kaip asmenybės ir ugdyti kitus – taip Lietuva gauna dar daugiau pilietiško ir patriotiško žmonių, o kuo jų daugiau – TUO STIPRESNĖ LIETUVA. Yra dvi išeitys – arba šaukti, kaip viskas blogai, arba imti ir keisti. Aš renkuosi pastarąjį variantą, todėl ir esu čia.

KAS MAN YRA TĖVYNĖ?

Greta Tumasonytė: Tėvynė man yra mano namai, mano šeima, aplink supanti gamta ir būtent dėl to stengiuosi atiduoti jai viską, ką galiu, nes tai yra mano pareiga. Tam, kad čia būtų gera gyventi, turime stengtis kiekvienas. O valstybinės šventės parodo, kad Lietuva iš tikrųjų yra patriotiška šalis ir patriotiškumas auga, vis daugiau žmonių švenčia valstybines šventes ir supranta jų svarbą. Visada labai džiaugiuosi matydama tokią gausą žmonių minėjimų metu, ypač džiaugiuosi už jaunimą, kuris domisi Lietuvos istorija, įstoja į Lietuvos šaulių sąjungą ir taip ugdo kitus, skatina mylėti ir saugoti Tėvynę.

Paulius Statkus: man Tėvynė yra Lietuvos žemė, kurioje slapi mano šaknys, mano praeitis, dabartis ir ateitis, mano unikalumas, istorija. Visą žemę atsimena: pirmuosius protėvių žygius vienijant Lietuvą bei mano pirmuosius prisilietimus miške, ore sklاندo didžiojo kunigaikščio Vytauto išmintis bei mano kasdieniai pamąstymai. Tėvynė yra viskas, kas esu dabar.

Žilvinas Masiulis: tėvynė man – namai. Tėvynė – nuo senų senovės čia gyvenanti MANO tauta, mano prosenelių, senelių, tėvų ir MŪSŲ ŽEMĖ. Dangus, žemė, miškai, gyvūnai – viskas čia sava, lietuviška, unikalu. Tai – mano vieta, kurioje noriu būti, gyventi, kurti ir kurią noriu puoselėti. Tai – vienas brangiausių man dalykų. Čia net kitoks oras, lietuviškas, savas. Valstybinės šventės užima svarbią vietą mano širdyje, jų minėjimas yra labai svarbus tautos moralinis pagrindas, patriotiškumo puoselėjimas, tai – pergalės, kurias iškovojo drauge KAIP TAUTA. Bendruomeniškumas man yra vienybė ir bendradarbiavimas, manau, tik būdami bendruomeniški ir pilietiškai pasieksime stiprių rezultatų ir nepalūšime, augsime, stiprėsime.

ĮVERTINIMAS – KĄ JIS MAN REIŠKIA?

Greta Tumasonytė: šis apdovanojimas man reiškia daug, ne tik dėl to, kad buvau atrinkta tarp 3 aktyviausių jaunųjų šaulių visoje sąjungoje, bet pirmiausia todėl, kad buvau pastebėta vadų savo rinktinėje, kur atidaviau daugiausia savo jėgų bei laiko. Tai man parodo, kad eju tinkamu keliu, o šį kelią pradėjau nuo mažų žingsnių, mažų tikslų bei svajonių, kurie išaugo į didelį džiaugsmą, pasitikėjimą savimi ir meilę Lietuvai. Stengiausi mokytis ir įgytas žinias perduoti kitiems. Be to, tai suteikė daug motyvacijos stengtis dar labiau ir svajoti dar daugiau.

Paulius Statkus: aš dar nesuvokiu, kokio masto tai apdovanojimas. Šis apdovanojimas man yra ženklas, kad tai, ką aš darau Lietuvos šaulių sąjungoje, nėra veltui ir tai yra matoma bei vertinama. Tai mane motyvuoja būti aktyviam ne tik Lietuvos šaulių sąjungoje, bet ir šalies gyvenime. Už tai noriu padėkoti savo būrio vadei ir rinktinės štabui.

Žilvinas Masiulis: man šis apdovanojimas reiškia tikrai labai daug, jis visada užims ypatingą vietą širdyje. Būti išrinktam tarp trijų aktyviausių jaunųjų šaulių visoje sąjungoje, patekti tarp tokių žmonių ir atsiimti apdovanojimą iš paties LŠS vado pavaduotojo – tikrai labai didelė garbė, kurios niekada nepamiršiu. Prieš šešerius metus atėjęs į pratybas tikrai nebūčiau pagalvojęs, kad tiek pavyks nusipelnyti sąjungai ir Lietuvai. Šio apdovanojimo nebūčiau gavęs be šeimos ir vadų pagalbos, kurie visada ir visomis išgalėmis prisideda ir suteikia galimybes dalyvauti, nukreipia teisinga linkme. Bet visa veikla ne dėl apdovanojimų, tai tik priedas, kuris labai malonus širdžiai! Svarbiausia, kad mano veikla įkvėptų kitus ir kraštas klestėtų! x

JAUNŲJŲ ŠAULIŲ TARYBA – JAUNIMO BALSAS

1

TEKSTAS: Dovilė Pukertaitė
NUOTRAUKA: LŠS archyvas

Šių metų pradžioje Lietuvos šaulių sąjungos (LŠS) rinktinėse vėl buvo paskirti jaunųjų šaulių vadai, suformuotos rinktinių ir LŠS jaunųjų šaulių tarybos. 2021 metų vasario 23 dieną vyko pirmasis nuotolinis LŠS jaunųjų šaulių tarybos posėdis, kuriame dalyvavo LŠS vado pavaduotojas – jaunųjų šaulių vadas Tadas Venskūnas, rinktinių išrinkti jaunųjų šaulių vadai. Sveikinimo žodį tarė Sąjungos vadas plk. Albertas Dapkus. Plačiau apie Jaunųjų šaulių tarybos veiklos atnaujinimą ir planuojamą veiklą kalbamės su Lietuvos šaulių sąjungos vado pavaduotoju – jaunųjų šaulių vadu T. Venskūnu.

4

1. Kodėl buvo nuspręsta atnaujinti Jaunųjų šaulių tarybos veiklą? Stiprinti jaunųjų šaulių veiklą? Būtent kurias sritis Sąjunga mato, reikėtų stiprinti?

Pagal LŠS statutą yra numatyta, kad LŠS turi veikti LŠS ir rinktinių jaunųjų šaulių tarybos. Man tapus Lietuvos šaulių sąjungos vado pavaduotoju – jaunųjų šaulių vadu, diskutavome su Sąjungos vadu ir nusprendėme, kad laikas atgaivinti jaunųjų šaulių tarybas ir dar labiau įtraukti jaunuosius šaulius į jų veiklos planavimą ir gerinimą. Jaunųjų šaulių veikla Sąjungos mastu yra gana stipri, tačiau matoma keletas silpnėsnių vietų – kai kuriuose miestuose dėl didelės kitų organizacijų įvairovės ir veiklų pasiūlos yra sunkiau sudominti jaunimą įsitraukti būtent į jaunųjų šaulių veiklą. Būna, susiduriame su problema, kai rinktinėse trūksta kvalifikuotų būrelių vadovų. Mano vizija, kurią sieksiu įgyvendinti, – atrasti būdus, kaip pritraukti ir sudominti jaunimą jaunųjų šaulių veikla, suburti kuo daugiau kvalifikuotų būrelių vadovų, kurie dirbtų su jaunaisiais šauliais. Matau, kad aktyviau bendradarbiaudami su kariais savanoriais galėtume turėti motyvuotus ir kvalifikuotus būrelių vadovus ir, be abejo, išlaikyti stiprias rinktines, stiprius būrelius.

2. Kokie pagrindiniai Jaunųjų šaulių tarybos tikslai, užduotys?

Pagrindinis Jaunųjų šaulių tarybos tikslas – įtraukti jaunuosius šaulius į jaunųjų šaulių veiklos organizavimo procesą, suteikti galimybę organizacijos jaunimui teikti pasiūlymus ir pastebėjimus jaunųjų šaulių veiklos tobulinimo ir kitais, su jaunųjų šaulių veikla susijusiais klausimais. Paprastais žodžiais tariant, tikslas yra nepalikti jaunųjų šaulių nuošalėje, įsiklausyti į jų balsą ir stengtis atliepti jų lūkesčius.

3. Kas sudaro Jaunųjų šaulių tarybą?

Lietuvos šaulių sąjungos jaunųjų šaulių tarybą sudaro LŠS vado pavaduotojas – jaunųjų šaulių vadas ir visų dešimties rinktinių jaunųjų šaulių vadai. Rinktinių jaunųjų šaulių vadus rinktinių vadų teikimu skiria Lietuvos šaulių sąjungos vadas. Taip pat turime suformuotas ir rinktinių jaunųjų šaulių tarybas. Rinktinių jaunųjų šaulių tarybas sudaro rinktinės jaunųjų šaulių vadas ir po vieną kiekvienos kuopos atstovą [jaunąjį šaulį].

4. Kokia nauda jauniesiems šauliams?

Pagrindinė nauda jauniesiems šauliams yra ta, kad jų balsas bus dar labiau girdimas, jie bus įtraukiami į planavimo procesus, taip pat prisiims atsakomybę už suplanuotas veiklas, kas, mano supratimu, žmogų tik dar labiau motyvuoja. Taip pat jie gvildens ir spręs aktualiausias ir galbūt tik jiems suprantamas problemas. Organizuos jaunųjų šaulių renginius. Teiks siūlymus dėl jaunųjų šaulių atributikos tobulinimo.

5. Kokiais kriterijais rinktinėse atrenkami jaunieji šauliai? Ar bet kas gali pretenduoti?

Rinktinės jaunųjų šaulių vadu gali tapti tik pilnametis asmuo. Į pareigas jį teikia rinktinės vadas, o tvirtina LŠS vadas. Kiekviena rinktinė savarankiškai priima sprendimą, kas yra tinkamiausias tapti rinktinės jaunųjų šaulių vadu. Mūsų rekomendacijos yra skirti asmenį su ne žemesniu nei viduriniu išsilavinimu, gebantį dirbti su jaunimu, planuoti jų veiklą, susipažinusį ir gebantį vadovautis vidiniais LŠS dokumentais, taip pat asmenį, kuris pats mokėsi pagal LŠS jaunųjų šaulių ugdymo programą. Visi rinktinių jaunųjų šaulių vadai pagal LŠS statutą priklauso LŠS jaunųjų šaulių tarybai. Rinktinės jaunųjų šaulių tarybos nariais skiriami kuopų deleguoti jaunųjų šaulių atstovai, taigi jaunieji šauliai, norintys tapti tarybos nariais, pirmiausia turėtų bendrauti su tiesioginiais savo vadais.

6. Kaip veikia Jaunųjų šaulių taryba? Kokiu principu?

LŠS jaunųjų šaulių tarybos veiklą organizuoja LŠS vado pavaduotojas – jaunųjų šaulių vadas. Pagal LŠS jaunųjų šaulių tarybos veiklos reglamentą per metus turi vykti ne mažiau kaip trys jaunųjų šaulių tarybos posėdžiai. Tačiau, esant poreikiui, jų galima organizuoti ir daugiau. Jaunųjų šaulių tarybos posėdžiai turi vykti LŠS štabe, tačiau galimi ir alternatyvūs būdai [nuotolinis posėdis arba išvažiuojamasis posėdis]. Jaunųjų šaulių tarybos posėdžiams darbotvarkės klausimus planuoja LŠS vado pavaduotojas – jaunųjų šaulių vadas, tačiau rinktinių jaunųjų šaulių tarybos taip pat gali kelti klausimus, kuriuos reikėtų aptarti LŠS mastu – LŠS Jaunųjų šaulių tarybos posėdyje. Posėdžio metu iškėlus ir apsvačius klausimą paprasta balsų dauguma arba balsuojant [už, prieš, susilaikę] yra priimami sprendimai. Manau, verta paminėti, kad Jaunųjų šaulių tarybos yra patariamosios institucijos, todėl aukštesnės institucijos / organai gali nesvarstyti Jaunųjų šaulių tarybos priimtų sprendimų.

7. Įvyko pirmasis susitikimas, kas buvo kalbama jo metu?

Pirmuoju susitikimu norėjau susipažinti su rinktinių jaunųjų šaulių vadais, pristatyti Jaunųjų šaulių tarybos reglamentą, jaunųjų šaulių vadų pareiginius nuostatus ir suplanuoti 2021 metų veiklą. Manau, kad pirmas – pažintinis susitikimas yra ypač svarbus, nes mes – Jaunųjų šaulių tarybos nariai – trejus metus turėsime dirbti dėl bendrų tikslų, tad geresnis vienas kito pažinimas gali užtikrinti, kad veikla bus vykdoma sklandžiau. Taip pat man labai svarbu, kad jaunųjų šaulių vadai suprastų, kur pateko, kokios yra jų atsakomybės ir ką turės veikti artimiausius trejus metus. Dar vienas svarbus aspektas, kad jie būtų tinkamai susipažinę su tarybų veiklą reglamentuojančiais dokumentais ir jų laikytųsi.

8. Koks išpūdis po pirmojo susitikimo? Ar jau aiškėja, kokios sritys aktualios jaunimui, kurias jie norėtų aptarti?

Matau, kad komanda bus stipri ir galėsime rimtai dirbti, džiaugiuosi, kad jau pirmo posėdžio metu buvo keliami gana svarbūs klausimai. Galėjau susidaryti bendrą vaizdą, suprasti vietas, kurios yra skaudžios arba aktualios. Taip pat skatinu jaunuosius šaulius domėtis savo rinktinės jaunųjų šaulių taryba, jos veikla, nepabijoti kreiptis į rinktinių jaunųjų šaulių vadus ir spręsti aktualius klausimus. Tik taip mus pasieks patys aktualiausi jaunimui klausimai ir galėsime sudaryti dar palankesnes sąlygas jiems ugdyti ir veikti.

9. Kaip buvo sutikta idėja atnaujinti Jaunųjų šaulių tarybos veiklą rinktinėse? Kaip iki šiol vykdavo jaunųjų šaulių organizavimas, buvo išgirstamas jaunimo balsas šaulių sąjungoje? Kas jiems atstovaudavo?

Iš ankstesnių patirčių ir bendravimo su jaunaisiais šauliais IV pakopos ar kitose štabo organizuojamose stovyklose galiu drąsiai teigti, kad jaunieji šauliai palaiko tarybos veiklas ir jiems tai yra svarbu. Rinktinės gana greitai suformavo jaunųjų šaulių tarybas ir tai parodo, kad jauniesiems šauliams yra svarbi jų veikla, jie nori būti įtraukti į jos organizavimo procesus. Pats jaunųjų šaulių veiklos organizavimo principas nesikeis, veikla ir toliau bus organizuojama LŠS štabo ir rinktinių lygmeniu, tačiau manau, kad esant taryboms jaunimo balsas bus kur kas labiau girdimas. Vėlgi sugrįžtant prie štabo organizuojamų stovyklų ir bendravimo su jaunaisiais šauliais stovyklų metu organizuodavau darbo grupes, kurių metu jaunieji šauliai galėdavo išsakyti savo nuomonę, pasipasakoti,

iškelti opias problemas arba pasidžiaugti vykdomomis veiklomis. Į šias veiklas jaunieji šauliai įsitraukdavo labai aktyviai, kas, manau, parodo, kad jiems yra svarbūs klausimai, susiję su jų veiklos organizavimu, išylančių problemų sprendimas, noras būti išgirstiems.

10. Kokie yra lūkesčiai? Ateities planai?

Turbūt pagrindinis lūkestis yra tas, kad tinkamai funkcionuotų tarybos veikla, įsitrauktų aktyvūs jaunieji šauliai, būtų keliami svarbūs klausimai, rastume bendrus sprendimus ir nesustotų tarybų veikla.

11. Kasmet tradiciškai vykdavo Jaunųjų šaulių asamblėja, kaip bus dabar, pradėjus veikti Jaunųjų šaulių tarybai? Ar jaunųjų šaulių asamblėja išliks?

Labai geras klausimas ir pastebėjimas. Iškart galiu nudžiuginti, asamblėja niekur nedings ir tikrai vyks. Galbūt keisis tik jos formatas, organizatoriai. Iki šiol asamblėjas organizuodavo LŠS G9 skyrius kartu su LŠS studentų korporacija „Saja“, tačiau atsiradus Jaunųjų šaulių tarybai asamblėjos organizavimą galėtų perimti ji kartu su LŠS štabu. Su Jaunųjų šaulių taryba jau diskutavome šiuo klausimu ir buvome netgi nusprendę asamblėjos datą, tačiau karantino apribojimams nelaisvėjant panašu, kad teks jaunųjų šaulių asamblėją nukelti į vasaros laikotarpį ar netgi rudenį.

LŠS Jaunųjų šaulių tarybos nariai

1. **Tadas Venskūnas**, Lietuvos šaulių sąjungos vado pavaduotojas – jaunųjų šaulių vadas.
2. **Edvinas Šaulys**, Karininko Antano Juozapavičiaus šaulių 1-osios rinktinės jaunųjų šaulių vadas.
3. **Eligijus Leikauskas**, Vytauto Didžiojo šaulių 2-osios rinktinės jaunųjų šaulių vadas.
4. **Simona Jaraitė**, Vakarų [jūros] šaulių 3-osios rinktinės jaunųjų šaulių vadė.
5. **Egidijus Rimkus**, Suvalkijos šaulių 4-osios rinktinės jaunųjų šaulių vadas.
6. **Mantvydas Grabauskas**, Alfonso Smetonos šaulių 5-osios rinktinės jaunųjų šaulių vadas.
7. **Eligijus Strikauskis**, Gen. Povilo Plechavičiaus šaulių 6-osios rinktinės jaunųjų šaulių vadas.
8. **Klaudija Dambinskaitė**, LDK Kęstučio šaulių 7-osios rinktinės jaunųjų šaulių vadė.
9. **Dovidas Jonušas**, Žemaitijos šaulių 8-osios rinktinės jaunųjų šaulių vadas.
10. **Gabrielė Bartkutė**, Plk. Prano Saladžiaus šaulių 9-osios rinktinės jaunųjų šaulių vadė.
11. **Geraldas Pukelis**, Karaliaus Mindaugo šaulių 10-osios rinktinės jaunųjų šaulių vadas. x

EDUKACINIAI VAIZDO ĮRAŠAI

„STIPRINK VALIĄ IR KŪNĄ!“

JAUNIESIEMS ŠAULIAMS

1

5

TEKSTAS: Eglė Ramanauskaitė
psichologė, šaulė

NUOTRAUKA: Toma Valančiūtė

1. Kodėl reikia stiprinti valią
ir kūną?

**Vlado Putvinskio-Pūtvio priesakuose
slypi visa šauliškumo ugdymo
programa. Dar prieš keletą metų
bandžiau išplėtoti priesakų sampratą
ir pažvelgti į juos per pedagogiką,
psichologiją, ekologiją, istoriją, sveiką
gyvenseną, karybą ar kitas sritis.**

**Manau, kad šie priesakai aprėpia daug
aktualių žmogaus gyvenimo sričių, bet
šiandien galime ir turime jiems suteikti
šiuolaikiškų prasmių bei aktualijų.**

Kas yra tikrieji ir arčiausiai tykantys šiuolaikiniai jauno žmogaus priešai?

Derėtų pagalvoti apie tai, kokią reikšmę dabartyje mums turi ano laikotarpio V. Putvinskio-Pūtvio priesakai. LŠS įkūrėjas šauliškuose šūkiuose pabrėžia amžinas vertybes, niekada svarbos neprarasiančias žmogiškas savybes, tačiau naudinga pamąstyti, ką šiandien, ypač jaunimui, reikia būti budriam, tiesiam ir teisingam, drausmingam ir mandagiam, stipriam ir valingam. Ką reikia saugoti valstybės turta šiais laikais?

V. Putvinskio gyvenimo laikotarpiu mūsų visuomenė nebuvo tokia vartotojiška, tačiau šiandien pasaulis turi daug daugiau įvairių priklausomybių formų kaip niekada anksčiau. Įspraustas į rinkodaros spąstus, į prekių ir paslaugų, socialinių tinklų ir bendraamžių kultūrą, jaunimas, tikimės, išliks pilietiškas, patriotiškas, atjaučiantis, bendruomeniškas, motyvuotas visuomenei veiklai, kritiškas, sąmoningas ir atsparus pagundoms. Tačiau dėl interneto jėgos, globalizacijos, vartotojiškos žmonių elgsenos šiandien gyvename tam tikrame vertybių sąvartyne, kuriame jaunimui atitenka iššūkis tas vertybes tinkamai išsirušiuoti. Kas yra tikrieji ir arčiausiai tykantys šiuolaikiniai jauno žmogaus priešai? Galbūt pirma turime mokyti jaunimą atpažinti juos ir atremti kasdienes atakas, neretai luošinančias, o ne formuojančias asmenybę? V. Putvinskis daugiau nei pusę šūkių skiria atkreipti dėmesį į asmenybės būdo savybes. Neabejoju, kad šiandien šis iškilus žmogus atrastų ir kalbėtų apie dar kitus mūsų nūdienos pavojus vidiniam dvasingumui ir emociniam intelektualumui.

Kad asmenybė būtų pasirengusi tautiniam pasipriešinimui, jame turi vystytis pasipriešinimo ir atsparumo jausmas kasdieniams gyvenimo poveikiams, kuriais visai suvaržoma asmens pasirinkimų laisvė, slopinamas sąmoningumas ir kritiškas požiūris. Impulsyvūs sprendimai, įtaigumas ir lojalumas šiandien tampa verslo diktuojamomis vertybėmis. Tai tarp jaunų žmonių daigina pasyviai mąstantį, nuolankų, paveikų, madoms imlų charakterį su patologija ir sunkumus apeinančia gyvenimiška orientacija.

Šiandien galime išryškinti trūkstamiausią ir reikalingiausią savybę, kuri pilotuoja tarp žmogaus impulsų, pagundų ir atkaklių siekių, valingų sprendimų. Tai – savireguliacija. Disciplina sau. Savikontrolė. Tai – žmogaus pasipriešinimas žvilgčioti į ekraną, kai ištisai pypsi telefono signalas, nutraukiantis nuo dėmesingo darbo; tai – pasipriešinimas gražiai reklamai, viliojančiai pirkti tai, kas patrauklu akiai ir sužadina vaizduotę, o ne tai, ko iš tikrųjų reikia; tai – pasipriešinimas savo blogiems įpročiams ar kitoms pagundoms ir randama stiprybė galų gale imtis to, ką kasdien atidėlioji, arba pasakyti NE tam, kas naudojasi tavo nuoširdumu, patiklumu ir naivumu.

Trečias V. Putvinskio-Pūtvio priesakas šiandien pagrindžia žmogaus kvietimą stiprinti savireguliaciją, kurios įvairiomis prasmėmis taip trūksta dabarties gyvenime. Su bendraautore LDK Kęstučio šaulių 7-osios rinktinės štabo neformalaus ugdymo specialiste Toma Valančiūte užsimojome įgyvendinti nedidelį edukacinių vaizdo klipų projektėlį pavadinimu „Stiprink valią ir kūną!“, skirtą ne tik vaikams ir jaunimui. Suaugę irgi mielai naudojasi šia vaizdo medžiaga, ypač Tauragės rajono mokyklų pedagogai, – kaip metodine medžiaga pamokų metu. Kartu džiaugiamės, kad galime populiarinti šaulių organizaciją ir praplėsti šauliškumo sampratą.

Ciklo „Stiprink valią ir kūną!“ temos gali būti įvairios, tačiau mes susitelkėme į penkias iš jų. Šiuo metu „Youtube“ kanale yra viešinami trys animuoti vaizdo įrašai: „Kas yra savireguliacija?“, „Kaip prarūkomos smegenys?“ ir „Kaip įveikti sunkumus?“

Vaizdo klipe „Kas yra savireguliacija?“ piešinukais ir istorijomis vaikams paaiškiname, kaip valdyti savo mintis ir jausmus, kaip siekti užsibrėžto tikslo ir vairuoti gyvenimą norima kryptimi. Vaizdo įrašas „Kaip prarūkomos smegenys?“ skirtas parodyti, kaip vystosi priklausomybė nuo rūkymo, tad suteikdamos cheminėms medžiagoms žmogiškų savybių animacijomis atskleidėme tam tikrus smegenyse vykstančius neurofiziologinius procesus. Manau, kad verta pasižiūrėti kiekvienam, o ypač turinčiam polinkį tiek prie įprastų, tiek prie elektroninių cigarečių. Na, o vaizdo medžiagoje „Kaip įveikti sunkumus?“ aptariame dažniausius tinkamus ir netinkamus sunkumų įveikimo būdus, remdamosi įvarčio metafora futbolo žaidime. Parodome, kaip skirtingai žmonės reaguoja į sunkumus, kai gyvenimas mums įmuša įvartį. Žmogaus savireguliacijos vaidmuo yra atremti tuos įvarčius, mokantis iš klaidų arba emociškai susitaikant su kai kuriais praradimais ir pralaimėjimais, kurių pakeisti nebegalime.

Dabar rengiamas ketvirtas mokomasis filmukas apie cukraus pasalą mūsų kūnui ir psichikai. Kalbėsime apie jo parazitavimą mūsų organizme, apie sukeliamas pasekmes emocinei savijautai ir protiniams procesams. Penktoje temoje ruošiamės motyvuoti vaikus daugiau sportuoti ir atskleisti fizinio aktyvumo poveikį akademiniams gebėjimams. Stengiamės daugiau dėmesio teikti fizinei ir psichinei sveikatai, parodydamos, kad tai yra sietina su šauliška stiprybe.

Su Toma filmukus pradėjome kurti praeitais metais per pirmąjį karantiną. Norėdamos vaikams sušvelninti įtampą, šiek tiek humoristiškai pažvelgėme į viruso situaciją ir sukūrėme pirmąjį videoįrašą Karantinas 2020, kuris Tauragėje sulaukė daugiau dėmesio. O vėliau mažesnius vaikus palinksminome vaizdo klipu „Zuikio dienotvarkė“. Vaikams ir suaugusiems patinka humoristinis turinys, tačiau vėliau labai sąmoningai nusprendėme kurti vaizdo įrašus, kurie turėtų labiau švietėjišką, o ne pramoginę vertę jauniems šauliams ir kitam jaunimui. Šiais filmukais norime paaikškinti kai kuriuos svarbius gyvenimo dėsningumus tiesiogiai ir per metaforas. Tad jaunesniems vaikams tai labiau tinkama pasižiūrėti kartu su suaugusiuoju ir aptarti, padedant jiems suprasti kai kurias perkeltines prasmes. Animuotą turinį ir montažą atlieka Toma, kuri suteikia filmukams daugiausia estetikos, tad jai atitenka didžiausias fizinis ir kūrybinis darbas. Finansiškai šį projektą remia Tauragės rajono savivaldybė. Partneriai – LDK Kęstučio šaulių 7-oji rinktinė ir Tauragės Martyno Mažvydo progimnazija. Mielai kviečiame pasižiūrėti ir įvertinti. x

KAI NORISI IŠEITI IŠ KOMFORTO ZONOS

TEKSTAS: Dovilė Pukertaitė

NUOTRAUKOS: Asmeninis Aurimo Mockaus archyvas

Kovo mėnesį nusprendėme pasikalbėti su šauliu, kariu savanoriu Aurimu Mockumi, kuris jau beveik dešimtmetį derina šaulystę ir tarnybą Krašto apsaugos savanorių pajėgose. Nors Aurimas sako, kad geri darbai turėtų būti daromi tyliai, šįkart kalbamės su broliu šauliu apie jo iniciatyvą suburti šaulius savanorius padėti Klaipėdos respublikinės ligoninės medikams kovoti su COVID-19, apie priežastis, paskatinusias mokytis tinkamai ginti savo šalį, tarnybos metu kylančius iššūkius ir žmogaus galimybių ribas.

1. Koh Kood salos džiunglės - Tailandas.

6

Esate šaulys, taip pat ir karys savanoris – kas paskatino prisijungti prie šių organizacijų?

Norėjosi išmokti ginti savo šalį, jei to prireiktų, todėl prie Šaulių sąjungos prisijungiau 2012 metais. Tuo metu tikėjau, kad daugiau kariškos veiklos, nes, kad ir kaip būtų, į organizaciją atėjau, kai man buvo per 30, todėl ėmiau domėtis, kur galėčiau gauti daugiau. Iš šaulių sužinojau apie Krašto apsaugos savanorių pajėgas (KASP). Nuvykau į jų rinktinę, pasikalbėjau apie jų veiklą, mokymus. Baigęs trijų savaitių kursą, tapau kariu savanoriu. Šaulių sąjungoje dabar veikia koviniai šauliai, tuomet dar nebuvo, todėl KASP patenkino tuomečius mano lūkesčius.

Vėliau prasidėjo Ukrainos įvykiai, tas kontekstas dar labiau paskatino domėtis ir stengtis – atsirado dar daugiau pareigos mokėti tinkamai ginti savo šalį, jei išauštų X diena. Esu maksimalistas gyvenime, todėl stengiuosi pasinaudoti visomis gyvenimo teikiamomis galimybėmis. Pradėjau veiklą, būdamas j. eiliniu, paskui užsitarnavau vyr. eilinio laipsnį, galiausiai Lietuvos karo akademijoje baigiau būrio vado rezervo kursus ir įgijau leitenanto laipsnį. Ir toliau vykdu savo pareigas.

Kuo šios organizacijos – skirtingos? Panašios Jūsų akimis? Jūsų asmenine patirtimi?

Mano akimis, pagal tai, kaip ideologiškai skamba, tikrosios savanorių pajėgos yra šaulių pajėgos, nes manau, kad tikrasis savanoris yra tas, kuris mainais už savanorystę nieko negauna, jokio atlygio, kuris eina savo noru, skiria savo laiką. Yra tekę ir girdėti kalbant, kad tikri savanoriai yra šauliai.

Šaulių sąjunga yra puikus tramplinas siekiantiems savo ateitį susieti su Lietuvos kariuomene. Nuo pat jaunystės, 12 metų, galima prisijungti prie jaunųjų šaulių, susipažinti su kariuomene – įgyta patirtis labai naudinga – topografijos, rikiuotės mokymai. Kas ateina iš LŠS į KASP – yra

pavyzdiniai kariai, nes jau turi patirties, reikiamų įgūdžių. LŠS dirba tikrai šaunių ir patirties turinčių atsargos karininkų, puskarininkių, kurie savo laiką atitarnavo, išėjo į pensiją ir turimą patirtį gali dabar perduoti šauliams.

Ryškiausią skirtumą turbūt matyčiau aprūpinime ir tai, kad prie Šaulių sąjungos veiklos gali prisijungti jaunesni, išmėginti save šioje srityje daug anksčiau. Iš esmės šios organizacijos kartu ir labai skirtingos, ir labai panašios, bet, galiausiai, ateidami kiekvienas atsinešame savo motyvaciją.

Ne paslaptis, būna šaulių, kurie, pabuvę šaulių gretose, išeina į KASP? Būna ir atvirkščiai. Jūs derinate veiklas ir ten, ir ten.

Pastaruoju metu daugiau laiko skiriu KASP, bet šaulių veikloje dalyvauju taip pat. Dabar ateinu daugiau ne išmokti, o duoti. Jeigu trūksta instruktorių ir paprašo pagalbos padėti pratybose, stengiuosi padėti.

Kaip Jūs suprantate šauliškumą? Kas Jums yra šaulystė? Priesaika Tėvynei?

Čia toks sudėtingas klausimas, iš pažiūros atrodo taip paprastai skamba, bet nemanau, kad lengva į jį atsakyti. Bet kuriuo atveju, kai esi su uniforma, esi įpareigotas rodyti pavyzdį. Pavyzdį tiems, kurie galbūt nesirūšta juo būti patys, arba tiems, kurie svarsto prisijungti prie panašios veiklos ar ne. Svarbu įkvėpti savo pavyzdžiu, elgtis pagarbiai. Kad ir kaip būtų, uniforma įpareigoja, nepriklauso nuo to, ar ji šaulio, ar kario, ar policininko – atitinkamai privalai reprezentuoti organizaciją ir laikytis tam tikrų kodeksų. O kalbant apie priesaiką, ją visada reikia pažodžiui suprasti, čia jau interpretacijų nėra. Davęs priesaiką prisiimi atsakomybę – turi būti karys, gavęs vykdyti įsakymą, jei negali vykdyti užduočių, turi pranešti to priežastis – turime elgtis kaip kariai. Mes vykdomė, turime telktis – čia tas pat ir dėl šaulių, ir visur kitur.

Leidžiamas nuo 1920 m.

Kai tarėmės dėl interviu penktadienį, užsiminėte – „savaitgalį laukia pratybos“. Kas motyvuoja savo laisvą laiką, savaitgalius leisti pratybose? Juk būna, kad ir šaltis spaudžia, ir vasaros saulė kepina – oro sąlygų nepasirinkti.

Motyvuoja mano aktyvumas, dažniausiai renkuosi ką nors veikti, nei sėdėti namuose. Būna, tikrai tenka aukoti savaitgalius dėl pratybų, savo laisvalaikį, kartais ir artimųjų gimtadienius, kiti planai dažnai nueina į antraeilį vaidmenį, bet jeigu būna pratybos ir žinau, kad jos svarbios mano kuopai, stengiuosi joms skirti prioritetą. Retai būna, bet būna, kad tenka nedalyvauti, nes būnu išvažiavęs, ne Lietuvoje ar kiti reikalai užklumpa.

Oro sąlygos niekada nebuvo trukdis. Man iš tikrųjų visada patikdavo kuo sudėtingiau, kuo sunkiau kažką padaryti, nes tuomet jautiesi daugiau padaręs. Tuomet supranti, kad kartais reikia perlipti ir per save, kad ir ta pati nakvynė lauke atšauriomis sąlygomis, lietus, žiema, bet manau, kad tai užgrūdina, kiekvienas turėtų iš to ką nors pasiimti ir išmokti, ką galėtų ateityje panaudoti nebūtinai tarnybos metu. Man labai padeda įgauta patirtis ir kelionėse, kai tenka miegoti lauke, įsirengti pastogę, kartais galvoti taktiškai – įvairių situacijų gyvenime būna.

Ne pats sudėtingiausias dalykas – oro sąlygos. Būna situacijų, kai batai nutrūna, nugarą skauda, patiri kokią nors mikrotraumą, o turi vykdyti užduotį, čia daug sudėtingiau nei saulė ar lietus, nes nuo to yra apsisaugojimo priemonių. Daug sudėtingiau, kai tenka pačiam su savimi kovoti. Motyvacijos man visada užtekdavo, aš daugiau džiaugiuosi, nei verkšlenu, niekada gyvenime nesu pasakęs, kad čia blogai, čia gerti nėra ar valgyt nėra ar batai nutrynė. Padarai išvadas, išmoksti savo klaidas, kaip sakau, jeigu esi labai sumanus ir protingas, dažnai ir iš svetimų klaidų pasimokai, kad nereikėtų ant savęs išmėginti.

Galima sakyti, kad šauliška tarnyba, bendrai imant tarnybą Lietuvai, pratybos, mokymai, dažnai priverčia peržengti savo komforto zonos ribas? Ar pritariate?

Kaip ir anksčiau minėjau, dažnai tenka išeiti iš komforto zonos, visas priklauso nuo užduočių. Bet mano gyvenimo kredo – kad nieko nėra neįmanoma ir reikia tik tai noro. Jei turime pakankamai noro, žmogaus galimybės yra neapbrėžiamos ir neišmatuojamos. Aišku, kiekvienas esame individualus, tos ribos kiekvieno yra skirtingos, bet aš sakau, kad visas gyvenime priklauso nuo mūsų norų.

Jei randame pasiteisinimų ko nors nedaryti, atsakau, kad neturite pakankamai noro, nes neįmanomų dalykų nėra.

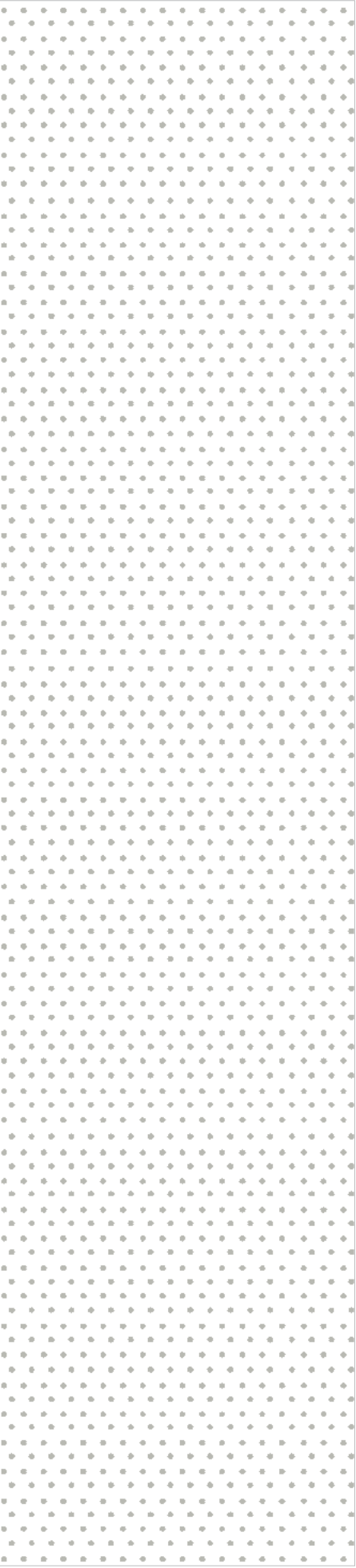
Jeigu kas nors man pasako, kad nėra įmanoma nueiti 1 000 km arba tai yra nežmogiškai sunku, aš gyvenime esu paėmęs ir įrodęs, kad galima padaryti, tik reikia noro. Kai sako, kad nepavyks, nepadarysi, mane užplūsta didžiausias adrenalinas, kai žmonės nuvertina, o tu paimi ir įrodai jiems, kad jie buvo neteisūs. Dažniausiai tie skeptikai nutyla. Prieš tokius yra maloniausia nusišypsoti į akis ir manau, jie gyvenime neišdrįs daugiau pasakyti, kad kažko tu negali, nes jie tiesiog nebetenka teisės antrai kritikai.

Šioje pandemijos akivaizdoje Klaipėdos šauliai taip pat sutelkė pajėgumus ir padėjo savivaldybei, policijai, ligoninei. Žinau, kad vienas pirmųjų nuėjote savanoriauti į ligoninę, ėmėte burti šaulius ir padėti medikams. Papasakokite plačiau.

Paskatino pati situacija, esanti Lietuvoje, esu besidomintis tuo, kas vyksta, pažiūriu žinias, skaitau naujienas, mačiau, kad sistema palūžusi, visada supratau, kad tai – teisybė, nesu koks kovidiotas, nemėgstu kurti sąmokslų teorijų ir jomis tikėti. Išmokau įvertinti žmones, kurie skleidžia dezinformaciją, kurie dalijasi neigiamais, skeptiškais dalykais.

Išmokęs vertinti situaciją, supranti, kad yra reali grėsmė, reali situacija – medikai neturi tiek priemonių. Kiekvienas turėjome tai suprasti, solidarizuotis ir stengtis, kiek išgalime, nors ir patiems sunku, bet padėti tiems, kuriems dar sunkiau tose fronto linijose. Antra banga atėjo, didžiųjų miestų ligoninėse prastėjo situacija, Vilniuje tūkstančiai savanorių buvo, Klaipėdoje nebuvo girdėti, kad reikia savanorių, todėl per miesto merą pradėjau domėtis, kokia situacija Klaipėdos ligoninėse, ar yra reikalinga pagalba. Atsiliepė gydytojas iš Klaipėdos respublikinės ligoninės, pats asmeniškai paskambino, pasakė, kad pagalba, papildomos rankos reikalingos, tad su bičiuliu atvykome. Bičiulis keletą savaitių pabuvo, aš – jau trečias mėnuo.

Nors sakau, kad geri darbai turi būti daromi tyliai, po švenčių pablogėjus situacijai savo „Facebook“ profilyje pasidalijau informacija, kad reikia pagalbos. Pastebėjo šią žinutę broliai šauliai, subūrė šaulių savanorių komandą, kuri po Naujųjų metų ir prisijungė. Šaulių buvo nemažai, dalis kelias savaites budėjo, kiti ir iki šiol eina ir padeda. Daug kas mano, kad tik COVID skyriuose reikia pagalbos, ligoninėje didelis krūvis tenka priimamajam, tad, kai būna antplūdis, nėra net kada į laikrodį pasižiūrėti, kiek valandų,

Jei turime pakankamai noro, žmogaus galimybės yra neapbrėžiamos ir neišmatuojamos.

tenka suktis kaip voverei užburtame rate. Jaučiame ir medikų dėkingumą. Būna, keturias ar septynias valandas praleidi ligoninėje, nes trumpesniame laikui stengiamės nė neiti, neiekvoti apsaugos priemonių be reikalo, norisi, kad realiai ta pagalba pasijustų. Seselės ir parą atbudi, o tu ateini ir po 6 valandų grįžęs namo žiūri į vieną tašką, nes visko būta per tą budėjimą, visokių patirčių. Žinoma, ta patirtis – labai reikšminga ir išliks visam gyvenimui. Atsiranda šaltas protas, kai matai kritines situacijas, imi kitaip koordinuoti savo veiksmus. Visada gali klausti gydytojų patarimo, ta patirtis yra neįkainojama, aš net įsivaizduoju, kad kiekvienas karys turėtų pereiti per tai, pamatyti ir mirčių, nes gali būti situacijų, kai gali nebūti laiko galvoti.

O šiaip svarbiausia visada viską daryti iš širdies ir stengtis atiduoti save visą, kad žmonės pajustų tą pagalbą. Niekada nereikia tikėtis grįžtant atgal atlygio, reikia daryti tai, ką reikia, net ir suprantant, kad gali ir ačiū tau už tai nepasakyti. x

- 1. Šauliška treniruotė šaudykloje.
- 2. KASP pratybose žiemą.

UGNIES ĮŽIEBIMAS TITNAGU IR SENOVINIU SKILTUVU

1

TEKSTAS IR NUOTRAUKOS:
Eduardas Klimenka
Gabrielius E. Klimenka
#KlimEndka

Anksčiau rašėme apie dabartinį ugnies skiltuvą, kurį mielai naudoja nūdienos išlikėjai. Su jais viskas paprasta, nuėjai į parduotuvę, nusipirkai ar, dar paprasčiau, užsisakei internetu, tad praktiškai net iš namų nereikia kojos iškelti. Tačiau viskas nebūtų taip paprasta, jei netikėtai žlugtų civilizacija, nebūtų elektros, neveiktų parduotuvės, viskas, tarp jų ir mūsų technologinis lygis, gana greitai

šokteltų keliais šimtais metų atgal. Geriausiu atveju iki XIX amžiaus, kiek blogesniu – iki viduramžių lygio. Štai tada gali tekti iš naujo atradinėti senovinius ugnies įskėlimo metodus. Žinoma, galima užbėgti tam už akių ir jau dabar mokytis ko nors, kas vėliau pagelbėtų nesugrįžti į priešistorinių laikų būvį. Taigi tęsiame ugnies skiltuvų temą, šįkart primenančią romantiškuosius viduramžių laikus. Kai pagalvoji, turbūt Vytautas Didysis naudojo šį metodą, o pasvajojus galima manyti, kad ir kunigaikštis Gediminas, nukovęs taurą, būtent taip įkūrė ugnį jam išsikepti.

Kartą palaikę titnagą rankose, jo nebesupainiosite su niekuo kitu.

TITNAGAS – UGNIES DIEVAS?

Tikrai žinoma, kad jau prieš 400 tūkstančių metų prieš Kristų žmonija buvo įvaldžiusi ugnį ir naudojo ją savo reikmėms, tačiau paleoantropologai mano, kad ugnį kai kurie hominidai naudojo jau daug anksčiau, jų olose aptinkama apdegusių kaulų, kurie datuojami 1,5 mln. metais prieš Kristų. Ugnies kontrolė laikoma viena svarbiausių žmonijos mokslinių revoliucijų. Ko gero, žinomiausias archajinis ugnies išgavimo būdas – naudojant titnagą.

Žmonės nuo neatmenamų laikų naudoja titnagą įrankių gamybai, medžioklei, buities įrankių gamybai ir, kas mus labiausiai domina, ugnies išgavimui. Daug esame girdėję apie tokias šios uolienos vertybes ir esame tikri, kad esant reikalui pakelsime nuo žemės titnagą, kaukštelėsime ir džiaugsimės šildančios liepsnos teikiančiomis malonėmis. Pirmiausia pravartu išsklaidyti plačiai paplitusį mitą: daužydami titnagą į titnagą kibirkšties neįsiskelsime. Kibirkščiai įskelti reikalingas kitas elementas, kurio sudėtyje yra aukštas geležies kiekis. Žiloje senovėje šį vaidmenį atliko tokie mineralai kaip markazitas ir piritas.

Tenka pripažinti, kad eilinis mirtingasis šiuos pavadinimus išgirsta vos kartą gyvenime, belieka tikėtis, kad civilizacija nežlugs ir tas kartas bus būtent šio straipsnio skaitymo metu ir niekada nereikės ieškoti šių mineralų, kad išliktume. Savaime suprantama, kad, jei jau ir pavadinimas retai girdimas, apie markazito ir pirito atpažinimą lauko sąlygomis ar apie radimvietes nėra net ko kalbėti, tačiau nereikia nusiminti, nes yra ir kitų mineralų, kurie gali atlikti šių dviejų vaidmenį. Pavyzdžiui, lietuvių ausiai labiau girdėtas yra žėručio pavadinimas, bet ir čia nereikėtų aklai tikėti tuo, ką perskaitai, viską reikia išbandyti, kad žinotume, kaip kas veikia ar ne. Taip pat ugnies išgavimui buvo naudojamas agatas, jaspis ir kiek rečiau kvarcas. Tačiau tik iš patirties galite žinoti, kaip ką atpažinti ir kam ką efektingai panaudoti. Įdomus faktas: 1991 metais Austrijos Alpėse buvo rasta lede įšalusio žmogaus mumija, datuojama 3300 metų prieš Kristų. Įdomu tai, kad jo mantoje buvo rasta pirito ir medžio anglies. Jei įdomu, ieškokite informacijos apie ledo žmogų Ōtzi.

Pirmiausia vertėtų sužinoti, kur galima rasti titnago, ir išmokyti jį atpažinti. Taip, tai vienas labiausiai paplitusių mineralų mūsų geografinėje juostoje, kurio galima be ypatingų pastangų rasti žemės paviršiuje. Lietuvoje, deja, neturime gausių titnago telkinių, tačiau gniutulų pavidalu jo randama Nemuno, Jiesios, Merkio ir kitų upių atodangose, Pietryčių

Lietuvos pievose, žvyrynuose (todėl neretai galime rasti titnago tiesiog eidami žvyrkeliu). Randamas daugelio geologinių sistemų nuosėdinėse uolienose: kreidoje, mergelyje, klintyje, dolomite. Jei žinote, kaip atrodo belemnito fosilijos, liaudyje vadinamos laumės papais arba velnio pirštais, tada natūraliomis sąlygomis aptikę gausų kiekį šių fosilijų galite būti tikri, kad netoliese esama ir titnago.

Kartą palaikę titnagą rankose, jo nebesupainiosite su niekuo kitu. Išskirtinis riebaus blizgesio mineralas dažnai slepiasi po kalkėtu, gipsiniu, muilėtu apvalkalu. Spalva įvairi: pilka, ruda, juoda, kartais balta, gelsva.

Kas titnagą daro tokį išskirtinį ugniakuro kontekste? Tai – jo kietumas. Nesigilinsime į įvairias mokslines kietumo skales, kuriomis yra matuojamas elementų kietumas. Mums pakanka žinoti, kad titnagas yra veiksmingas tuomet, kai yra naudojamas su už jį minkštesniu geležies turinčiu elementu, būtent – plienu.

KIETAS KAIP PLIENAS?

Plieno išradimas gerokai palengvino žmogaus buitį, pagerino įrankių tvirtumą ir ginklų kokybę. Vienas iš tuomet užgimusių ir plačiai naudojamų įrankių buvo ugnies skiltuvas. Jo populiarumą lėmė nesudėtinga, tačiau patikima sistema išgaunant kibirkštį. Deja, ne kiekvienas plienas yra tinkamas skėlimui. Plienas, paprastai tariant, yra geležies ir anglies lydinys. Būtent anglies kiekis lydinyje lemia efektyvų kibirkščiavimą. Plienas, kuriame yra daugiau nei 1 % anglies, jau yra tinkamas skėlimui, tačiau žemesnio nuošimčio ar antikorozone medžiaga padengtas plienas bus visiškai nenaudingas tokiai užduočiai. Tad norėdami įsigyti plieninį skiltuvą veikiausiai turėtumėte kreiptis ne į indų parduotuvę, o į kalvį. Esama ir peilių, pasižymintį šiomis savybėmis, tačiau reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad peilis iš esmės yra skirtas visai kitoms užduotims ir tiesiog nėra patogus įrankis kibirkšties skėlimui.

Kaip įskeliama kibirkštis? Jau minėjome, ir nepakenks dar kartą pakartoti: skeldami titnagą į titnagą kibirkšties neišgausime, ji atsiranda sąveikaujant titnagai ir plienui. Plieninė geležtė turėtų turėti lygią, o titnagas – aštrią briauną. Titnagas nuplėšia mažutėles plieno atplaišėles, kurios nuo smūgio įsižiebia.

1. Skiltuvas ir titnagas – vieni seniausių įrankių, naudotų ugniai įžiebt.

KAIP SUTRAMDYTI UGNĮ!

Kibirkšties išgavimas dar negarantuoja, kad įkursite ugnį. Svarbu tinkamai pasiruošti kiekvienam ugnies išgavimo etapui. Tarkime, pasėdėjote valandėlę vienoje rankoje laikydami titnagą, kitoje plieninį skiltuvą, pasitreniravote, o tada nuostabią kibirkštį įskeliate net užsimerkęs. Toks nuostabus jūdis reikalauja efektyvaus prakuro, kuris padėtų išgauti mikroskopinę ugnelę ir ją užauginti į laužą. Viena efektingiausių ir plačiausiai naudojamų medžiagų yra suanglėjusi [moksliškaai variant, karbonizuota] medvilnė. Ji akimirksniu pagauna kibirkštį ir nebeužgesa, kol visiškai nesusmilsta.

Suaglėjusi medvilnė yra išgaunama pirolizės būdu. Pats žodis „pirolizė“ mums suteikia informacijos apie proceso esmę: graikų *pyr* – ugnis, karštis ir *lysis* – atskyrimas. Šio proceso metu termiškai apdorojant medžiagas yra išdeginami pertekliniai elementai. Jums reikės metalinės dėžutės, šimtaprocentinės medvilnės ir ugnies. Metalinės dėžutės viršuje padarykite nedidelę skylutę, tam geriausia naudoti storesnę vinį. Per šią skylę išeis pirolizės metu susidariusios dujos. Į dėžutę įdėkite iš anksto supjaustytas medvilnės atplaišas. Medvilnę lenkite keliais sluoksniais tam, kad jūsų būsimas prakuras smilkų pakankamai ilgai. Uždarytą dėžutę įdėkite į ugnį. Nežinia, ar pirolizės funkciją turinti orkaitė tam tinka, niekada nebandžiau. Tačiau užtikrinu, kad laužo ugnies ar net žarijų kaitros visiškai pakaks. Pirolizės procesas bus baigtas, kai iš dėžutės nustos veržtis dūmai ar liepsna. Palikite dėžutę atvėsti ir jūsų prakuras jau yra paruoštas naudoti.

Pagaliau priėjome prie pačios skėlimo
akimirkos. Svarbu tiktai suteikti aštrią
briauną, tai – efektyviausias būdas
atplėšti stambią kibirkštį. o kibirkšties
kokybė dažnai lemia tai, ar jums pavyks,
ar ne įžiebtį ugnį. Suanglėjusią medvilnę
dėkite iš viršaus nykščiu prispausdami
prie tirtago. Veikiausiai egzistuoja ir kitų
būty, tačiau per ilgus amžius būtent toks
būdas pasirodė efektingiausias. Medvilnę
dėkite lengvai atitraukę nuo krašto,
kad skeldami nepažeistumėte audinio.
Staigiais trumpais judesiais skelkite
plieniniu skiltuvu per tirtago briauną tol,
kol medvilnę pagaus kibirkštį. O tuomet
neskubant belieka įdėti smilkstančią
medvilnę į iš anksto pasiruošę sausų
žolių lizdą ir pūsti, pūsti, pūsti... x

1

2

3

1. Titnagas.
2. Karbonizuota medvilnė dedama ant kuo aštresnio titnago krašto, paliekant nedidelį tarpelį.
3. Skiltuvu lengvai trenkiame per titnagą ir gauname kibirkštį.
4. Turėdami tokį rinkinuką be vargo įžiebsime ugnį.
5. Smilkstančią karbonizuotą medvilnę dedame į iš anksto pasiruoštą lizdą ir...
6. ...pučiame, kol pasirodys ugnis.

5

6

PRAŽŪTINGAS KARO ORAS: DUJOKAUKĖS, SKIRTOS ARKLIUI IR ŠUNIUI

TEKSTAS: Povilas Barštaitis,
Vytauto Didžiojo karo
muziejaus istorikas

Nors karai kyla inicijuojami žmonių veiksmų, į juos įtraukiami ir gyvūnai, jų metu atliekantys įvairias funkcijas. Transportavimui, ryšių perdavimui, žvalgybai, paieškoms ir kitoms užduotims buvo pasitelkti arkliai, šunys, mulai ar net balandžiai. Suprantant, kaip greitai karo metu prarandama daugybės žmonių gyvybė, tenka liūdnei pripažinti, kad gyvūnai, panaudoti mūsų laukuose, dar negailestingiau padėdavo savo galvą dėl žmonių sukurtų konfliktų. Tiesa, pasitelkus gyvūnus įvairiems karuose naudojamiems veiksams ir suprantant jų teikiamą naudą, siekta juos kaip įmanoma geriau apsaugoti nuo kiekviename žingsnyje tykančių pavojų. Taikantis prie puolamųjų naujovių, išrandamos bei tobulinamos ir trapią gyvybę saugančios priemonės. Šis straipsnis supažindina su dujokaukėmis, skirtomis arkliai ir šuniui, bei Vytauto Didžiojo karo muziejuje (toliau VDKM) dar nuo Pirmosios Lietuvos Respublikos, 1936 metų, saugomais jų pavyzdžiais.

XX amžiuje įvykę pasauliniai karai atskleidė dar nematytą žmogaus sukurtą siaubingą griaujamąją galią. Tobulėjantys ginklai, karinė technika, taktinė strategija vis paprasčiau negailestingai griovė ištisus miestus, naikino kraštovaizdžius ir pražudė milijonus gyvybių. Karinei evoliucijai perkėlus armijas į tranšėjines pozicijas, ieškota būdų, kaip kuo lengviau įveikti vis sunkiau šautuvų ugniai pasiekiamus priešininkus. Supratus, kad paprasčiausias būdas užklupti tranšėjose įsitvirtinusių oponentų karius veda oru, jau Pirmojo pasaulinio karo metais kariuomenėms teko greitai reaguoti į naują ginklą – chemines dujas. Sėkmingai pritaikius dujokaukes kariams, nepamiršta pasirūpinti ir pasitelktais pagalbininkais, kuriems taip pat pritaikytos šios apsaugos priemonės. Verta pabrėžti žodį „pritaikytos“, nes, kuriant dujokaukes, atsižvelgta į gyvūnų kvėpavimo sistemas. Įsivaizduoti balandį su dujokauke gana sudėtinga vien dėl jų dydžio, todėl šie paukščiai saugoti dengiant visą kūną specialiuose narveliuose. Taip pat verta išskirti, kad viena iš ožkų, naudojamų karo frontuose, paskirčių buvo būtent tirti cheminių dujų poveikį. Tačiau dėmesį sutelkime į arklius ir šunis, kurių kvėpavimo apsaugai ir skirtas šis straipsnis.

Pirmojo pasaulinio karo pradžioje kariuomenės dar naudojo dideles kavalerijos pajėgas, tačiau naujų ginklų, tokių kaip kulkosvaidžiai, įsigalėjimas lėmė staigų šios kariuomenės rūšies svarbos menkėjimą. Nors arkliams nebereikėjo tiesiogiai dalyvauti mūšiuose, nešant karį į kovos sūkurį, jų reikšmė karo infrastruktūroje liko svari. Arkliai, asilai, mulai, kupranugariai buvo svarbi transportavimo priemonė, į frontą gabenusi maisto, vandens, medikamentų atsargas ir atlikusi kitas jėgos bei ištvermės reikalavusias funkcijas. Skačiuojama, jog Jungtinė Karalystė Pirmojo pasaulinio karo metais į įvairius frontus išsiuntė

1. Vokiečių karys ir arkliai su dujokaukėmis, gabenantys amuniciją per dujomis užterštą mišką, 1918 m. birželis.

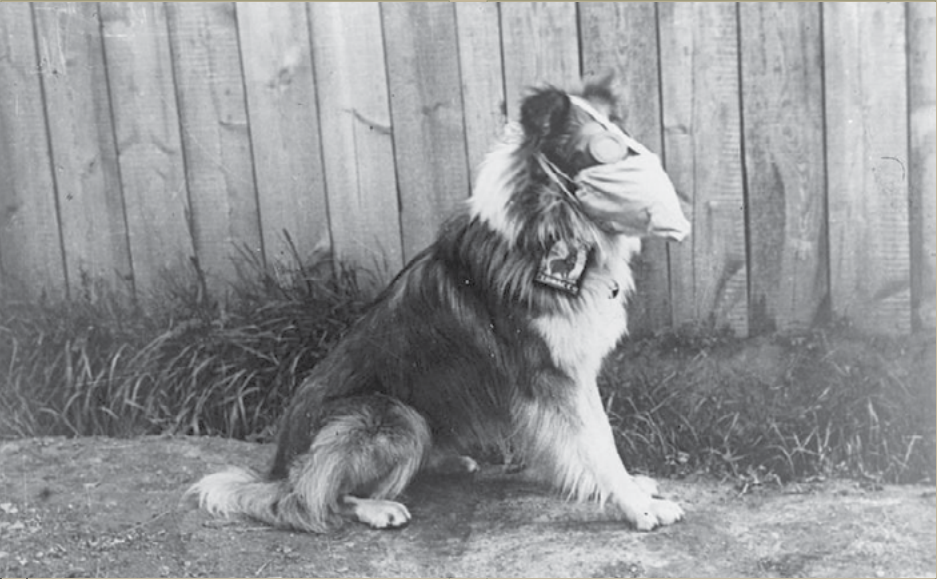
apie milijoną arklių, iš kurių atgal grįžo apytiksliai tik 62 tūkstančiai, kas rodo dažnai pamirštamą skaudžią tiesą, kad karo siaubas ir žiaurumas atsiliepė ne tik žmonėms, bet pareikalavo ir daugybės žmonių į karą įtrauktų gyvūnų gyvybės.

Arklių dujokaukės buvo paprastesnės nei šunų, mat jie kvėpuoja tik per nosį, o jų akių nedirgina lakrimatoriai (ašarojimą sukeliančios kovinės nuodingosios dujos), todėl užteko apsaugoti tik šnerves. Tiesa, vėliau pastebėta, kad jų akys vis dėlto pažeidžiamos chloro dujų ir vezikantų (odą pažeidžiančių dujų), todėl pradėtos gaminti dujokaukės, arkliams dengiančios ir akis.

VDKM saugoma tik arklio šnerves sauganti dujokaukė. Įdomu, kad drobinį maišą primenančios dujokaukės vidinėje dalyje prisūta metalinė plokštė dengiama brezentu. Tai kandiklis, kurį arklys įsikasdavo, o pati dujokaukė prie arklio snukio buvo sutvirtinama diržais, kurie, šiuo atveju brezentiniai ir tekstiliniai su metalinėmis sagtimis, prisūti dujokaukės išorėje. Kandiklis skirtas ne tik laikymosi sutvirtinimui, bet taip pat padėjo sudaryti tarpą tarp arklio snukio ir dujokaukės, kad pastarosios gyvulys neįtrauktų į šnerves. Išorinėje dalyje, priekyje, prisūta odinė danga saugojo nuo peršlapimo.

Šuo laikomas geriausiu žmogaus draugu. Ištikimai tarnaujantys keturkojai savo prielankumą šeiminiškams rodė ne tik namų aplinkoje, bet taip pat ryžtingai vykdė žmogaus nurodymus ir karo frontuose. Dar nuo priešistorinių laikų, kai šie gyvūnai tik buvo prijaukinti, jie jau dalyvaudavo pavojingose medžioklėse ir narsiai puldavo bei dantimis įsikibdavo į žymiai už save didesnį grobį. Nenuostabu, kad ir didžiuosiuose XX amžiaus karuose įvairios jų veislės gavo svarbių užduočių, kurios kartais dar prieš jų vykdymą jau buvo nulėmusios jų žūtį. »

1

2

1. Šuo su dujokauke ir akiniais, saugančiais nuo dujų, Belgija, Rosbriugė, 1916 m.

<https://humanoidhistory.tumblr.com/post/91700108968>

2. Dujokaukė šuniui, Čekoslovakija (?), XX a. 2-3 dešimtmetis. Dujokaukės galinė pusė. VDKM Ginklų rinkinys. G-608

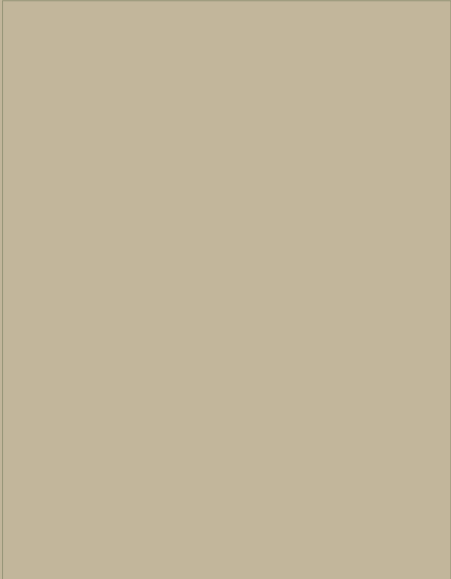
3. Amerikiečių karys ir šuo su dujokaukėmis, Antrojo pasaulinio karo metai.

4. Dujokaukė arkliui, Čekoslovakija (?), XX a. 2-3 dešimtmetis. Dujokaukės galinė pusė. VDKM Ginklų rinkinys. G-612

5. Dujokaukė arkliui, Čekoslovakija (?), XX a. 2-3 dešimtmetis. Dujokaukės priekinė pusė. VDKM Ginklų rinkinys. G-612

3

4

5

Viską apimantis karo siautulys XX amžiuje šėlo globaliu mastu, naikindamas ir griaudamas gyvenimus. Tiesiogiai ar iš dalies pasauliniai karai palietė kiekvieną žmogų, šeimą, valstybę.

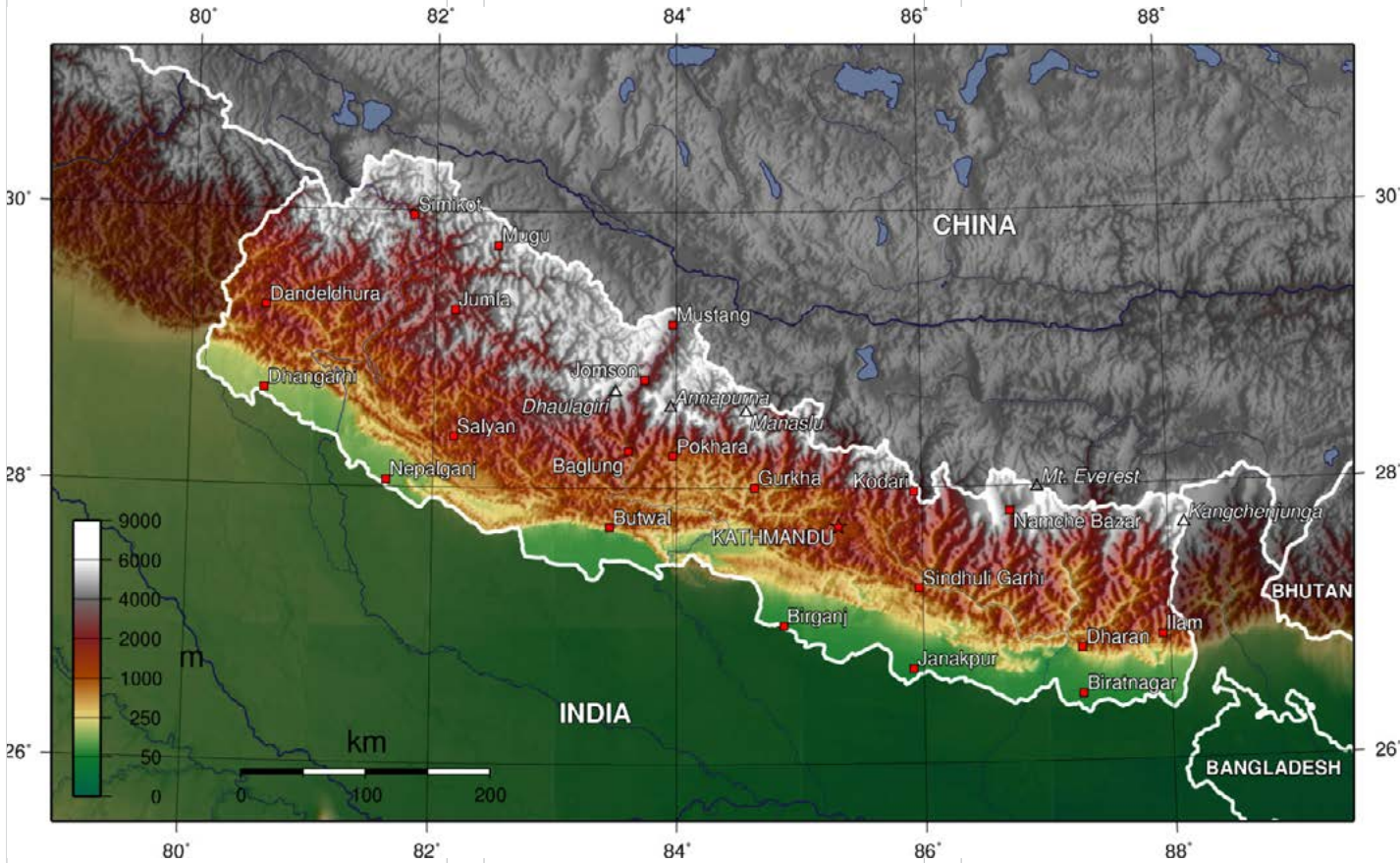
Antrojo pasaulinio karo metais sovietai išdresavo šunis pulti po vokiečių tankais, o mūsų metu jie tai darydavo su prisegtais sprogmenimis. Nors skaičiuojama, kad taip pavyko susprogdinti apie 300 priešininkų šarvuočių, šio gyvojo ginklo naudojimas nebuvo toks paprastas. Ironiška, bet pratybų metu šiam makabriškam žingsniui išmokyti buvo naudojami savi tankai, todėl susidūrimų su priešininkais metu pasitaikė atvejų, kai savas pamokas išmokę šunys puolė po sovietiniais tankais ir taip pridarydavo daugiau žalos nei naudos. Šiuo atveju ypač tinka posakis „lazda turi du galus“, nes niekuo dėti gyvūnai negailestingai siunčiami į garantuotą pražūtį, kartais paskutinei kelionei savo palydovais pasirinkdavo tragišką likimą jiems ruošusius savos kariuomenės karius. Ne visos šunų paskirtys karo frontuose buvo tokios kraupios. Neužmiršta ir pagrindinė šuns pagalba, kurią jie vykdė ir namų ūkiuose, – sargyba. Taip pat šunys buvo nepamainomi kurjeriai, perduodavę svarbias žinias kitiems daliniams. Ryšį tarp atskirų kariuomenės dalių keturkojai gerino ir tiesiogiai, tiesdami laidus ir kabelius, ypač tose vietose, kurias žmogui pasiekti buvo per sudėtinga, o šuo buvo mažesnis ir staigesnis taikiny priešininkams. Nereikėtų pamiršti ir ne tokių narsių, bet labai svarbių darbų, tokių kaip žiurkių medžioklė tranšėjose ar laivyno šunų maisto ir vandens paieška nepažįstamose salose. Galiausiai, šuo pateisindavo ir suteiktą geriausio žmogaus draugo vardą bei, paprasčiausiai, keldavo karių ūpą, juos pralinksmindavo ir netgi tapdavo dalinių talismanais. Viso to šunys nebūtų galėję teikti, jei nebūtų pasirūpinta jų apsauga nuo nesustabdomai plintančių cheminių dujų atakų.

Šunys kvėpuoja tiek per nosį, tiek per burną, o jų akys, kaip ir žmogaus, yra

jautrios lakrimatoriams, todėl buvo būtina apsaugoti ir regos organus. VDKM saugoma šuns dujokaukė kaip ir arklio – gana primityvi, todėl tai Pirmajam pasauliniam karui būdingos apsaugos priemonės. Dujokaukė šuniui taip pat drobinė, prikimšta vatos, dengta oda, tvirtinama tekstilinėmis diržais. Esminis skirtumas, palyginus su arklio dujokauke, kaip jau minėta – apsauga akims. Joms padarytos angos, kuriose įmontuoti rusvo atspalvio stiklai metaliniuose žieduose.

Viską apimantis karo siautulys XX amžiuje šėlo globaliu mastu, naikindamas ir griaudamas gyvenimus. Tiesiogiai ar iš dalies pasauliniai karai palietė kiekvieną žmogų, šeimą, valstybę. Siekiant pergalės: ar tai būtų ketinimas užimti svetimas teritorijas, ar nuožmios pastangos gintis; užsibrėžtam tikslui buvo aukojami visi turimi resursai. Aukų sąrašas neapsiribojo karo iniciatorių, žmonių, milijonais gyvybių. Žmonės kartu su savimi pražudė milžiniškus gyvūnų skaičius. Karui naudinga sfera tapo net ir vienas svarbiausių gyvybės šaltinių – oras, kuriuo kvėpuojame. Naujas galingas, sunkiai pastebimas ginklas – cheminės dujos, žmogaus kūrybingumą pasuko priešinga kryptimi, ieškant atsako gyvybėms išsaugoti. Išrastos dujokaukės apribojo ore tvyrančią mirtį, kurios be šių apsaugos priemonių nebūtų pavykę išvengti nė vienai kvėpuojančiai gyvybei. Buvo pasirūpinta ne tik savimi, bet ir į pagalbą pasitelktais arkliais, šunimis ir kitais gyvūnais. Ir šiomis dienomis vykstančiuose konfliktuose atakuojama nuodijant ir teršiant orą, tad dujokaukės toli gražu neprarado savosios svarbos. Gyvendami taikos sąlygomis, branginkime ir džiaukimės laisve kvėpuoti, nes karas net kvėpavimą paverčia trokštama prabanga, neleisdamas nė akimirkai atsikvėpti nė vienai gyvybei. x

NENUGALIMIEJI IŠ NEPALO. GURKAI (I)

TEKSTAS: Valdas Kilpys

„Jei karys sako, kad nebijo mirties, yra du atsakymai: arba jis melagis, arba gurkas“, – šie feldmaršalo Samo Manekshaw pasakytą žodžiai bene tiksliausiai nusako už Anglijos karūną jau du šimtus metų kovojančius karius iš Nepalo.

Būtent šie kariai Folklando (Malvinų) konflikte buvo tapatinami su mitologinėmis pabaisomis, gebančiomis nurėžti priešui galvą vienu kirčiu. Agresyvūs, bebaimiai, kiek keistoki gurkai dalyvavo visuose Jungtinės Karalystės (JK) kariniuose konfliktuose ir ne be pagrindo laikomi bene geriausiais pasaulio kariais.

ISTORIJA

1815 metais Indostano pusiasalyje anglai kariavo su vietos valstybėlėmis. Nepalas laikėsi nuožmiai, nes viena iš vietinių tautų – gurkai – niekaip nepasidavė. Karinė vadovybė suprato, kad su jais geriau pradėti derybas, nes jų įveikimas anglams būtų buvęs „per brangus“ visomis prasmėmis.

Nepalas liko nepriklausomas, o gurkai gavo teisę tarnauti JK kariuomenėje atskiruose daliniuose, kurie buvo formuojami išskirtinai tik iš šios tautos atstovų. 1816 metais pasirašyta taikos sutartis su Nepalumu numatė savotišką JK „duoklę“ šiai šaliai, nes gurkai ir toliau tęsė tarnybą karalienei.

Skiriamasis gurkų kario ginklas – tradicinis pirmyn lenktas peilis kukris. JK kariuomenėje šiuos peilius prie diržo gali nešioti tik gurkai.

Libiausiai šie kariai išgarsėjo XX amžiuje. Pirmajame ir Antrajame pasauliniuose karuose vokiečiai paniškai bijojo gurkų, nes jie be dvejonių stodavo į kovas apkasuose. Ginkluoti savo nacionaliniais ginklais – priekinė lenktais peiliais kukrais – apkasuose jie buvo sunkiai įveikiami. Karų Indokinijoje ir Birmoje metu gurkai buvo JK „geležinis kumštis“, kuris niekuomet nesvyruodavo kovoje ir eidavo iki galo. Ką jau kalbėti apie karinį konfliktą tarp JK ir Argentinos dėl Folklando salų, kai vien žinia apie atvykusią gurkų brigadą ir numatomas kovas su jais privertė pasiduoti net kelis argentiniečių dalinius.

Juk kiekvienam žinoma – gurkai arba laimi, arba laimi kovodami iki mirties. Kitos galimybės tiesiog nėra.

KAS JIE TOKIE

Gurkai yra induistai ir gyvena gana kalnuotose ir neturtingose Nepalo teritorijose netoli nuo Indijos sienos. Dėl atšiaurių gyvenimo sąlygų šios tautos atstovai yra nedidelio ūgio, išvermingi ir, svarbiausia, užsispyrę bei neįnoringi. Vado įsakymas jiems yra nesvarstytinas. Tiesiog eini ir įvykđai. Šios savybės daro juos idealiais kariais.

Istorikas Tony Goulđas tvirtina, jog gurkai – geri kariai ir todėl, kad būdami vienos nedidelės tautos atstovai jie tarpusavyje turi itin daug giminytės sąty, kurie europiečiui nelabai suvokiami. Antros, trečios kartos pusbroliai ten yra reikšminga giminytė, todėl kovodami jie yra tokie aršūs ir dėl to, jog žino, kad šalia kariauja giminaitis. Sudvejojus galima pelnyti nešlovę visai giminei. Ir priešingai. Pradžioje jie tarnavo pusiau privačioje Britanijos Ost Indijos kariuomenėje. Po 1857–1859 metų sipajų sukilimo, kurį užgniaužti anglams padėjo tie patys gurkai, visa Indija tapo priklausoma nuo JK, o gurkai ir toliau prisiekdavo ne tiesiogiai karūnai, o vietos valdininkui. Iš jų suformuoti daliniai palaikė tvarką ne tik Indijoje, bet ir kariavo visuose Imperijos frontuose ne tik Azijos žemyne. 1900-aisiais jie buvo nukakę iki Pekino, kur anglai su sąjungininkais malšino vadinamąjį „boksininkų sukilimą“.

Vienintelis klausimas, kam tarnauti, gurkams kilo tuomet, kai 1947 metais Indija pasiekė nepriklausomybę ir, daugelio nuomone, gurkai toliau turėjo likti tarnauti Indijos kariuomenėje. Tačiau laisvę branginantys kariai išsikovoję teisę spręsti patys: iš 10 pulkų 4 liko tarnauti Karūnai. Kiti perėjo Indijos vyriausybės žinion.

ATRANKA IR PARENGIMAS

Dalyvauti atrankoje į JK kariuomenę gali bent 17 metų sulaukę jaunuoliai. Pirmiausia sąlyga – fizinė sveikata. Bent menkiausias nukrypimas ir atranka baigta. Kiekvienais metais į Nepalą atvykę britų instruktoriai patys atsirenka geriausius iš geriausiųjų. Dabartinė kvota – apie 200 rinktinių jaunuolių. Žadą atima pretenduojančiųjų skaičius: minimi 200 karių atrenkami iš maždaug 20 000 pretendentų!

Atranka vyksta kalnuotose vietovėse ir pagrįstai yra laikoma viena iš sunkiausių. Viena iš užduočių – pasiekti kalno viršūnę be sustojimo bėgant aukštyn su 20 kg kuprine ant pečių. Tačiau statistiškai dauguma pretendentų nubyra per bėgimą lygioje vietovėje. Priežastis – paprasta, mat kalniečių kūno fiziologinės savybės daro juos nenugalimus kalnuose, o bėgimas lygumoje daugeliui tampa paskutine užduotimi atrankoje. Kūnas priešinas lygiems paviršiams.

Tarnyba JK kariuomenėje yra labai prestižinis reikalas, juolab Nepalo mastais britų kario alga yra nežmoniškai didelė. Minimalus tarnybos laikas yra penkeri metai, tačiau, kad gautum pensiją, reikia ištarnauti mažiausiai 15 metų, o maksimalus tarnybos laikas yra dvigubai tiek. Šiuo metu JK kariuomenėje tarnauja

apie 3 500 gurkų karių ir jų pagrindinė dislokacijos vieta yra Karalienės Elžbietos kareivinės Čerč Krukamo miestelyje Hampšyro grafystėje.

Gurkų brigados branduolys yra du šaulių batalionai, kurie neturi šarvuotos technikos. Tai itin greito reagavimo daliniai, kurie gali būti dislokuojami per trumpą laiką bet kurioje pasaulio dalyje. Turbūt nereikia sakyti, kad visi gurkai turi parašiotinį parengimą. Vienas batalionas dislokuotas JK, kitas – Brunėje.

Pastarajame batalione gurkai mokomi kovos džunglėse metodų. Taip pat yra inžinierių, ryšininkų, logistų padaliniai ir karinis orkestras.

Pradinis karinis parengimas trunka vienus metus (britų kariai rengiami apie pusmetį). Po jo gurkai siunčiami į kovinius dalinius, kur toliau tęsia tarnybą.

ĮDOMŲS FAKTAI

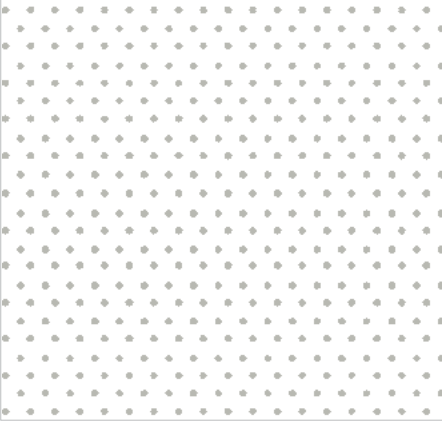
Jei tiesioginis vadas yra britų karininkas, jis turi specialų sąrašą žodžių ir posakių, kurių negali vartoti gurkų atžvilgiu. Pavyzdžiui, „laukinis“.

Gurkai niekada nedalyvavo Šiaurės Airijos konflikte.

Be JK ir Indijos, nedaug gurkų dar tarnauja JAV, Brunėjaus ir Singapūro kariuomenėse. 10 savaičių princas Harry tarnavo su gurkais Afganistane.

Skiriamasis gurkų kario ginklas – tradicinis pirmyn lenktas peilis kukris. JK kariuomenėje šiuos peilius prie diržo gali nešioti tik gurkai. Laikomasi papročio, kad, jei šis šaltasis ginklas buvo ištrauktas mūšio metu, atgal negalima jo kišti tol, kol „neparagaus kraujo“. Jei nutinka taip, kad priešas sprunka, neretai savininkas pats ant jo užlašina savo kraujo ir tik tuomet grąžina į makštį.

Apie šiuos šaltuosius ginklus detaliau rašysime kitame „Trimito“ numeryje. x

VALSTYBĖ KAIP „STIKLO NAMAS“: LAISVĖ GYVENTI LAISVAI

1. Valstybės laisvė susideda iš konkrečių piliečių galimybes būti laisviems. Šuolį atlieka LK div. gen. S. Raštikio Kariuomenės mokyklos instruktorius.

10

TEKSTAS: Valdas Kilpys
NUOTRAUKA: Valdas Kilpys

Viešojoje erdvėje – populiarius kalbėjimas apie skaidrumą. Teigiama, kad tikrosios demokratijos sąlyga ir šiuolaikinės valstybės siekinys yra visuotinis atvirumas. Tačiau situacija, kai „visi regi visus“, priverčia kelti klausimų tuomet, jei liekame prie kiek kitokio – ne mažiau demokratinio – valstybės ir asmens santykio. Kai laisva valstybė suprantama kaip laisvų piliečių visuma.

O laisvas pilietis turi pats apsispręsti, kaip jam norisi gyventi: „stikliniame name“ ar mūrinėje tvirtovėje be langų...

PRIESAIKA KAIP LAISVĖS IR RIBOS ŽENKLAS

Prisiekusių brolių ir sesių santykis su valstybe yra puikiai nusakytas priesaikos žodžiuose. Iš esmės net tolesnis straipsnis po šių eilučių praranda prasmę, nes priesaikos tekstas dažniausiai ir būna būsimos veiklos bei santykio su valstybe kelrodis. Kitaip tariant, jei prisiekei, „stojai į vėžes“, kurios aiškiai išdėstytos priesaikoje. Tapai laisvas apsispręsti nurodytose ribose.

Verta dar kartą įsiskaityti, nes dažnai garsiai tariama žodžių prasmė būna užgožiama emocijų pliūpsnio:

„Aš, tas ir tas, tapdamas šauliu, Jūsų akivaizdoje prisiekiu būti ištikimas Lietuvos valstybei, negailėdamas jėgų ir gyvybės

ginti ir saugoti jos nepriklausomybę, teritorinį vientisumą ir konstitucinę santvarką. Pasižadu laikytis Lietuvos Respublikos Konstitucijos, Lietuvos šaulių sąjungos įstatymo, Lietuvos šaulių sąjungos statuto ir šaulių etikos kodekso, kitų įstatymų, sąžiningai vykdyti šaulio pareigas ir vadų įsakymus. Pasižadu gerbti žmogaus teises, saugoti man patikėtas paslaptis ir turtą, rūpintis Lietuvos Respublikos ir jos Tautos gerove, visur elgtis, kaip dera doram, drausmingam ir narsiam šauliui. Tepadedu man Dievas.“

Paradoksaliu būdu priesaika, nesvarbu, kokia, yra ir laisvę teikianti, ir ribą nusakanti. Šaulio priesaika – ne tik graži ir turininga. Ji nėra trafaretinis formalumas, o veiklos pagrindas. Ji įsprendžia šaulį į Konstitucijos ir įstatymų rėmus, kurių galima nepaisyti tik laužant priesaiką.

Kalbant tiksliau, išsižadant savęs. Gyvenant be namų, nesvarbu, kad ir kokie jie būtų – stikliniai ar mūriniai, su langais ar be jų.

ASMENINĖ LAISVĖ IR VALSTYBĖ: „VAGIS“ AR DOSNUS DALYTOJAS?

Neseniai Lietuvoje nuvilnijo Kovo 11-osios renginiai. Nors laikas neramus, įvairiose Lietuvos vietose žmonės rinkosi į saugius būrelius ir minėjo šventę. Viešojoje erdvėje vėl skambėjo daug kalbų apie laisvę. „Esame laisvi“, „Išsikovojo laisvę“, „saugokime ją“ – be šių žodžių neapsieina nė vienas oratorius. Ypač patriotiškai nusiteikęs.

Žvelkime atidžiau. LR Konstitucijoje surašyta viskas, ko reikia geram asmens ir valstybės santykiui: 18 str. sakoma, kad „žmogaus teisės ir laisvės yra prigimtinės“. Kitaip tariant, pagrindinė valstybės užduotis yra saugoti asmeninę piliečių laisvę. Nes ji – prigimtinė. Įgyjama kartu su gyvybe. Valstybė laisvės „negamina“, juolab nedalija, tik sukuria sąlygas jai reikštis.

Ar pavieniui, ar laisvai susibūrę į grupes piliečiai yra laisvi spręsti, kas jiems pritinka ir patinka, o kas – nelabai. Valstybė tik užtikrina, kad vieni kitiems neliptume per galvas. Nevalia kito dusinti už tai, kad jis kitoks. Bet kitokiam negalima primesti savo mąstymo standartų. Nes laisvė yra gyva ir gyvybinga tik tiek, kol kas nors nepradeda nurodinti, kaip privaloma mąstyti.

Šia prasme tikrai dera pasidžiaugti sumažėjusiu smurto kiekiu. Pirmiausia dėl to, kad smurtas yra regimas bet kokios priešpriešos atspindys. Lietuva yra viena saugiausių pasaulio valstybių.

Štai pagal Europos Komisijos Pajamų ir gyvenimo sąlygų tyrimo rezultatus

[2019 metais] gyventojų, susiduriančių su nusikalstamumu, smurtu, vandalizmu, procentinė dalis mūsų valstybėje yra antra nuo viršaus! Tik Kroatijoje (2,7 proc.) žmonės jaučiasi saugiau nei mes (3,2 proc.), o mus vejasi tokios valstybės kaip Norvegija, Lenkija, Vengrija, Slovakija.

Šia prasme turime puikių galimybių jaustis laisvai – nusikalstamumo lygis žemas, vaikščioti galima bet kur ir bet kada ir ta laisvė kartais nė nebepastebima (nuvykęs į kokį europinį ar pasaulio didmiestį aiškiai supranti, kad yra rajonai, kur geriau kojos nekelti, arba tau aiškiai pasako laiką, kai mieste nebesaugu).

Tačiau garbingas žodis „laisvė“ šiandien yra tapęs užkalbėjimu, kuris dažniausiai reiškia tik „laisvę nuo Kremliaus“. Suprantama, šis aspektas yra labai svarbus, tačiau visuomet dera prisiminti, kad laisvė pirmiausia priklauso asmeniui. Ir jokia valstybė [net sava] negali įstoti ten, kur jai nedera.

Tai yra europinės civilizacijos pagrindas, alfa ir omega. Laisva ir nepriklausoma valstybė neįmanoma be laisvų piliečių. Nes būtenat jie yra laisvos valstybės indikatoriai.

ĮSTATYMAS NĖRA INSTRUKCIJA

Tūlas bedievis, o ir tikintis, yra girdėjęs apie Dešimt Dievo įstatymų. Ne vieta ir ne laikas juos čia vardyti, bet tuose įstatymuose yra surašyti esminiai žmogaus bendrabūvio su kitais žmonėmis ir Dievu reikalai. Juos skaitant darosi aišku, kad tai nėra instrukcijos. Tarsi sakoma: elkis, kaip nori, tau nurodau kryptį. Esi laisvas pasirinkti.

Panašiai ir dėl žmonių sukurtų įstatymų. Jie nėra iš tolo nepanašūs į instrukcijas ar komandas. Kiekvienas, perskaitęs įstatymą, jį gali suprasti savaip. Nes tai – abstrakcija. Tokia bendra kryptis, rodyklė, vektorius. Jiems paklusti gali tik tuomet, jei esi laisvas ir turi atsakomybės jausmą. Jei nepaklūsti – tam sukurti teismai, kurie įstatymus išaiškina ir pritaiko konkrečiam atvejui.

Instrukcijos yra visai kitokios prigimtios. Ten laisvės ir mąstymo nereikia. Tik paklusnumo ir nenoro mąstyti savo galva. Kai vykdome instrukcijas, laisvė lieka antrame plane. Tiesiog taip reikia ir tiek. Ir mes vykdome nesusimąstydami. Arba bijodami bausmių vykdome susitaikę su esama padėtimi.

Užėjus kritiniams laikams komandos ir instrukcijos [kartais įstatymų pavidalu] yra būtinos. Karantino metu mus valdė ne įstatymai, o komandos bei instrukcijos. Ne visi asmenys turi pakankamą sąmoningumo jausmą, kad nesusitikinėtų, nesibūriuotų ir tiesiog neplatintų bacilos.

Tačiau esmė išlieka: riba tarp nurodinėjimo, instrukcijų ir komandavimo bei įstatymų, kurių privalo laikytis kiekvienas pilietis, – labai trapi. Visai tikėtinas atvejis, kad valstybinė biurokratija, naudodamasi kritiniu laikotarpiu, šiek tiek supainioja šiuos du aspektus ir eina tik sau, o ne laisvam piliečiui naudingų kelių.

Tiesa – paprasta: biurokratijai visais laikais buvo ir dabar yra reikalingi tik paklusnūs ir akiai nurodymus vykdantys piliečiai, o mąstantys tiesiog trukdo. Todėl, kai iš tribūnų vėl girdėsime žodžiai apie laisvę, rekomenduojau susimąstyti ir pergaltoti, apie kokią laisvę kalbame? Ir apie kokius namus svajojame.

Išsivaduoti iš okupanto nepakanka, nes tikroji laisvė ateina tik tuomet, kai valstybė sudaro atskiri laisvi piliečiai, kurie turi teisę statyti sau patinkančius namus.

VALSTYBĖ YRA MANO. AŠ ESU VALSTYBĖ

Sakoma, kad žmogaus gyvenime yra du neišvengiami dalykai – mokesčiai ir mirtis. Dėl antrojo tikrai abejonų nekyla, o dėl pirmojo vis dar ginčijamasi. Turbūt būtų banalu kartoti, kad nuo kiekvieno sumokėtų mokesčių priklauso visos mūsų valstybės gerovė.

Tarp šaulių yra nemažai verslo žmonių, kurie sau duoną užsidirba sūriu prakaitu, todėl patyrę neefektyvius valstybės tvarkymo atvejus turi teisę pykti labiau nei eilinis klerkas. Jam ramią algelę garantuoja tie, kurie iš tiesų uždirba pinigą, o ne jį perskirsto.

Ir kadangi, žvelgiant apibendrintai, kiekvienas darbas turi savo vertę ir prasmę, šiandien Lietuvai reikia gerų darbuotojų. Jų darbo pobūdis kiekvienam be išimties yra vienodas – kurti Lietuvą. Ir jei Lietuva duotų pasauliui darbuotojų paieškos skelbimą, jame reikalavimai būtų ne universitetų diplomai ar užsienio kalbos.

Pagrindinė kompetencija – tikėti Lietuva, branginti laisvę ir kritiškai mąstyti. Valstybės kūrimas ir santykis su ja prasideda nuo paprastų dalykų: nenumestos šiukšlės, sumokėtų mokesčių, dalyvavimo pilietinių organizacijų veikloje ir tiesiog gerai atlikto darbo, už kurį tau mokama.

Kad turėtum galimybę statyti tokius namus, kurie netrukdo kaimynui, bet patinka tau ir tavo šeimai. x

DRONAI: ŠAULIŠKA PATIRTIS

1

TEKSTAS: Kęstutis Ščevinskas,
Valdas Kilpys

NUOTRAUKOS: Kęstutis Ščevinskas

11

1. Dronas su garsiakalbiu.

2. Drono 4K raiškos vaizdo kameros nuotraukos iš skirtingų aukščių.

3. Drono vaizdo ir šiluminės kamerų vaizdų palyginimas.

Pasaulyje sparčiai vystomos dronų atliekamos funkcijos ir jų naudojimo sritys. Viena jų – karyba. Nepretenduojame į karių profesionalų sukauptą patirtį ir žinias, tačiau nesikukliname tvirtindami, kad šaulių sukauptą patirtis pratybose taip pat yra verta dėmesio. Ja ir dalijamės.

NUO CIVILIO PRIE KARINIO

Dronų naudojimo principas yra gana paprastas: jeigu išmokstama valdyti civilinį droną ir su juo vykdyti nustatytas užduotis, vėliau pilotui lengviau pereiti prie rimtesnių iššūkių. Civiliniai dronai yra plačiai paplitę, jų nesudėtinga įsigyti ir savarankiškai pradėti lavinti valdymo įgūdžius. Nesudėtingas, net karinio pobūdžio užduotis galima vykdyti ir su civiliniais dronais.

Labai svarbi patirtis įgyjama vykdant aplinkos vizualinį stebėjimą per drono vaizdo kamerą. Nemažai laiko užtrunka, kol vaizdo ekrane išmokstama atpažinti tam tikrus judančius arba stacionarius objektus, pavyzdžiui, ar tai vėjo judinamos augančio krūmo šakos, ar puikiai šakomis užsimaskavęs judantis pėstininkas. Pilotuojant droną itin svarbu mokėti orientuotis erdvėje ne tik dieną, bet ir naktį pagal aplinkoje esančius šviesos šaltinius. Taip pat svarbu suvokti, kad iš dvimatės, horizontalios erdvės persikeliama į trimatę – atsiranda aukščio, didelio greičio faktoriai. Taigi pirmiems žingsniams visiškai nereikia brangios ir sunkiai įgyjamos technikos, kurios praradimas ar sugadinimas būtų didelis nuostolis.

PSICHOLOGINIS DRONO GARSO POVEIKIS

Dronai, ypač propeleriniai (vadinamieji „sukasparniai, daugiasraigčiai“), yra gana triukšmingi. Triukšmo lygis kinta keičiantis sraigtų sukimosi greičiui. Taigi, kol nėra sukurtų begarsių sraigtų (arba jie mums neprieinami), galima išnaudoti šią dronų savybę atitinkamomis aplinkybėmis. Tarkime, jei tikslas yra aiškus dominavimo demonstravimas – dronas puikiai tam tinka. Ore zyziantis objektas oponentus vers jaustis stebimais, pažeidžiamais. Priešo mobilumo sutrikdymas taip pat yra vienas iš labai veiksmingų būdų drono naudojime. Juk niekas nežino, ką tas dronas gali padaryti, todėl dažniausiai judėjimas yra stabdomas.

Per pratybas patyrėme, kad užtenka iš toli išgirsti kylantį ar skrendantį droną ir žmonių slaptas judėjimas teritorijoje sustoja, nenorint išduoti savo buvimo vietos, nes tuo metu nėra žinoma, kur dronas tiksliai skrenda ir ką mato drono valdytojas.

VAIZDO KAMERA

Minimalioms stebėjimo ir žvalgybos užduotims vykdyti pakanka drono su paprasta vaizdo kamera. Civiliniuose dronuose montuojamos 4K ir didesnės raiškos vaizdo kameros. Praktiškai išbandyta, kad su 4K raiškos kamera iš 40–50 metrų aukščio galima užfiksuoti ir identifikuoti į kadrą patekusių automobilių numerius. Kitaip tariant, skraidydami mieste virš dvylikaaukščių pastatų stogų mes fiksuojame visų į vaizdo kameros objektyvo lauką patenkančių automobilių judėjimą. Galima automobilį persekioti nesibaiminant, kad automobilio vairuotojas droną pamatys ar išgirs būdamas automobilio salone. Suprantama, didėjant kameros raiškai skrydis gali būti vykdomas aukščiau ir užfiksuojama daugiau informacijos, pavyzdžiui, žmonių veidai, turimi ginklai ir kt.

Judančių objektų persekiojimas ne kartą buvo išmėgintas pratybų metu. Tai buvo daroma dienos ir nakties metu visiškoje tamsoje. Pastatų šturmo metu galima saugiai iš oro stebėti visą operaciją ir nuotoliniu būdu duoti nurodymus dėl teritorijos ar objekto saugumo užtikrinimo, priešų priartėjimo ar atitraukimo.

Tam tikrų aplinkybių metu, prieš įkeliant koją žmonėms, objektas ar teritorija gali būti išžvalgyti naudojant duoną. Tarkime, turima informacijos, kad teritorijoje gali būti pavojingų asmenų, galinčių kelti grėsmės atvykstantiems pareigūnams ar kariams. Dronas padėtų nustatyti tikslią asmenų buvimo vietą, ginkluotę, o tik po to daromi sprendimai dėl suėmimo, neutralizavimo ar veiksmų plano korekcijų. Dera pastebėti, kad judančių objektų aptikimas su paprasta vaizdo kamera yra apsunkintas vėjuotą dieną. Judančios medžių šakos, krūmai „sulieja“ vaizdą, nes tarp jų juda ir ieškomas objektas ar jų grupė. Kuo arčiau žemės medžių laja, pavyzdžiui, eglės, tuo daugiau galimybių pasislėpti. Pušyne, priešingai – objektai puikiai matomi.

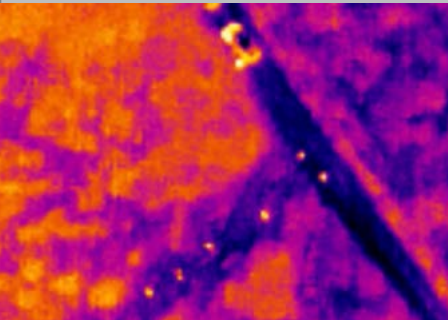
Visi šie niuansai yra aktualūs atliekant vizualinį stebėjimą per vaizdo kamerą, tačiau visiškai neturi įtakos objektų stebėjimui su šilumine kamera.

ŠILUMINĖ KAMERA

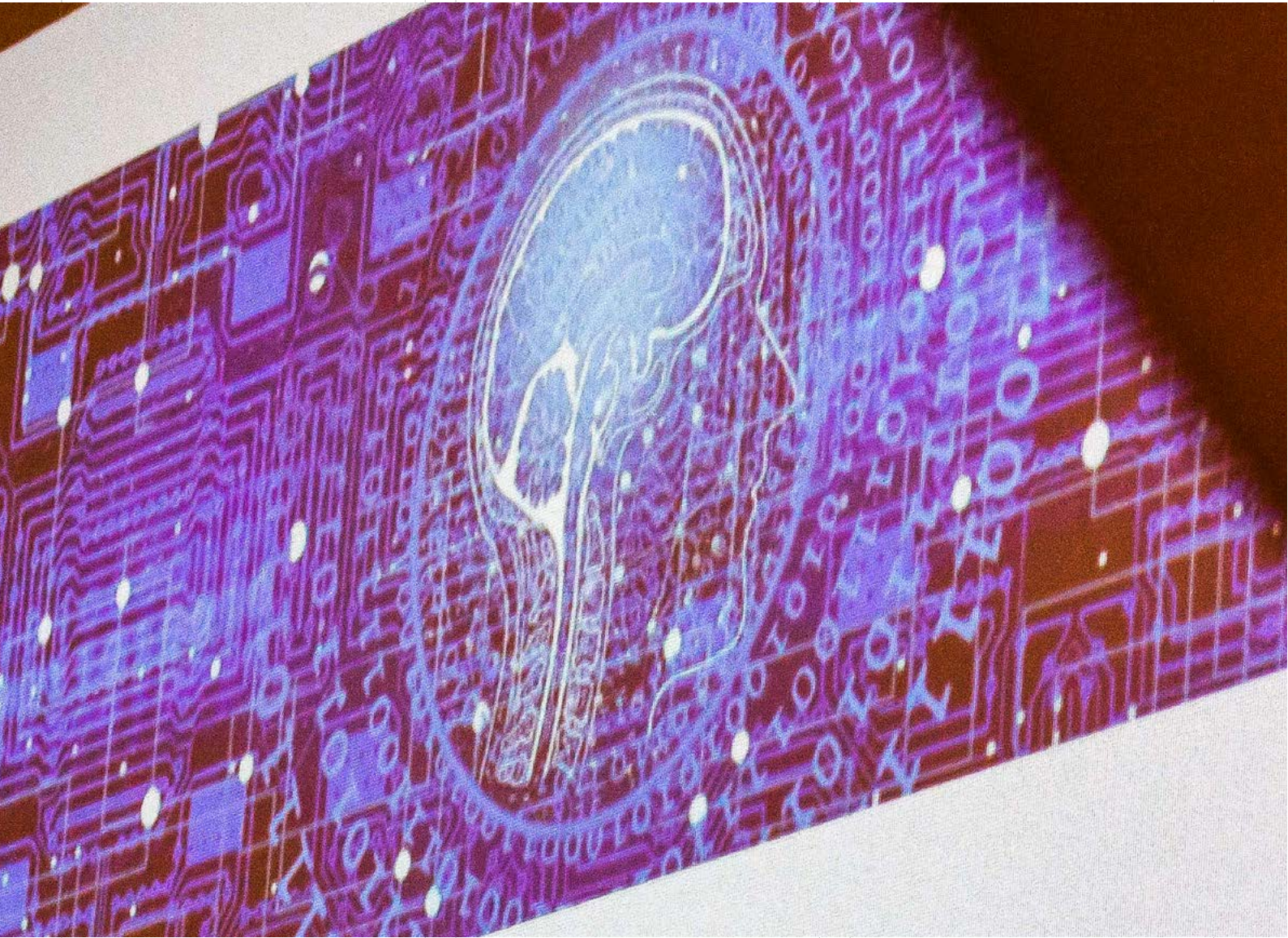
Viešojoje erdvėje ne kartą rašyta, kad pasitelkiant dronus su šilumine kamera ieškomi ir randami miške pasiklydę žmonės. Žmonių aptikimas dieną ar naktį yra aktualus bet kokiose pratybose. Šiluminės kameros perduodamas vaizdas primena rentgeno nuotrauką, kurią norint suprasti ir deramai įvertinti būtina pažinti šešėlių pasaulį. Kitaip tariant, tai reikalauja tam tikros praktikos, įgudimo.

Geriausiai šilumą skleidžiantys objektai regimi ant vandens. Lygus ir vėsesnis vandens paviršius nesudaro jokių papildomų kliūčių šilumos šaltinių aptikimui. Dar vienas palengvinimas drono operatoriui yra žmonių grupė, kuri išsidėsto į kokią nors taisyklingą geometrinę formą. Tarkime, patrulio bazės „trikampis“, žiedinės gynybos „apskritimas“, „cigaras“ ar pan. Šių formų tikrai nesumaišysite su šernų ar stirnų banda, kuri galėtų puikiai suklaidinti operatorių, galvojant, kad tai jo ieškomi objektai. Praktiškai naudojame šio tipo kamerą objekto apsaugai ir patrulio palydai. Drąsiai galima teigti, kad ji pasiteisino. Kadangi šiluminės kameros vis plačiau naudojamos ir civiliniame gyvenime, per pratybas visuomet dera pagalvoti ir apie geresnį maskavimąsi. Dažų, šakelių, lapų ar tinklų nebepakanka, kad būtum nepastebimas prieš akiai.

Ilustratyvus pavyzdys: nuotraukoje matomas nesislapstančio nuo šiluminės kameros žmogaus siluetas, o jo kairėje už 0,5 metro stovi žmogus, užsimaskavęs, kad būtų nepastebimas su šilumine kamera. x

AR TIKRAI ŽINOME, KAIP SAUGIAI ELGTIS INTERNETE?

12

TEKSTAS: Aušrius Juozapavičius,
Aistė Janulevičiūtė

NUOTRAUKOS: Eimantas Genys

1. Slaptažodis turi būti geras ir unikalus.

Pastarieji itin garsiai nuskambėję įvykiai Lietuvoje parodė, kad kiekvienas turime galvoti, kaip elgiamės ir kokius duomenis apie save pateikiame, atrodo, net ir labai patikimose interneto platformose, taip pat suprasti, kad visi mūsų veiksmai yra matomi. Tačiau juk tai nuo mūsų ir priklauso, t. y. galime būti atviresni arba stengtis šiek tiek slėptis.

Nenaudokite to paties slaptažodžio dviejose vietose.

Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademijos dėstytojas Aušrius Juozapavičius teigia, kad kuo mes atviresni, tuo labiau esame pažeidžiami: „Ką reiškia – „matomi“? Tarkime, per viešą nemokamą belaidį ryšį jungiamės prie kokios nors lietuviškos elektroninės parduotuvės. Duomenys, kuriuos siunčiame tai parduotuvei [pavyzdžiui, banko kortelės numeris] iš pradžių renkami telefonu, atsiranda kažkurioje naršyklėje, tada keliauja nemokamu belaidžio ryšio kanalu, vėliau – per telefono operatoriaus infrastruktūrą, po to potencialiai – per tarpininkus į svetainės valdytojo tarnybinių stotį, kur jie patenka į kokią nors periodiškai archyvuojamą duomenų bazę.“ Kiekvienoje šių grandžių dalis duomenų gali būti stebimi, pavyzdžiui, jeigu telefone turime kokią nors nelegalią arba legalią, tačiau pažeistą programėlę, kuriai suteikėme per daug teisių stebėti mūsų veiksmus (tarkime, prieigą prie ekrano), ji gali viską slapta įrašinėti. Kuo mažiau turime programėlių ir kuo atidžiau tikriname, ką joms leidžiame prieš įdiegdami, tuo saugiau.

Viešą belaidį ryšį nesunku sukurti ir pačiam, t. y. atėjęs į kavinę kompiuterinis nusikaltėlis gali lengvai įjungti savo paties nemokamą belaidžio ryšio tinklą tokiu pavadinimu kaip oficialus kavinės tinklas. Jeigu prisijungsite prie jo, jus gali nukreipti į kitą svetainę, kuri atrodoys identiška, tad nė nesuprasite, kad duomenis vedate „pro šalį“. Tad reikia vengti viešų nemokamų belaidžių ryšių (naudokite savo mobiliųjų ryšių) arba bent jau naudotis virtualaus privataus tinklo (VPN) paslauga, jeigu jungiatės prie tokio tinklo.

KAIP APSAUGOTI SAVO PASKYRAS?

Kaip sako Lietuvos karo akademijos dėstytojas A. Juozapavičius, svarbu nepamiršti naudoti dviejų faktorių autentifikaciją (2FA). „Tai reiškia, kad norint prisijungti prie sistemos reikia žinoti vieną slaptą dalyką (slaptažodį) ir turėti vieną unikalų dalyką (pavyzdžiui, telefono aparatą). Daug sistemų (pavyzdžiui, „Google“, „Facebook“) šiais laikais leidžia

tokį saugumo lygį įjungti, tad tai reikia ir padaryti. Vagis, turėdamas jūsų slaptažodį, negalės prisijungti prie jūsų pašto, jeigu tuo pat metu neturės jūsų mobiliojo telefono aparato“, – teigia A. Juozapavičius.

Suprantama, kad mums patiems prisijungti prie sistemų sunkiau, nes reikia po ranka turėti ir telefoną, bet čia prioritetas yra saugumas, o ne patogumas. Taip pat reikia turėti galvoje, kad, praradus telefoną, bus sunkiau prisijungti prie pašto, tiksliau – neįmanoma, todėl įjungiant 2FA būtina atsispausdinti keletą laikinų kodų, kurie tokiu atveju padėtų. Beje, patartina šių kodų neklijuoti prie telefono nugarėlės. Visus reikalingus nurodymus tikrai jums pateiks konkreti sistema, kai joje įjungsite 2FA. Išties, tai nesudėtinga, tačiau be galo reikalinga.

Kitas svarbus dalykas – naudoti gerus, unikalius slaptažodžius. Tai ypač svarbu, jeigu jungiatės prie sistemų, kurios nepalaiko 2FA. Apie tai jau daug kartų esame girdėję, bet turbūt reikia užrašyti, kad matytųsi kiekvieno prietaiso ekrane: „Nenaudokite to paties slaptažodžio dviejose vietose.“

TIKRINKITE DUOMENIS

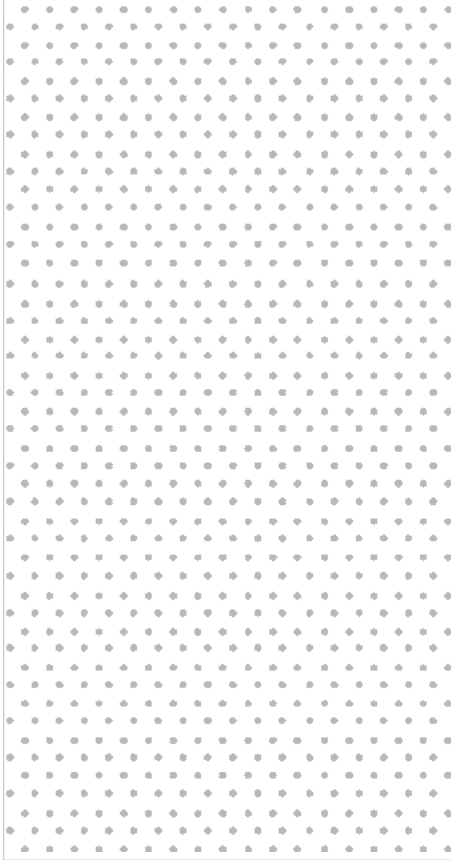
Pasak Karo akademijos kibernetinio saugumo kurso dėstytojo A. Juozapavičiaus, verta nueiti į svetainę <https://haveibeenpwned.com/> ir patikrinti savo elektroninio pašto adresą. Jeigu jis kada nors „nutekėjo“, tikėtina, jums tai parodys. Tai patikima svetainė, kurios autorius Troy Huntas yra gerai žinomas „baltasis programišius“ („baltasis“, vadinasi, gerasis). Net jei nerasite savo duomenų, vis tiek neprarasite budrumo: anksčiau ar vėliau jums kas nors skambins ar rašys mėgindamas įpiršti „Trojos arklių“ arba tiesiog išvilioti pinigų.

„Tiesiog žinokite, kad prieš žengdami bet koki žingsnį visada galite papildomai pasitikrinti, ar jūsų turima informacija teisinga – paskambinti kitu kanalu ar atlikti paprastą paiešką. Pavyzdžiui, jeigu iš negirdėtos agentūros „Amber promotions“ gaunate pasiūlymą pigiai vykti į kelionę, galite paieškoti frazės „apgaulė Amber promotions“ ir galbūt rasite tinkamą „priešnuodį“ – alternatyvą neapgalvotam poelgiui, – pataria A. Juozapavičius. – Dar svarbu: sistemoms, kuriose tiesiogiai dalyvauja pinigai (bankai, kriptovaliutos), skirkite ypatingą dėmesį, nes tai, be abejo, yra „skaniausias“ taikinyš. Galbūt verta nelaikyti visų savo pinigų vienoje sąskaitoje, prie kurios gali prieiti kitas bankas (pavyzdžiui, išrašyti el. sąskaitą), taip pat išjunkite automatinį pervedimo leidimą.“

KIBERNETINIS SAUGUMAS – SVARBUS STUDIJŲ DALYKAS

Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademijoje kariūnams yra skaitomos paskaitos apie kibernetinį saugumą, rodoma, kaip galima „užpulti“ sistemą, tada lengviau suprasti, kaip ją apginti arba pačiam apsisaugoti. Pasak Lietuvos karo akademijos kibernetinio ir informacinio saugumo kurso dėstytojo A. Juozapavičiaus, per paskaitas stengiamasi viską daryti praktiškai, įskaitant ir slaptažodžių laužimą, žinoma, tik virtualizuotuose kompiuteriuose uždame tinkle.

„Paskaitų „gylis“ priklauso nuo studijų programos – techniškiausios paskaitos skirtos Gynybos technologijų vadybos kariūnams, pasirinkusiems kibernetinio saugumo specializaciją, nes kai kurie iš jų ateityje tarnaus Ryšių batalione ir vadovaus „kibernetiniams“ kariams, – sako A. Juozapavičius. – Kita vertus, reikia suprasti, kad kibernetinis saugumas yra ypatingo pločio ir gylio profesinis laukas, o mūsų kariūnai rengiami kaip vadai, o ne specialistai. Tad ir paskaitos skirtos ne programišiams auginti, o sampratai apie šią sritį formuoti. Vis dėlto šia tema susidomėję kariūnai jau nuo pirmo kurso gali įsitraukti į Kibernetinio saugumo būrelį, kur panyrę į kiek gilesnius vandenius, veiklą.“ x

VYČIO KRYŽIAUS KILMĖ

TEKSTAS: Stasys Ignatavičius,
LŠS V. Putvinskio-Pūtvio klubo prezidentas

NUOTRAUKA: Valdas Kilpys

Mes, šauliai, kairėje savo krūtinės pusėje prie širdies uniformose nešiojame Šaulio ženklą – Vyčio kryžių, kuris yra Šaulių sąjungos simbolis-herbas. Vyčio kryžių dar vadiname Jogailaičių kryžiumi. Tapo įdomu, kokias

išties yra tikroji šio, mūsų valstybės ir organizacijos, simbolio istorija. Lietuvos simbolikoje vaizduojamas Vyčio skydo kryžius, dar kitaip vadinamas Jogailos ar Jogailaičių kryžiumi, kaip valstybės simbolis-herbas, Lietuvoje imtas naudoti XIV amžiaus pabaigoje. Jis pasirodė, kai LDK Jogaila tapo Lenkijos karaliumi ir buvo pakrikštytas Vladislovo vardu. Kartu su šiuo vardu Jogaila paveldėjo ir šį simbolį, nes Šv. Vladislovas senuosiuose metraščiuose vaizduojamas nešinas dvigubąjį kryžių.

1. Lietuvos kariuomenės atsargos gen. lttn. Pranas Liatukas apie 1920 m.

13

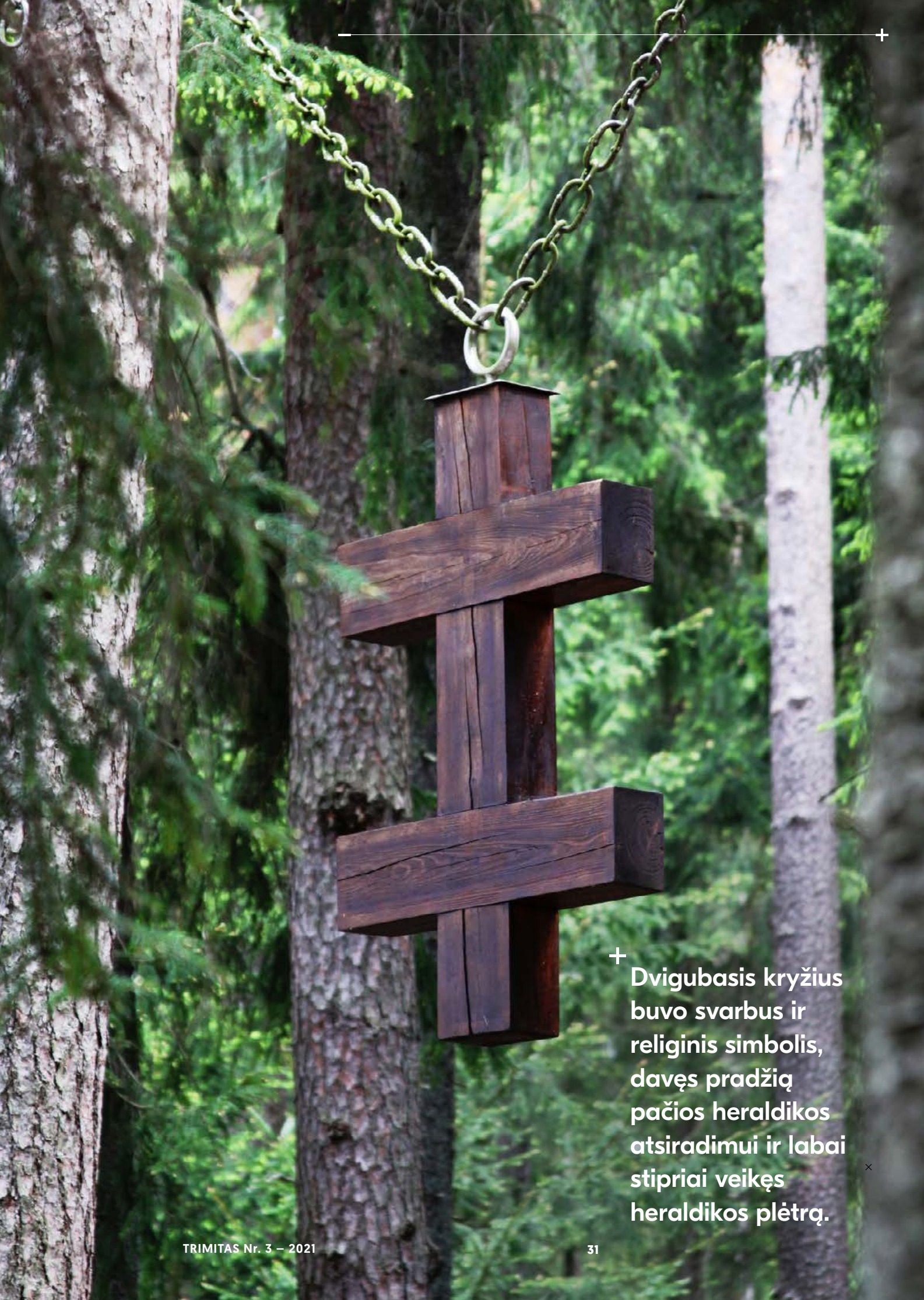
Vakarų Europoje ir pasaulyje dvigubasis kryžius, kaip ir paprastas kryžius, laikytinas vienu seniausių istorijos puslapiuose žinomų simbolių, randamų net pačių seniausių žmonijos iki krikščionybės atsiradimo palikime ir kultūriniame pasaulyje. Bene seniausiu radiniu, kuriame pavaizduotas dvigubasis kryžius, kaip simbolis ar herbas, buvo Kretos karaliaus Nikodemo iš Salamio sidabrinė moneta, datuojama dar 485 metais prieš Kristų. Dvigubąjį kryžiaus tyrinėtojai, kaip heraldikos specialistai, dažniausiai išskiria vos kelis žinomiausius dvigubąjį kryžiaus tipus bei vaizduojamas formas: lygių galų – lietuviškąjį Jogailaičių kryžių ir skirtingų skersinukų – Kristaus Kančios, patriarchų, apaštalių, Šv. Jurgio, Lotaringijos, Šventosios Dvasios ordino vienuolių, Tamplierių ordino, Vengriškąjį, Anžu ir kt.

Dvigubasis kryžius buvo svarbus ir religinis simbolis, davęs pradžią pačios heraldikos atsiradimui ir labai stipriai veikęs heraldikos plėtrą. Dvigubąjį kryžiaus atsiradimo užuomazgų reikia ieškoti ne viduramžių Europoje, o senovės Romos imperijoje, kur kryžius buvo žiauri kankinimo ir baudimo priemonė ir jam nebuvo skiriama jokia religinė reikšmė. Romėnų CRUX (nuo žodžio „cruciare“ – kankinti) buvo stulpas nusmailintu viršumi, prie jo pririšdavo ar prikaldavo pasmerktąjį. Vėliau, pridėjus skersinę siją-skersinuką, stulpas įgavo kryžiaus formą. Tokį kankinimo įrankį romėnai atnešė į Palestiną. Jeruzalėje prie tokio kryžiaus buvo prikaltas Kristus. Po to, kai Pontijaus Piloto įsakymu virš mirčiai pasmerktą Kristaus galvos romėnų kariai prikaldė skersinuką su užrašu I.N.R.I. (lotyniškai – „Jesus Nazaremus Rex ludeorum“), šis kryžius imtas vaizduoti su dviem skersinukais ir pradėtas vadinti Kristaus Kančios kryžiumi (Passion Cross), kitur – krucifiksu.

Plintant krikščionybei, šį ženklą, kaip Kristaus tikėjimo ir žmonijos atpirkimo simbolį, naudojo krikščionybės ir Kristaus idėjų skleidėjai – apaštalai. Todėl šis simbolis žinomas kaip ir Apaštalių kryžius. Randama daugybė istorinių relikvų, kuriuose su dvigubuoju kryžiumi rankose, ant krūtinės ar skyde (kaip ir mūsų Vytiš) vaizduojami arkangelas Mykolas, Šv. Jurgis, Šv. Kristoforas, Šv. Vladislovas, Šv. Stanislovas, Šv. Steponas,

Šv. Konstantinas, Šv. Vaitkus, Šv. Elena, Šv. Norbertas ir kiti šventieji. Kai kam atrodytų keista, bet kai kuriuose šaltiniuose užtinkame ir garsųjį Transilvanijos princą Vladą III Drakulą, pavaizduotą raitą su dvigubuoju kryžiumi skyde. Jo tėvas Vladas II Drakula priklausė Slibino ordino (Šv. Jurgio ordino, įkurto Vengrijos karaliaus Karolio I 1326 metais, atšaka) riteriams ir Drakulos turėjo savo ženklą-simbolį – slibiną su dvigubuoju kryžiumi. Beje, į Slibino ordino riterių draugiją buvo įtraukti Lenkijos karaliaus Jogaila, LDK Vytautas Didysis, Čekijos karalius Vaclovas, Danijos karalius Kristupas III, Anglijos karalius Henrikas V, Šv. Romos imperatorius Zigmantas Liuksemburgietis (jis su žmona Barbora Ciliete 1408 metų gruodžio 12 dieną ir įkūrė Slibino ordiną kovai su į Europą plūstančiais turkais ir jų islamiškąja religija), Aragono ir Neapolio karalius Alfonsas ir daugelis kitų valstybių valdovai. Tad, nors mes šį kryžių vadiname Jogailos ar Jogailaičių kryžiumi, iš tiesų jis nieko bendro nei su Jogaila, nei su jo palikuonimis neturi. Paprasčiausiai, Jogaila šį kryžių gavo, kaip palikimą, pasikrikštijęs Vladislovu. Šis kryžius mūsų simbolikoje pasirodė XIV amžiaus pabaigoje.

Archeologų atrastuose lobynuose aptikta Vytauto Didžiojo monetų, tarp monetų su Gediminaičių stulpais, ietgalium su kryžiumi rasta monetų ir su dvigubuoju kryžiumi, datuojamų 1387 metais. Jogaila buvo perkrikštytas Vladislovu 1386 metais. Dabar šis simbolis puikuoja Lietuvoje, Vengrijoje ir Slovakijos herbuose, jį aptinkame Lietuvos apskričių ir miestų bei bajoriškųjų giminių herbuose. Jis yra Lietuvos šaulių sąjungos, policijos ir karinių oro pajėgų simbolinis ženklas. Jis turi svarią vietą ir religiniame krikščioniškame pasaulyje. Pamenu, kai 1991 metais mes Kaune, Kryžių kalnelyje, pastatėme ir pašventinome Šaulių sąjungos kryžių (dvigubąjį) žuvusiems ir mirusiems šauliams atminti, buvo nemažai tokių, kurie skeptiškai į tai žiūrėjo. Kodėl dvigubas kryžius? Tikriausiai jie nežinojo šio kryžiaus prasmės ir ką šis kryžius simbolizuoja. Beje, kiek vėliau kažkieno pikta ranka šį kryžių nuplovė, bet Kauno šauliai jį atstatė ir iki šiol jį prižiūri V. Putvinskio-Pūtvio klubo nariai. x

+ Dvigubasis kryžius buvo svarbus ir religinis simbolis, davęs pradžią pačios heraldikos atsiradimui ir labai stipriai veikęs heraldikos plėtrą.

DVIEJŲ WILLIAMO SHAKESPEARE'Ų KŪRINIŲ PERSONAŽAS KALAVIJU ŠVAISTĖSI LIETUVOJE

TEKSTAS: Birutė Malaškevičiūtė

ILIUSTRACIJOS: www.percyfamilyhistory.com
www.historic-uk.com

Šiandien savo gyvenimo neįsivaizduojame be interneto. Turbūt ir patys nusigąstume paskaičiavę, kiek kasdien jame praleidžiame laiko. Išsijuosę plepame ir giriamės socialiniuose tinkluose, įnirtingai diskutuojame forumuose, naršome internetinėje spaudoje, skaitome įvairiausias naujienas, stebime įžymybių gyvenimą, smalsiai sekame žinutes, jei kokia pasaulinė garsenybė apsilanko Lietuvoje. Ir retomis akimirkomis susimąstome, o kaipgi žmonės be interneto gyveno prieš keliolika šimtmečių. Taip ir gyveno, ir greičiausiai nelabai jiems rūpėjo, kas kur vyko ir kas kur atvyko, be to, ir skaityti retas mokėjo.

Knygos pradėtos spausdinti XV amžiuje, o pirmasis laikraštis išleistas XVII amžiaus pradžioje. Žinios apie tuos laikus mus pasiekė senųjų analų, metraščių ir kronikų forma. Dėl jų galime sužinoti, kas vyko pasaulyje ir Lietuvoje. Vygando Marburgiečio „Naujoji Prūsijos kronika“ slepia daug įvairių įdomybių. Vienoje iš jų pasakojama, kaip Lietuvoje 1392 metais anglų riteris Henry Percy (dėl savo būdo pramintas Karštuoliu (angl. Henry Percy (Hotspur))) įsivėlė į konfliktą su vokiečių riteriais. Vėliau šis žmogus tapo dviejų Williamo Shakespeare'o dramų personažu.

WIGANDUI VON MARBURGUI GALĖTŲ PAVYDĖTI IR STEPHENAS KINGAS

Wigandas von Marburgas gyveno apie 1365–1409 metus. Buvo Vokiečių ordino heroldas (šiandienos terminais kalbant – kažkas panašaus tarp diplomato ir spaudos atstovo) Prūsijoje, kuris vidurinių amžių vokiečių kalbos aukštaičių tarpe eiliuotai parašė „Naująją Prūsijos kroniką“ (baigė 1394 metais). Iš jos originalo liko tik atskiri fragmentai – 542 eiliuotos eilutės. Manoma, jų būta apie 17 000. Tačiau išliko kiek sutrumpintas visas kronikos vertimas į lotynų kalbą, kurį XV amžiaus viduryje atliko Konradas Gesselenas lenkų kronikininko Jano Długoszo užsakymu. Šiuo metu – tai svarbiausias šaltinis, pasakojantis apie XIV amžiaus lietuvių kovas su kryžiuočiais.

Wigandas von Marburgas kronikoje pasakoja ir apie 1336 metų Pilėnų mūšį, kurio metu pilies gynėjai žudė moteris ir vaikus, patys šoko į liepsnas, kad tik nepasiduotų į nelaisvę gyvi. Tais laikais patekti į nelaisvę prilygo vergovei ir buvo laikoma baisiau už mirtį. Pilėnų mūšio aprašomi vaizdai skirti ne silpnų nervų skaitytojams, kai kurių scenų aprašymo gali pavydėti ir vienas žymiausių siaubo romanų rašytojų Stephenas Kingas. Wigandas von Marburgas rašė: „Pamatę [kriščiųnių] kariuomenę, stabmeldžiai smarkiai išsigando, netekdami vilties apginti pilį. Jie sumetė į ugnį aibę turto [ir] patys išsižudė.“

Pasakoja, kad tenai viena senė stabmeldė šimtą jų kirviu nukirtusi, o paskui pati sau atėmusi gyvybę.

Per tokį mūšį daug stabmeldžių sužeistų išrūko iš ten raiti. O [mūšyje] Henebergo grafui toje pilyje gerai sekėsi. Lietuvių karalius stengėsi atsimokėti prūsams, kurie svaidė ugnį, medžius (raštus, malkas) ir akmenis į pilį ir į karalių. Tačiau karalių jo pavaldiniai dengė skydais; pagaliau baimės pakirstas jis nubėgo į kažkokią skylę, pervėrė [kalavijų] savo žmoną ir metė į liepsną. Tokios nelaimės pritrenkti stabmeldžiai nulenė savo sprandus, ir karalius visus nužudė.

Tarp kitko, reikia paminėti, kad Wigando pavardė nėra Marburgas, ji buvo priskista jam vėliau istorikų. Vokiškasis „von“ nurodo, kad tai būtų kilmingo asmens. Iki šiol nėra žinoma, iš kokių vietovių jis kilo, „pavardė“ Marburgas nurodo, kad turėtų būti iš Marburgo, tačiau neaišku, iš kurio: ar iš Marburgo Heseno žemės, ar Marienburgo – Kryžiuočių ordino didžiojo magistro rezidencijos, ar iš kokio kito Marburgo. »

14

Wigando von Marburgo „Naujoji Prūsijos kronika“ slepia daug įvairių įdomybių. Vienoje iš jų pasakojama, kaip Lietuvoje 1392 metais anglų riteris Henry Percy Karštuolis įsivėlė į konfliktą su vokiečių riteriais. Vėliau šis žmogus tapo dviejų Williamo Shakespeare'o dramų personažu.

1. Henry Percy Karštuolio originalaus atvaizdo nėra išlikę, jis buvo sukurtas iš žinomų likusių jo tėvo portretų.

1

ORGANIZAVOSI MUŠTI LIETUVIUS, O APSIKUMŠČIAVO TARPUSAVYJE

Vytauto Didžiojo kelias sosto link buvo kupinas politinių vingrybių ir gudraus koketavimo su Ordinu. Taigi 1392 metų pradžioje jis kreipiasi pagalbos į Kryžiuočių ordiną rengdamasis pulti lietuvius. Wigandas von Marburgas kronikoje šį nutikimą aprašo taip:

„Pagaliau kunigaikštis Vytautas prašo magistrą pagalbos prieš lietuvius. Todėl magistras, pirma pasitaręs su saviškiais, pasiuntė jam Ragainės komturą Joną iš Rumpenheimo, Sembos teisėją Konradą Lichtenšteiną, Įsruties viršininką su kryžininkais vokiečiais – kilmingais ir narsiais, kurių vardus praleidžiu. O jie kivičijosi dėl Švento Jurgio vėliavos, kurią nuo seno buvo paprotys patikėti vienam iš vokiečių, nors tam daug kas priešinosi.

Ir patikėjo ją ponui Rupertui iš Šokendorfo. Taip pat iš anglų pusės vėliavėlę išskleidė kilmingas ponas Persis. Vokiečiai stengiasi sukliudyti, ir kilo vaidas, kol Vytautas su savo žmona nuramina, ir liovėsi skaldyti į partijas. Ir žygiuodami pirmyn su vėliavomis įsiveržia į Alytų, ir paėmė nelaisvę bei užmuša 2000 [žmonių]. Dalyvavo [ir] Vytautas su savo kariuomene. Rytotaus dieną užpuola karalių Kaributą. Krikščionių vadas Albertas Karsovas smogė jiems kaip priešas, nusinešė visus jų ginklus su dideliu grobiu, daug išžudė ir paėmė belaisviais. Po to sveiki drauge sugrįžta namo.“ Apie šiuos įvykius savo knygoje „Kelionės po Augustavo guberniją“, išleistoje 1859 metais Varšuvoje, rašydamas apie Alytų užsimena ir Aleksandras Polujanskis.

KAS BUVO TAS HENRY PERCY KARŠTUOLIS?

Gimė jis 1364 metų gegužės 20 dieną ir buvo vyriausias 4-ojo barono Persy iš Alnvido, vėliau 1-ojo Nortumbrijos grafo sūnus. Kaip pirmajam sūnui buvo duotas tėvo vardas Henry. Savo sūnų Karštuolis taip pat pavadino Henry vardu, kuris vėliau iš senelio paveldėjo titulą ir tapo 2-uoju Nortumbrijos grafu.

Būdamas keturiolikos, tėvo vadovaujamoje kariaunoje dalyvauja Briko miesto užgrobime. Po dešimtmečio jau pats vadovauja kariams. 1388 metais įšventinamas į riterius. Ne kartą dalyvavo kovose su Prancūzija ir Škotija. Dėl savo ūmaus charakterio buvo pramintas Karštuoliu. Kai kurios tautos jį vadino Karštuoju pentinu.

Henry Percy Karštuolis Prūsijoje lankėsi tris kartus: 1383 ir 1391 metais bei 1391–1392 metais. Literatūroje minima,

kad pradžioje pagelbėjęs Vytautui Didžiajam vėliau nepanoro dalyvauti žygyje prieš jį, kurį prieš tai pažinęs kaip krikščionį, ir su savo kariais iš Prūsijos pasuko namo.

PER „KARŠTĄ“ GALVĄ JĄ IR PRARADO

Henry Percy Karštuolis kartu su tėvu nebuvo abejingi įvairioms valdžios persiskirstymo intrigoms. Jie dalyvavo karaliaus Ričardo II nuvertime iš sosto, palaikydami būsimą karalių Henriką IV. Tačiau pasibaigus karams su karaliumi susipyko, kai pastarasis atsisakė apmokėti Henry Percy Karštuolio karo išlaidas ir pažadėtas žemes Kembridže dovanoto kitiems. Tuomet su tėvu ir dėde prisidėjo prie Oweno Glendowerio sukilimo Velse ir 1403 metų liepos 21 dieną mūšyje su karaliaus kariauna prie Šrousberio miesto žuvo. Buvo palaidotas Vinčesteryje.

Pasklidus gandams, jog Henry Percy Karštuolis – gyvas, po dviejų dienų jo kūnas buvo atkastas ir nuvežtas visuotiniam demonstravimui į Šrousberį. Galvą nukirto ir pamovė ant vieno iš Jorko miesto vartų. Kai kurių istorikų manymu, jo kūnas buvo ketvirčiuotas ir atskiros dalys, įvairiems maištininkams pagąsdinti, pasiųstos į Londoną, Niukaslą prie Taino, Bristolį bei Česterį. Tik lapkričio mėnesį buvo grąžintos našlei, kad galėtų palaidoti.

Po beveik dviejų šimtmečių Henry Percy Karštuolį savo kūryboje įamžino žymusis Williamas Shakespeare'as. Jis tapo jo draminių kronikų „Ričardas II“ (1595 metais) ir „Henrikas IV“ (1597 metais) vienu iš personažų.

PERSIŲ GIMINĖS PILIS VILIOJA NUODŲ SODU IR HARIU POTERIU

Alnvido pilis, Persių giminės nuosavybė, stovi netoli Škotijos, šiandien yra antra pagal dydį gyvenama pilis Didžiojoje Britanijoje. Ji garsėja ne tik savo nuodų sodu, kuriame sukaupta viena didžiausių nuodingų augalų kolekcijų, tačiau puikiai žinoma kiekvienam Harjo Poterio gerbėjui. Alnvido pilyje buvo nufilmuota ne viena filmų apie Harį Poterį scena. Žymiausia – kvėdičo žaidimai (išgalvotas, Joanne Rowling sukurtame burtininkų pasaulyje populiariausias žaidimas, žaidžiamas ant magiškų šluotų). x

Henry Percy Karštuolis, pradžioje pagelbėjęs Vytautui Didžiajam, vėliau nepanoro dalyvauti žygyje prieš jį, kurį prieš tai pažinęs kaip krikščionį, ir su savo kariais iš Prūsijos pasuko namo.

AUTOTRANSPORTO PRIEMONIŲ KLASIFIKACIJA. II DALIS

1

TEKSTAS: Jonas Rinkevičius

Kroviniams vežti reikalinga optimali transporto priemonė. Svarbiausiais krovininio automobilio rodikliais laikoma jo bendroji masė bei paskirtis. Pagal tai jie skirstomi į klases. Dabar paplitusi amerikietiška ir europietiška automobilių klasifikacija. Pagal amerikietišką krovininiai automobiliai suskirstyti į aštuonias klases. Pirmajai klasei priskiriami automobiliai, kurių bendroji masė yra iki 2 721 kg, o aštuntajai – daugiau negu 14 968 kg.

15

Lietuvoje vyrauja Europos šalyse pagaminti automobiliai, todėl patogiau naudotis europietiška klasifikavimo sistema. Pagal ją krovininiai automobiliai suskirstyti į tris klases: mažą (iki 6,0 t), vidutinę (6,0–15 t) ir didelę (daugiau negu 15 t).

Kiekvienoje šalyje automobilių, riedančių aukščiausios kategorijos keliais su kietąja danga, leistina masė bei vienos ašies apkrovimo normos yra ribojamos kelių ženklais. Automobilių, važiuojančių bendros paskirties keliais, bendroji masė neribojama. Pavyzdžiui, karjerų automobilių ji gali siekti 500 tonų ir daugiau.

Pagal paskirtį autotransporto priemonės (ATP) skirstomos į universaliąsias (transporto) ir specialiąsias, kuriose sumontuota speciali įranga (automobilinės dirbtuvės, automobilinei keltuvai, gaisrinės, siurblinės, kompresorinės ir pan.). Be to, krovininiai automobiliai būna bendros paskirties ir specializuoti. Pirmieji skirti įvairiems biriams bei supakuotiems kroviniams vežti ir yra su universaliais bortiniais kėbulais. Specializuoti automobiliai, dažniausiai uždariais furgono kėbulais, skirti maisto produktams (duonai, mėsai, gėrimams), baldams,

konteineriams pervežti. Prie šios grupės taip pat priskiriami savivarčiai, cisternos, šiukšliavežės ir pan.

Kiekvienas krovininio automobilio bazinis modelis turi keletą modifikacijų. Pavyzdžiui, didelės klasės automobiliai dažniausiai būna trijų modifikacijų: šasi (automobilis be kėbulo), bortiniai ir balniniai vilkikai. Šasi yra pagrindinis variantas, ant jo montuojami įrenginiai pagal užsakovų pageidavimus. Kiekviena modifikacija turi keletą komplektacijų, kurios skiriasi kabina, pakabos konstrukcija, bazės ilgiu. Keletas tos pačios klasės automobilių modelių, turinčių giminingų požymių, sudaro šeimą. Dažniausiai tos pačios šeimos modeliai turi vienodą kabiną, važiuoklės rėmą, priekinį bei galinį tiltus. Pavyzdžiui, vokiečių įmonės „Mercedes-Benz“ įvairių klasių krovininiai automobiliai sudaro septynias šeimas (38 modeliai ir modifikacijos): „Vito“, „Sprinter“, „Vario“, „Atego“, „Axor“, „Actros“, „Unimog“. Iš didelės autotransporto priemonių įvairovės (dabar gaminama daugiau negu 1 200 bazinių modelių) išskirsime ir trumpai aptarsime universalios (bendros) paskirties krovininius automobilius bei jų klasifikaciją.

MAŽA KLASĖ

Jai priskiriami automobiliai, kurių bendroji masė yra 6,0 t, keliamoji galia – iki 3,5 tonos. Šios klasės automobilių gamintojų yra labai daug. Daugiau negu milijoną per metus pagamina koncernai „General Motors“, „Ford“, „Toyota“, „Chrysler“.

Europoje gaminamus šios klasės automobilius sąlygiškai galima suskirstyti į keturias grupes. Pirmajai priskiriami lengvieji furgonai, sukurti labai mažos klasės lengvųjų automobilių pagrindu. Jų bendroji masė siekia iki 1,9 t, keliamoji galia – iki 0,77 t, variklio galia – iki 55 kW (75 AG). Antrąją grupę sudaro lengvieji pikapai su atviru kėbulu. Europoje jų nedaug, o JAV ir Japonijoje – gausu. Europietišųjų pikapų bendroji masė ir keliamoji galia yra mažesnė, o amerikietišųjų – didesnė. Minėtų grupių automobiliai dar vadinami krovininiais-keleiviniais. Trečiąją grupei priklauso lengvieji furgonai ir bortiniai sunkvežimiai. Jų bendroji masė yra 2,0–3,5 t, keliamoji galia – 0,8–1,7 t, variklio galia – 44–105 kW (60–143 AG). Jais pervežami kroviniai, keleiviai. Ketvirtajai grupei priskiriami bortiniai sunkvežimiai, kurių bendroji masė – 3,5–6,5 t, keliamoji galia – 1,5–3,4 t, o variklio galia – 55–105 kW (75–142 AG). Šios grupės automobiliams vairuoti reikalinga aukštesnė (C) kategorija.

Šios klasės automobiliuose naudojama priekinių („Mercedes-Benz Vito“, „Fiat Ducato“, „Peugeot Boxer“) ir galinių („Mercedes-Benz Sprinter“, „Ford Transit“, „IVECO Turbo Daily“) ratų pavara, dyzeliniai ir benzininiai varikliai.

VIDUTINĖ KLASĖ

Šiai klasei priklauso automobiliai, kurių bendroji masė yra 6,0–15 t, keliamoji galia – 3,7–10,7 t, variklio galia – 65–208 kW (88–270 AG). Šie automobiliai naudojami labai plačiai. Jie tinka ten, kur neracionalu naudoti mažos ir didelės klasės automobilius. Vakarų Europos šalyse kasmet jų pagaminama ir realizuojama 80–100 tūkstančių.

Pagal minėtus parametrus vidutinės klasės automobilius sąlyginai galima suskirstyti į tris grupes. Pirmajai grupei priskiriami furgonai, tentu dengti sunkvežimiai. Jais nedideliu atstumu išvežiojami maisto produktai, kiti kroviniai. Dažnas furgonas turi pakrovimo ir iškrovimo įrenginius, o greitai gendantiesiems maisto produktams

2

3

pervežti – šaldymo įrangą. Antrąją grupę sudaro bortiniai sunkvežimiai, savivarčiai, skirti statybinėms medžiagoms pervežti, taip pat automobiliai su specialia įranga (komunalinio, naftos ūkio, kelių priežiūros ir pan.). Trečioji grupė apima balninius vilkikus, kuriais pervežami kroviniai tolimais atstumais. Tokie automobiliai turi modernią kabiną su „miegamuoju“, daugiapakopę mechaninę (12–16 pakopų) arba automatinę hidraulinę-mechaninę bepakopę pavarų dėžę, patikimus stabdžius su ABS, kitų pasyviosios ir aktyviosios saugos priemonių. Virš visų šios klasės europietišųjų automobilių variklio įrengta kabina (kai kurių JAV ir NVS šalyse pagamintų automobilių kabina yra už variklio), galiniai arba visi keturi ratai yra varantieji. »

1. Mažos klasės bortinis sunkvežimis „Mercedes Benz Sprinte“.

2. Vidutinės klasės sunkvežimis „Renault Premium“.

3. Didelės klasės švediškas 60 t kėlimo galios autotraukinys „Scania“.

DIDELĖ KLASĖ

Jai priskiriami automobiliai, kurių bendroji masė Europos šalyse yra daugiau negu 18 t (JAV – iki 15 t). Šiose autotransporto priemonėse visiškai išnaudojamos nustatytos leistinos ašių apkrovos, bendroji masė ir gabaritiniai matmenys. Svarbiausias rodiklis, nuo kurio priklauso bendroji ATP masė, yra maksimali leistinosios ašies (tilto) apkrova. Pagal ES šalyse nuo 1993 metų galiojančius normatyvus ji siekia: varančiosios ašies – 11,5 t, varomosios ašies – 10 t, dviašės važiuklės – 16–19 t, triašės – 21–24 tonų. Bendroji dviašio automobilio masė neturi viršyti 18 t (Nyderlanduose – iki 25 t), triašio – 25–26 t (Nyderlanduose – iki 28 t), keturašio – 32 t (Nyderlanduose – iki 38 t). Kai kuriose šalyse leidžiama eksploatuoti sunkesnes ATP. Pavyzdžiui, Danijoje – iki 48 t, Norvegijoje ir Nyderlanduose – iki 50 t, Švedijoje ir Suomijoje – iki 60 t.

Nustatyti ir kiti automobilio, autotraukinio ribiniai parametrai: kėbulo (kabinos) plotis – iki 2,25 m, aukštis – iki 4,0 m, automobilio ilgis – iki 12,0 m, balninio vilkiko su puspriekabe ilgis – iki 16,5 m, su priekabomis – iki 18,75 m (Švedijoje ir Suomijoje – 22–24 m). Tai ypatinga automobilių klasė, stebinanti variklio galia, kabinos ištaiga (įrengta viskas, ko reikia ilgoms daugiadienėms kelionėms).

Pagal krovinį pervežimo efektyvumą (vienos tonos krovinio pervežimo išlaidas) šios klasės automobiliai lenkia mažos ir vidutinės klasės automobilius. Šiuose automobiliuose įdiegti pažangiausi konstrukciniai sprendimai, didinantys automobilių patikimumą, ekonomiškumą, iki minimumo mažinantys neigiamą poveikį gamtai, taupantys techninei priežiūrai skirtą laiką. Pagrindiniai šios klasės automobilių tipai yra šasi (su kabina), bortinis ir vilkikas.

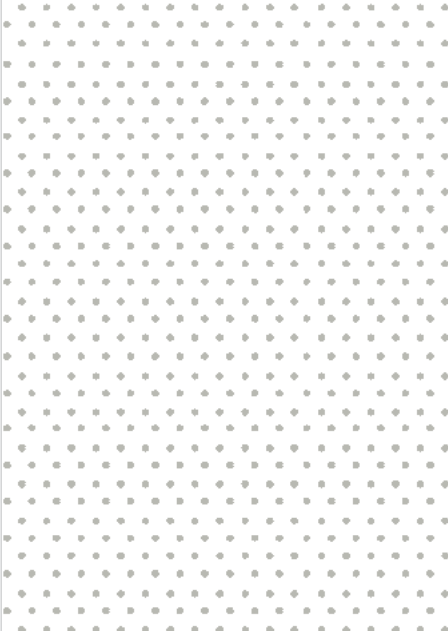
Krovinį pervežimo efektyvumui dar labiau padidinti jau kuris laikas Nyderlanduose (yra projekto „EuroCombi“ iniciatorė) ir Švedijoje bandomi autotraukiniai, kurie gali pervežti 60 t ir net 90 t krovinis. Nyderlandai, Europos Tarybai sutikus, jau kuris laikas eksploatuoja didžiatūrius iki 60 t masės ir 25,25 m ilgio autotraukinius „Megaliner“ ir „Gigaliner“. Švedija, įkvėpta Nyderlandų sėkmės, ryžosi dar sudėtingesniam eksperimentui – bandyti gigantiškus iki 90 t masės autotraukinius, kurių bendras ilgis siekia net 30 metrų. Bandomojo junginio koncepcija pavadinta ETT (*En Trave Till*), kurią galima išversti taip – viena rietuve daugiau. Taigi vietoj trijų priekabų (rietuvių), kurias perveža olandų autotraukiniai, švediškai veža keturias. Švediško ETT techninę bazę sudaro

vilkikas „Volvo FH16“ (galia 442 kW / 600 AG, ratų formulė 6x4) puspriekabės ir priekabos. Šio 11 ašių junginio kiekvienai ašiai vidutiniškai tenka 8 tonos. Šis švedų projektas ES šalyse pavadintas „Ecocombi“.

Jeigu šie eksperimentai pasiteisins, tikimasi, kad tokio tipo autotraukiniai gerokai padidins krovinį pervežimo efektyvumą, mažiau reikės automobilių ir jų vairuotojų, labiau bus taupomi degalai, mažinama aplinkos tarša. Tačiau šis eksperimentas slepia ir nemažai pavojų: juos sunku valdyti, mažesnės manevringumo galimybės, keblu užtikrinti saugų eismą, labiau apkraunama kelio danga. Nors įdomumo dėlei galima pasakyti, kad 60, 90 ir net 120 t keliamosios galios autotraukiniai jau kuris laikas sėkmingai perveža krovinis Australijos ir Šiaurės Amerikos keliais.

Didelės klasės krovininių automobilių gamintojų nėra daug: 7 kompanijos Vakarų Europoje, 6 – Šiaurės Amerikoje ir 4 Japonijoje. Kasmet jos pagamina 600–700 tūkstančių automobilių. Tarp Vakarų Europos gamintojų pripažintas lyderis yra „Mercedes-Benz“, toliau eina „Volvo“, MAN, „Scania“, IVECO, RVI („Renault“), DAF; Šiaurės Amerikoje – „Freightliner“ (priklauso „Mercedes-Benz“), „Navistar International“, „Paccar“ (gamina „Kenworth“ ir „Peterbilt“ automobilius), „Mack“ (priklauso „Renault“), „Volvo“, „Ford“, Japonijoje – „Hino“ (priklauso „Toyota“), „Mitsubishi“, „Nissan Diesel“, „Isuzu“.

1. Didelės klasės krovininis automobilis „IVECO Stralis 450“.
2. Didelės klasės dvisekcinis miesto autobusas „MAN NG 313“.
3. Didelės klasės dviaukštis turistinis autobusas „Setra S431“.
4. Vidutinės klasės miesto autobusas „Mercedes-Benz Citaro LE“.

AUTOBUSŲ KLASIFIKACIJA

Šiuolaikiniai autobusai, kuriuos gamina daugiau negu 50 įmonių, gali būti bendros ir specialios paskirties. Bendros paskirties autobusai pagal naudojimo pobūdį suskirstyti į keturias grupes: miesto, priemiestiniai, tarpmiestiniai ir turistiniai. Specialūs autobusai gali būti skirti konkrečiai keleivių grupei (pavyzdžiui, ligoniams, neįgaliesiems, moksleiviams, oro uostų keleiviams vežti) arba su specialia įranga – sanitariniai, biurų, kilnojamųjų kino stočių, televizijos stočių aparatai.

Kiekvienai šio transporto grupei galioja tam tikri reikalavimai. Pavyzdžiui, projektuojant miesto autobusus svarbiausi reikalavimai yra sutalpinti kuo daugiau keleivių (talpiausi yra 100–125 vietų, perspektyvoje – iki 200 vietų) bei užtikrinti, kad keleiviai galėtų greitai, patogiai ir saugiai įlipti ir išlipti (tokie autobusai turi 3–4 plačias duris bei neaukštas 300–500 mm grindis).

Priemiestinių ir tarpmiestinių autobusų grindys yra labiau pakeltos (protarpis – 780–1 330 mm), todėl po autobuso grindimis būna įrengtos talpios bagažinės.

Turistiniams autobusams keliamas svarbiausias reikalavimas – užtikrinti keleiviams kelionių metu maksimalų komfortą. Tokių autobusų grindys ir kėbulas gali būti pakelti net iki 1,5 metro. Žemiau kėbulo būna įrengtos ne tik bagažinės, bet ir buitinės patalpos, kartais net miegamieji.

Pagal konstrukciją autobusai gali būti pavieniai ir sudėtiniai (iš dviejų, trijų sekcijų). Autobusų kėbulai gali būti vienatūriai (vagoninio tipo), rečiau – dvitūriai (su kėbulo priekyje įrengtu varikliu), vienaukščiai ir dviaukščiai. Dabar vis dažniau matome vadinamuosius 1,25 ir 1,5 aukšto autobusus, kurių kėbulas (salonas) yra pakeltas atitinkamai į 780–1100 mm ir 960–1500 mm aukštį.

Autobusų varikliai (įrengti dažniausiai autobuso gale) – turbodyzeliniai, atitinkantys griežčiausius ekologinius reikalavimus. Vis dažniau autobusuose įrengiami varikliai, veikiantys alternatyviais ekologiniais degalais: gamtinėmis dujomis, vandeniliu, etanoliu, eteriniais aliejais, taip pat varomi hibridinių jėgainių (vidaus degimo ir elektros variklio). Sukurti bandomieji autobusai (elektrobusai), varomi elektrocheminių srovės šaltinių gaminama elektros energija.

Autobusuose įrengiama mechaninė (3–8 pakopų), bepakopė hidraulinė-mechaninė arba elektrinė transmisija. »

Daugelis dabar gaminamų autobusų yra dviašiai [ratų formulė 4 × 2], tačiau kartais įrengiama važiuoklė su ratų formule 6 × 2 arba 8 × 2 ir aktyviaja pneumatine ratų pakaba.

Kad būtų galima gerai ir saugiai valdyti autobusus, įrengiami hidrauliniai arba pneumatiniai stiprintuvai bei stabdžių ABS, daugelis autobusų turi navigacines priemones.

Pagal europietiskąją klasifikavimo sistemą svarbiausias autobuso parametras yra bendras jo ilgis. Ankstesnėje autobusų klasifikacijoje labiau būdavo akcentuojama jų talpa [vietų skaičius]. Mažos ir vidutinės talpos [30–40 vietų] autobusų ilgio riba nenustatyta, tačiau vidutiniškai jis būna 6,0–9,5 metro. Daugelio didelės talpos [100–110 vietų] dviašių autobusų ilgis siekia iki 12 metrų. Pavieniai 3–4 ašių autobusai būna iki 15 m ilgio; dviejų sekcijų – iki 18 m; trijų sekcijų – iki 25 metrų. Ypač ilguose salonuose padėčiai stebėti montuojamos videokameros bei vaizdo įrašymo aparatūra.

Autobuso plotis gali būti iki 2 550 mm. Nustatytas ribinis iki 4 m miesto autobusų aukštis [aukštį riboja gatvėse pakabinti elektros laidai, o keliuose – tiltų, viadukų, tunelių aukštis]. Autobusų ribinės masės bei ašių apkrovos parametrai atitinka krovinių automobilių klasifikacinius parametrus.

Dabar ES šalyse galioja bendra visiems gamintojams turistinių autobusų klasifikavimo sistema, kurią dar 1985 metais nustatė Tarptautinė kelių transporto sąjunga IRU. Atsižvelgiant į ištaigos lygį, turistiniai autobusai suskirstyti į penkias klases. Autobusų klasė, kaip ir viešbučių, yra žymima žvaigždutėmis. Nustatant autobuso klasę svarbiausiu parametru laikomas atstumas tarp gretimų krėslų atlošų. Įvairioms klasėms yra nustatyti šie atstumai: 68, 72, 77, 83, 90 centimetrų. Kuo šis atstumas didesnis, tuo klasė aukštesnė. Antras parametras yra atlošų sienelių aukštis. Įvairių klasių autobusų jis svyruoja nuo 52 iki 68 cm.

Pradedant trečiąja autobusų klase, kiekvienas krėslas papildomai turi du atlošus, individualų [vietos] apšvietimą, erdvesnę sėdimą vietą [keleivis gali laisvai išsitiesti, atsipalaiduoti]. Be to, autobuse būna įrengta mini virtuvė, šaldytuvas, tualetas. Keturių žvaigždučių klasės autobusas turi turėti kojų atlošus, salone įrengtą kondicionierių, o penkių žvaigždučių – vaizdo ir garso aparatūrą, telefono ryšį. Naujausiuose autobusuose papildomai įrengiamos informacinės švieslentės, kuriose rodoma kelionių informacija.

1

Autobusų gamyba yra brangus ir sudėtingas verslas, todėl tik retos įmonės gamina visus jo agregatus. Prie tokių milžinų yra priskiriamos „Mercedes-Benz“, MAN, IVECO, „Renault“, kai kurios japonų įmonės. Daugelis įmonių autobusus tik surenka, o agregatus tiekia kitos įmonės, pavyzdžiui, DAF, „Scania“, „Ikarus“, „Volvo“ ir daug kitų. Ypač svarbus autobuso agregatas yra kėbulas, todėl juos gamina tos įmonės, kuriose dirba talentingi dizaineriai, konstruktoriai. Būtent jie nustato kėbulo formą, aerodinamines jo savybes, stilių, parenka kompozicines medžiagas, spalvas ir pan. Nuo kėbulo dizaino, techninio lygio labai priklauso ir autobuso populiarumas, jo klasė.

Nuo 2008 metų vykdomas ekologiškų ateities autobusų kūrimo projektas. Prie jų kūrimo prisideda net 47 įvairių šalių autobusų gamintojai, iš jų svarbiausius darbus turi nuveikti Europos susivienijimo „Evo Bus“ [į jo sudėtį įeina įmonės MAN, „Mercedes“, „Irisbus Iveco“, „Scania“ ir „Volvo“] specialistai. Originalų ateities viešojo miesto transporto projektą „Phileas“ siūlo olandų konsorciumas APTS [Advancel Public Transport Systems]. Konsorciumas, bendradarbiaudamas su aviacijos įmone „Fokker“ bei autobusų įmonėmis „Berkhof“, „Jonckhere“ ir „Bova“ [dabar susivienijimas „VDL Bus & Coach“], sukūrė universalią keleivinę transporto priemonę [sąlyginai pavadintą autotramvajumi], kuri ateityje galbūt pakeis autobusus, troleibusus ir tramvajus. Yra sukurta keletas šio tipo transporto priemonių su hibridinėmis jėgainėmis. Tokie „autotramvajai“ gali būti valdomi trimis būdais: tradiciniu [vairuotojo], pusiau automatinio, kai dalį valdymo funkcijų perima elektronika

[kompiuteris palaiko reikiamą greitį, pristabdo, atsiradus kliūčiai, sustoja stotelėse], ir automatinio, kai vairuotojo kabinoje išvis nėra, o autotransporto priemonė valdoma vien kompiuterio. Šios sistemos dabar yra bandomos Eindhovenene. Automatizuotam „autotramvajų“ valdymui yra paruošti specialūs maršrutai. Nutiestose eismo juostose kas tris metrus sumontuoti magnetai [jutikliai]. Jų išdėstymas fiksuojamas kompiuteriniame trasos žemėlapyje, kuris įvedamas į valdančiojo kompiuterio atmintį. Važiuojant kompiuteris nuolat patikrina, kurioje vietoje tuo metu yra transporto priemonė. Ratuose sumontuoti jutikliai matuoja jų sūkius bei posūkio kampą. Nuvažiuotas atstumas ir judėjimo kryptis nuolat lyginami su kompiuterio atmintyje saugoma informacija. Mažiausias netikslumas nedelsiant koreguojamas. Šia novatoriška [nereikia laidų, bėgių, visi ratai yra valdomi] ir efektyvia [„autotramvajuje“ telpa iki 250 keleivių] transporto sistema susidomėjo ir kitų šalių didžiųjų miestų transporto specialistai ir gyventojai. Tačiau ar ji pasiteisins – parodys laikas.

VARIKLIŲ KLASIFIKACIJA

Šiuolaikiniuose masinės gamybos lengvuosiuose automobiliuose, sunkvežimiuose ir autobusuose įrengiami stūmokliniai vidaus degimo varikliai [išskyrus „Mazda RX-8“ bei „Mazda Cosmo“ su rotoriniais varikliais, kurių gamyba 2012 metais dėl didelės išmetamųjų deginių taršos buvo nutraukta]. Jie yra klasifikuojami pagal įvairius požymius. 1999 metų pasaulio automobilių katalogų duomenimis, lengvuosiuose automobiliuose buvo įrengiami benzininiai

[78 %] ir dyzeliniai [16 %], benzininiai-karbiuratoriniai [6 %], o vidutinės ir didelės galios sunkvežimiuose – tik dyzeliniai varikliai. Pagal cilindrų skaičių lengvuosiuose automobiliuose buvo įrengiami 2-jų [0,3 %], 3-jų [2,0 %], 4-ių [64 %], 5-ių [2,3 %], 6-ių [23 %], 8-ių [7 %], 10-ies [0,1 %], 12-os [1,3 %] cilindrų varikliai. Pagal cilindrų išdėstymą vienaėliai sudarė 74 %, dvieiliai – 24 %, opoziciniai – 2 procentus. Kroviniuose automobiliuose daugiausia buvo įrengiami 6, V6, V8 [76 %], 4-ių [22 %] ir labai nedaug [apie 2 %] 3-jų, 5-ių ir V10 cilindrų varikliai. Dvieiliuose varikliuose kampas tarp cilindro eilių būna 15°, 45° [dažniausiai 60°, 75°, 90°] ir 180° [opoziciniuose]. Pavyzdžiui, opoziciniai varikliai būdavo įrengiami sportiniuose automobiliuose „Porsche 911“.

Lengvųjų automobilių darbinis tūris buvo nuo 660 iki 7 500 cm³, o krovinių – nuo 993 iki 17 240 cm³. Benzininių automobilių slėgio laipsnis svyrudavo nuo 7,8 iki 11,3, dyzelinių variklių – nuo 18,6 iki 23,5. Didžiausia lengvojo automobilio [„Porsche 911 GT1“] variklio galia buvo 400 kW / 544 AG / 7 000 min-1 [įsibėgėjimo iki 100 km laikas – 3,7 s], o krovininio automobilio [„Renault AE 560 Megane“] – 412 kW / 560 AG / 1900 min-1.

Po dešimties metų [2009 metais] automobilių ir jų variklių struktūra kiek pakito. Negaminami automobiliai su karbiuratoriniais varikliais. Lengvuosiuose automobiliuose įrengiami šie varikliai: vienos eilės R tipo [3, 4, 5, 6 cilindrų], VR tipo [cilindrai bloke išdėstyti šachmatine tvarka, o kampas tarp švaistiklių sudaro 15°]. Tokius variklius gamina vokiečių įmonė „Volkswagen“, tačiau kataloguose į atskirą grupę jie neišskirti. Jie būna: dvieiliai V formos [6, 8, 10, 12 cilindrų]; trieiliai W formos [8, 10, 12, 16 cilindrų]; B [Boxter] arba O [Opositione – opoziciniai] tipo šešių arba aštuonių cilindrų varikliai; hibridinės ir elektros energetinės jėgainės [jų įdiegimas automobiliuose vis spartėja]. O kol kas apie 98 % sudaro stūmokliniai vidaus degimo varikliai ir tik apie 2 % – kiti. Sunkvežimiai ir autobusai, pagaminti ne lengvųjų automobilių pagrindu, turi įrengtus vienos eilės R tipo [4, 5, 6 cilindrų] benzininius bei dyzelinius variklius, o vidutinės ir didelės galios [talpos] sunkvežimiai ir autobusai – vienaėlius arba dvieilius V formos [6, 8 arba 10, 12 cilindrų] dyzelinius variklius su turbokompresoriais, dažniausiai su tarpinio įsiurbiamo oro aušinimo sistema.

Automobilių varikliai gali turėti ohc [overhead camshaft], dohc (double overhead camshaft), rečiau ohv [overhead valves], cih [camschat in head] dujų skirstymo mechanizmo detalių

komponavimo schemą. Dažniausiai kiekviename cilindre yra įrengti 4 vožtuvai [2 įsiurbimo ir 2 išmetimo], rečiau – 2, 3 arba 5. Vožtuvų šiluminiai tarpeliai susireguliuoja automatiškai hidrauliniais kompensatoriais. Dujų skirstymo fazės [kada turi atsидaryti ir užsidaryti vožtuvai] bei vožtuvų eiga [šiluminis tarpelis], priklausomai nuo variklio apkrovimo, dažniausiai keičiamos automatiškai, naudojant tam skirtus įvairios konstrukcijos mechanizmus [Double-VANOS, Valvetronic, Valvematic, VTEC ir kt.]. Kadangi dujų skirstymo mechanizmai tampa labai sudėtingi, išradėjai, konstruktoriai ieško būdų, kaip juos modernizuoti, padaryti patikimesnius. Pavyzdžiui gali būti vokiečių įmonė „Daimler AG“ [2007 metais buvęs koncernas „Daimler-Chrysler“ iširo]. Jos specialistai bando variklius, kuriuose vožtuvus hidrauliškai arba elektromagnetais valdo elektronika. Sunkvežimių ir autobusų variklių dujų skirstymo mechanizmas dažniau būna tradicinis su reguliuojamais vožtuvais, rečiau vožtuvai reguliuojami automatiškai. ATP variklių maitinimo sistemų tipai apibūdinti 11 skyriuje.

Automobilių katalogų duomenimis, galingiausias šio laikotarpio serijinis lengvasis automobilis buvo sportinis automobilis „Porsche Cayenne Turbo S“ [benzininio V8 variklio galia – 404 kW / 550 AG / 6 000 min-1, maksimalus važiavimo greitis – 280 km/h, įsibėgėjimo iki 100 km laikas – 4,8 s] ir jau minėtas 2008 metų smulkių serijų gamybos reprezentacinės klasės superautomobilis „Bugatti Veyron 16.4“ [jo duomenys pateikti anksčiau, tik įdomumo dėlei galima pridurti, kad variklis turi net keturis turbokompresorius ir aštuonis deginių šalinimo vamzdžius, o automobilio įsibėgėjimo iki 100 km laikas – 2,5 s]. Galingiausias sunkvežimis buvo „Scania R-series“ [dyzelinio variklio V8TA galia – 537 kW / 730 AG / 1 900 min-1].

Įsigaliojus „Euro-6“ [nuo 2014 metų] griežtiesi ekologijos reikalavimams automobilių kūrėjams tenka iš naujo permąstyti stūmoklinių vidaus degimo variklių kūrimo koncepciją. Dabar tampa ypač svarbu, kad būtų išspausa kuo daugiau galių iš kiekvieno kubinio centimetro variklio darbinio tūrio, o didėjant variklio galiai, jo gabaritai neturėtų didėti.

Pirmieji žingsniai, kuriant galingus ekonomiškus ir sąlyginai ekologiškus mažagabaričius automobilių variklius, jau žengti. Tai pirmoji padarė „Ford“ įmonė, sukūrusi „EcoBost“ serijos vieno litro, trijų cilindrų tiesioginio įpurškimo benzininį variklį, kuris yra galingesnis už ankstesnės

kartos1,6 litro keturių cilindrų variklį. Minėtas variklis jau įdiegtas viename iš Europoje parduodamų automobilių. Variklyje „EcoBost“, kuris yra kolektyvinis Jungtinės Karalystės, JAV ir Vokietijos mokslininkų, dizainerių ir konstruktorių kūrybos vaisius, įdiegti pažangiausi variklių kūrimo sprendimai. Pereinant nuo keturių cilindrų prie trijų reikėjo keisti variklio konstrukciją. Trijų cilindrų varikliams sudėtingiau panaikinti alkūninio veleno svyravimus bei variklio vibracijas. Jiems neutralizuoti čia alkūninis velenas su smagračiu įrengtas su nežymiu nuokrypiu nuo ašies. Pasitelkus kompiuterinį modeliavimą pavyko patobulinti turbokompresoriaus konstrukciją. Pritaikius naujas medžiagas [pavyzdžiui, nikelio lydinį vietoje ketaus] jie tapo lengvesni, efektyviau veikia esant mažoms variklio apkrovoms, atsparesni dilimui, todėl patikimesni. Trinčiai tarp variklio besisukančių detalių sumažinti čia panaudoti priedai DLC [deimanto tipo anglies milteliai]. Japonų įmonės „Nissan“ specialistai, išradę šį priedą, teigia, kad milteliai, ištirpę variklio alyvoje [variklyje „EcoBost“ panaudota „Castrol“ alyva], sudaro itin slidžią plėvelę, kuri variklio dalių trintį gali sumažinti 25 proc. Degalams taupyti šiame variklyje panaudota vadinamoji „Start / Stop“ sistema.

Įmonės „Ford“ pavyzdžiu seka ir kitos pažangios įmonės: BMW, sukūrusi ir įdiegusi automobilyje „Mini Cooper“ turbokompresorinį keturių cilindrų 1,5 litro benzininį variklį; „General Motors“, sukūrusi vieno litro trijų cilindrų variklį „Ecotech“; įmonė „Fiat“, sukūrusi dviejų cilindrų 0,9 l, 77,2 kW / 105 AG pažangų variklį [įrengtas „Fiat Cinquecento“ automobilyje].

Mažiems varikliams bandoma pritaikyti ir kitas naujoves. Viena iš tokių – energijos regeneravimo sistemos, kurios surenka stabdant susidarancią kinetinę energiją, taip pat išmetamųjų deginių šilumą. Regeneruota energija įkrauna akumuliatorių, kuris gali sukti elektros variklius, o jie – papildomus automobilio įrenginius [pagal žurnalo IQ, 2016 m. sausio mėn. nr. 1 [70] straipsnį „Mašinų mažėjimo metas“].

Taigi, specialistų nuomone, įsigali mažų galingų, ekonomiškų variklių ir kartu mažų automobilių era. Automobilių, kurie tenkintų griežčiausius ekologijos reikalavimus ir pagal ekonominius rodiklius galėtų konkuruoti su hibridais, kol ateityje nebus pakeisti automobiliais su elektra varomomis jėgainėmis. x

1. Mažos klasės autobusas „IVECO Daily 50“.

KARAMELINIS ŠOKOLADINIS TORTAS

TEKSTAS: Regina Valančienė
NUOTRAUKA: Regina Valančienė

10 ŽMONIŲ REIKĖS:

Tešlai:

- 285 g miltų
- 250 g cukraus
- 250 ml pieno
- 180 g sviesto
- 3 kiaušinių
- 55 g kakavos
- 3 š. tirpios kavos
- 3 š. vandens
- 1,5 šaukštelio kepimo miltelių
- 1 žiupsnelio druskos

Kremui:

- 500 g maskarponės sūrio
- 397 g karamelizuoto kondensuoto pieno
- 2 š. likerio [romo, brendžio ar apelsinų sulčių]

Sulaistymui:

- 200 ml kavos [stiprios]
- 100 g cukraus

Gaminimas:

1. Biskvitui dubenyje sumaišome miltus, kakavą, kepimo miltelius, druską. Persijojame. Plakikliu iki baltumo išplakame sviestą ir cukrų. Plakdami po vieną mušame kiaušinius [po kiekvieno paplakti 1 minutę]. Į šį plakinį beriamo pusę miltų ir šaukštu išmaišome, bet nepermaišome. Supilame vandenyje ištirpintą kavą, pieną, likusius miltus ir vėl šaukštu atsargiai, bet gerai išmaišome.
2. Kepsime 2 biskvitus, kuriuos kiekvieną perpjausime į 2 lakštus ir iš viso turėsime 4. Kepimo formos [naudojau 22 cm] dugną išklojame kepimo popieriumi, šonus patepame sviestu, pilame pusę tešlos ir kepame 170 °C įkaitintoje orkaitėje apie 50 minučių. Tikriname vidurį mediniu pagaliuku. Taip iškepame ir antrą biskvitą. Atvėsusius perpjauname dideliu peiliu į 2 lakštus.

3. Kremui visus kambario temperatūros produktus dedame į dubenį ir plakikliu nedideliu greičiu išplakame iki vientisos masės.
4. Sulaistymui kavą galima naudoti ir plikomą, ir tirpią. Tad pilame paruoštą kavą ir cukrų į puodą, užviriname ir pamaišydami kaitiname ant mažos ugnies, kol išgaruos beveik pusę skysčio ir likęs ims šiek tiek tirštėti. Nuimame nuo ugnies.
5. Surenkame tortą: dedame biskvitą į lėkštę, sulaistome sirupu, tepame kremu. Taip padarome su visais biskvitais. Pasilieiname šiek tiek kremu viršui ir šonams aptepti. Puošiame, kaip norime. Tortą palaikome šaldytuve bent parą. x

SVEIKINAME

Sveikiname jubilatus!

Karininko Antano Juozapavičiaus šaulių (Alytaus apskr.) 1-oji rinktinė
DANIUS GINTALAS – 70 m.

Vytauto Didžiojo šaulių (Kauno apskr.) 2-oji rinktinė
VINCENTAS KURSA – 85 m.
STANISLOVAS NAVICKAS – 70 m.
EDMUNDAS TRASAUSKAS – 65 m.
ANDRIUS KAPUŠKINAS – 35 m.
MARIJA POTASKAJEVA – 30 m.
LAURA ŽILĖNAITĖ – 30 m.
MANTAS MIKALAIŠKAS – 25 m.

Vakarų (Jūros) šaulių (Klaipėdos apskr.) 3-ioji rinktinė
VILIUS ČEPAS – 60 m.
DAINIUS DANIUŠIS – 50 m.
ALGIMANTAS POŠKA – 50 m.
VIRGILIUS VALANČIAUSKAS – 55 m.
ARTŪRAS BALTRUKAITIS – 50 m.

Suvalkijos šaulių (Marijampolės apskr.) 4-oji rinktinė
BRONIUS BARUŠAUSKAS – 85 m.
ALDONA LIETUVNINKIENĖ – 80 m.
JURGIS GLAVECKAS – 65 m.
VILHELM HAASE – 65 m.
AIDAS SENKUS – 55 m.
GABRIELĖ RIMKUVIENĖ – 30 m.
LUKAS GIRAITIS – 25 m.

Alfonso Smetonos šaulių (Panevėžio apskr.) 5-oji rinktinė
RAMUTIS STAKĖ – 80 m.
VYTAUTAS ZIZIRSKAS – 60 m.

Išlydėjome į amžinybę bendramintį, puikios lietuviškos šeimos tėvą ir senelį, darbštų žmogų, aktyvų visuomenininką, brolių šaulį, **BENIŲ JARMALAVIČIŲ**.

Suvalkijos šaulių 4-osios rinktinės šauliai

B. Jarmalavičiaus asmenybė – tai pavyzdys kiekvienam mūsų! Nesavanaudiškai gyvendamas savo gyvenimą jis gebėjo būti visur: ir pilietinėse bei bendruomeninėse iniciatyvose, ir socialiniame bei kultūriniame Pilviškių krašto gyvenime. B. Jarmalavičius nusipelnė tiek jaunų, tiek brandaus amžiaus žmonių simpatijų ir pagarbos tarnaudamas ilgametėje Pilviškių seniūnijos Bebrininkų seniūnaitijos seniūnaičio veikloje. Tėvynės labai aktyviai tarnavo Lietuvos šaulių

Gen. Povilo Plechavičiaus šaulių (Šiaulių apskr.) 6-oji rinktinė
AIDAS JUOZAPAITIS – 55 m.
ARNOLDAS LUKOČIUS – 55 m.
RAMŪNAS BAJORIŪNAS – 50 m.
RASA KANČIAUSKIENĖ – 45 m.
GINTARAS KYBARTAS – 35 m.
TAUTVILAS PŪTVIS – 30 m.
MODESTAS UBAVIČIUS – 20 m.
GYTIS NAVICKIS – 20 m.
AUDRONĖ LITOVKINAITĖ – 20 m.

LDK Kęstučio šaulių (Tauragės apskr.) 7-oji rinktinė
VLADAS LAURINAVIČIUS – 70 m.
ARŪNAS ŠTRIMAS – 60 m.
ROLANDAS SKIEPENAITIS – 55 m.
DARIUS POVILAITIS – 50 m.
RITA GRIGALIENĖ – 45 m.

Žemaitijos šaulių (Telšių apskr.) 8-oji rinktinė
ANTANAS VAITKEVIČIUS – 85 m.
GINTARAS ARMALIS – 60 m.
PAULIUS PETKINIS – 40 m.

Plk. Prano Saladžiaus šaulių (Utenos apskr.) 9-oji rinktinė
AURELIJA SINICIENĖ – 60 m.
SIGITA KILNIENĖ – 55 m.
VACLAVA STAŠIŪNAITĖ – 55 m.

Karaliaus Mindaugo šaulių (Vilniaus apskr.) 10-oji rinktinė
VIDMANTAS RAUDELIŪNAS – 55 m.
GAUDENIS SADAUNYKAS – 55 m.
JOANA BIKULČIENĖ – 50 m.
LINAS BARŠČEVIČIUS – 50 m.
ŠARŪNAS SABAITIS – 50 m.
MINDAUGAS KURMIS – 45 m.
REMIGIJUS ULIANSKAS – 45 m.
VALDAS BALTAKIS – 40 m.
MINDAUGAS KANAPICKAS – 40 m.
JUSTINAS MURASKAS – 40 m.
RITA SMIRNOVA – 40 m.
VYTAUTAS VYSKUPAITIS – 40 m.

sąjungoje, buvo Pilviškių šaulių 404-osios kuopos būrio vadas. Nestokojo iniciatyvos policijos rėmėjų veikloje, įkūrė Bebrininkų kaimo saugios kaimynystės grupę.

Tai buvo pilietiškas, atsakingas, jautrus pilietis, tikras mūsų krašto patriotas!

Išėjus žmogui amžinybėn, apie jį prisiminimas lieka toks, kokie buvo jo darbai.

B. Jarmalavičiaus bendražygiams išliks šviesus jo prisiminimas, kaip pavyzdys, kaip įkvėpimas gyventi nesavanaudiškai ir prasmingai, mylėti savo kraštą ir jo žmones!

Nuoširdžią užuojautą reiškiamo velionio šeimai ir artimiesiems.

UŽJAUČIAME

Amžinybėn iškeliavus partizanui, šauliui **STANISLOVUI BALTRŪNUI**, nuoširdžiai užjaučiame šeimą ir artimuosius.

Karaliaus Mindaugo šaulių (Vilniaus apskr.) 10-osios rinktinės šauliai

Stanislovas Baltrūnas gimė 1927 metais Ukmergės apskr., Giedraičių vlsč., Staškūnų k. 1944 metų lapkritį, sekdamas dėdės ir brolio pavyzdžiu, išėjo į mišką ir prisijungė prie Uosio būrio partizanų. Turėjo slapyvardį Aukuras. Nuo 1945 metų būrys priklausė Žalio Velnio junginiui, Didžiosios kovos apygardai, B rinkinei ir veikė visoje Ukmergės apskrityje. 1948 metų kovo 25 dieną vykusiose kautynėse S. Baltrūnas buvo sunkiai sužeistas, operuotas Vilniaus Raudonojo Kryžiaus ligoninėje ir čia pat areštuotas. Po ilgų tardymų ir kankinimų nuteistas 25 metų kalėjimo ir 5 metų tremties bei išsiųstas į Intos lagerį. Namo grįžo 1968 metais, gyveno Trakuose.

Po sunkios ligos mirus **EUGENIJUI MARTINKUI**, nuoširdžiai užjaučiame šeimą ir artimuosius.

Karaliaus Mindaugo šaulių (Vilniaus apskr.) 10-osios rinktinės šauliai

Eugenijus Martinkus buvo 1990 metų vasario 15 dienos Atkuriamojo Lietuvos šaulių sąjungos suvažiavimo dalyvis, jo vadovaujamas skyrius 1990 metais saugojo Vilniaus miesto savivaldybę, kritiškiausiomis dienomis budėjo prie Aukščiausiosios Tarybos.

Mirus šauliui **MINDAUGUI STRIČKAI**, nuoširdžiai užjaučiame šeimą ir artimuosius.

Karaliaus Mindaugo šaulių (Vilniaus apskr.) 10-osios rinktinės šauliai

Mirus ilgamečiam [nuo 1993-ųjų] Marijampolės 403-iosios kuopos šauliui **JUOZUI GRINIUI**, nuoširdžiai užjaučiame velionio šeimą ir artimuosius.

Suvalkijos šaulių 4-osios rinktinės šauliai

Mirus mylimam Tėvui, nuoširdžią užuojautą reiškiamo šauliui **EUGENIJUI OGANAUSKUI**

Karaliaus Mindaugo šaulių (Vilniaus apskr.) 10-osios rinktinės šauliai

17

VERTIKALIAI:

2. Miestas centrinėje Mesopotamijoje, III tūkst. pr. m. e. pabaigoje tapęs Sargono sukurtos to paties pavadinimo imperijos sostine.

3. Miestelis, įsikūręs 3 km į vakarus nuo kelio Druskininkai–Jieznas, aukštame dešiniajame Nemuno krante [pirmą kartą rašytiniuose šaltiniuose paminėtas 1382 metais, tačiau manoma, kad 1336 metais būtent ant čia esančio piliakalnio vyko žymusis mūšis, kurio metu pilies gynėjai ir gyventojai nutarė žūti liepsnose, bet nepasiduoti priešams].

4. Metas nuo ryto ligi vakaro.

5. Graikų mitologijoje tai buvo išskirtinio grožio jaunuolis, kurį dievai nubaudė taip, jog jis įsimylėjo savo atvaizdą vandenyje, nesuprasdamas, kad tai jis pats, ir pražuvo negalėdamas atsitraukti nuo savo atvaizdo grožio.

6. Lietuvoje gyvenantis vandens paukštis ilgu snapu, kuris vienoje liaudies patarlėje sutapatinamas su labai neturtingu žmogumi.

7. Roko grupės „Pink Floyd“ albumas.

9. Lankstus ilgas cilindrinis tekstilės gaminys, susuktas, suvytas arba supintas iš siūlų, verpalų gijų.

10. Vienas iš seniausių stalo žaidimų dviem žaidėjams, kuriame figūros judinamos priklausomai nuo kauliuko metimo.

11. Unikalias receptūros lietuviškas pusketis sūris, kurį 1959 metais išrado Vilkyškių pieninės meistras Albinas Skučas ir kuris ir buvo pavadintas vietovės, kurioje jis buvo sukurtas, vardu.

12. Lietuvos kino ir teatro aktorius, kurio Jaunimo teatro spektaklyje „Skapeno klastos“ suvaidinto pono Žeronto ištarta frazė „Ir ko ji velnias nešė į tą galerą?“ tapo kultine.

17. Paukštis čiulbuonėlis, kuris dar vadinamas špoku, šnekučiu.

18. Grafo duktė.

20. Nedidelis miestelis, esantis 37 km nuo Švenčionių, esantis to paties pavadinimo girioje ir Regioniniame parke.

23. Bakterija, plačiai paplitusi dirvožemyje, vandenyje ir dulkėse, nes gyvūnai ligos sukėlėjus į aplinką išskiria su pienu, šlapimu, išmatomis (sukelia gyvūnų ir žmonių pavojingą užkrečiamąją ligą).

25. Biblinis personažas (dar Ibrahim), laikomas senovės žydų patriarchu, žydų tautos protėviu.

26. XVII amžiaus ispanų baroko tapytojas (daugiausia tapė religinius paveikslus, yra nutapęs žanrinių scenų).

33. Ežeras Rytų Lietuvoje, Molėtų rajono pietryčiuose, apie 2,5 km į rytus nuo Inturkės, įeinantis į Labanoro regioninį parką.

34. Avies jauniklis, taip vadinamas iki lytinio subrendimo [5–7 mėn.].

35. Legendinis Vilniaus „Statybos“ krepšininkas (vėliau – treneris, treniravęs „Statybą“, Sirijos nacionalinę rinktinę, Sidnėjaus olimpiadoje kaip Lietuvos vyrų krepšinio rinktinės vyr. trenerio asistentas, laimėjęs bronzos medalį).

KRYŽIAŽODIS „JAU SAULELĖ...“

36. Ritininė užuolaida.

41. „Marvel“ komiksų ir jais pagrįstų kūrinių fiktyvus veikėjas, pavadintas kiauninių šeimos plėšrūno vardu.

43. Šviesos nebuvimas.

45. Naminis žinduolis, laikomas vilnoms, mėšai [kitur ir pienui].

46. SI sistemos priešdėlis, reiškiantis daugiklį 10-9 arba 1/1000000000 arba 0,000 000 001.

48. Lietuvių poetės, Rašytojų sąjungos narės Butkutės (2012 metais apdovanota Zigmo Gėlės premija už eilėraščių knygą „Karavanų lopšinės“) vardas.

50. Kaimas Prienų r., 5 km nuo Balbieriškio, netoli kelio Prienai–Alytus.

51. Lietuvių dainininkė, tituluojama Bliuzo Karaliene.

53. Naujai išaugusi augalo stiebo dalis [atžala].

55. Pirmoji Lietuvos elektroninės muzikos grupė, kurios įkūrėjas ir vadovas – kompozitorius G. Kuprevičius.

57. Kaimas Latvijoje, Rucavos savivaldybėje, 9 km į vakarus nuo Rucavos, 10 km nuo Lietuvos sienos, prie Baltijos jūros kranto.

58. Geldos pavidalo dauba lėkštais šlaitais.

59. Oro srautas, greitai judantis paraleliai su žemės paviršimi.

60. Moterų katalikų vienuolyno viršininkė.

61. Atviras tarpas, skylė, įėjimas.

HORIZONTALIAI:

1. Kino režisierius, „Sidabrinės gervės“ laureatas, filmo „Nova Lituania“ autorius.

4. Lietuvių literatūros klasikas, kurio poemos žodžiais pavadintas šis kryžiažodis.

8. Moldavijos istorinio regiono dalis Šiaurės Rytų Karpatuose, dabartinės Rumunijos ir Ukrainos teritorijose.

13. Miestas, pravardžiuojamas „benzino kolonėle tarp Vilniaus ir Klaipėdos“.

14. Religinis pastatas, priklausantis konkrečiai krikščionių denominacijai, ir vyskupijos centras (stačiatikių vadinamas soboru).

15. Geležies ir anglies lydiny, kuriame yra iki 2 % anglies (esant daugiau anglies, lydinys yra stipresnis, bet trapesnis ir sunkiau suvirinamas).

16. Miestas Zimbabvės šiaurės rytuose, šalies sostinė ir didžiausias miestas [anksčiau vadintas Solssberiu].

19. Maurų valdovų rūmų ansamblis Pietų Ispanijoje, Andalūzijoje, greta Granados miesto.

21. Valties „variklis“.

22. Tapybos technika, kai liejama vandenyje ištirpintais, itin skaidriais dažais.

24. Puodelio, puodo, ąsočio rankenėlė.

26. Titulas, suteikiamas laimėtojui Gražuolių rinkimuose.

27. Vaisius [botaniškai – uoga], davęs pravarde vienam policininko ekipuotės elementui.

28. Paaukštinta vieta netoli altoriaus, iš kurios sakomi pamokslai (dažniau vadinamas sakykla).

29. Kalifato valdovas ir kartu musulmonų umos (visų musulmonų) religinis vadovas.

30. Karklo, gluosnio, liepos plėšiama apatinė žievė, naudojama pynimo darbams.

31. Skandinavų mitologijoje – griaustinio, audros ir derlingumo dievas, dieviškasis herojus, kuris saugo dievus ir žmones nuo milžinų ir kitokių pabaisų.

32. Jos mums reikia ir tada, kai sergame sloga ar verkiame, ir tada, kai rašome lietuviškai.

35. Muzikinis kino filmas „Muzikos ...“.

37. Konstrukcinis elementas, jungiantis statinio pagrindą ir virš jos esančias dalis (vertikaliai stovintis medinis, akmeninis arba metalinis stulpas, dažniausiai cilindro formos).

38. Gyvenvietė Kauno rajone, pakeliui iš Kauno į Karmėlavą [netoli į rytus yra Kauno oro uostas, į pietus – Kauno LEZ ir automagistralė A1].

39. Įtaisas, kuriame tvirtinami kulkosvaidžiai ar mažo kalibro automatinės patrankos ir kuris savo pavaromis ir kita mechanika užtikrina šių ginklų nutaikymą horizontalioje ir vertikalioje plokštumose, taip pat šaudymą aplink.

40. Miestas ir miestietiškas valsčius Lenkijos šiaurės rytuose, Palenkės vaivadijoje, apskrities ir valsčiaus centras prie sienos su Lietuva.

42. Tai – ir matavimo juosta, ir azartinis lošimas iš pinigų.

44. Labai stiprus vėjas, kurio greitis siekia daugiau nei 30 m/ssek.

47. Naminis vandens paukštis, išgelbėjęs senovės Romą.

49. Klausos ir pusiausvyros organas.

52. Tauta, gyvenusi Nubijoje ir dabartinės Etiopijos plote, kalbėjusi viena semitų kalbų.

54. Miestas Šiaurės Rytų Lietuvoje, Utenos apskrityje, kuriame gimė žymi Latvijos krepšininkė Uljana Semionova [žaidė Rygos TTT komandoje, SSSR rinktinėje].

56. Kibiras, platus medinis indas, rėčka, verdamasis puodas.

62. Amarilinių šeimos anksti pavasarį pražystanti darželio gėlė.

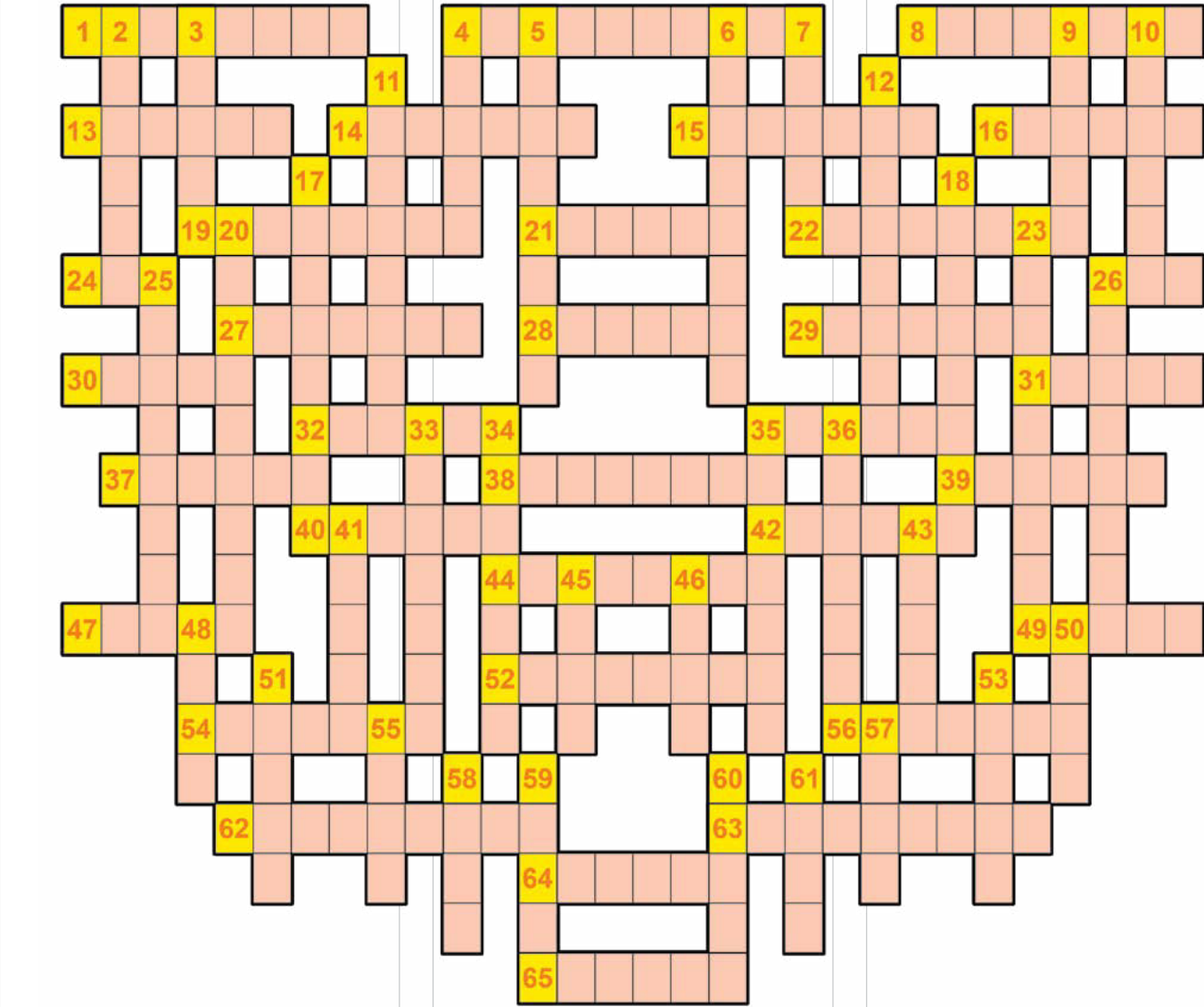
63. Vakarų lietuvių ir senųjų prūsų jūros dievas [laikytas piktąja vandenų dvasia].

64. Nedidelis burinis arba motorinis laivas kelionėms, pramogoms ar sportui.

65. Graikų ir romėnų mitologijoje moteris, dievo Apolono apdovanota pranašystės galiomis (tokios moterys gyvendavo urvuose ir niekieno neprašomos, apimtos transo, pranašaudavo dievų valią hegzametrų). x

Atsakykite į kryžiažodžio klausimus ir siųskite atsakymus paštu iki balandžio 15 d. į „Trimito“ redakciją adresu:

Žurnalas „Trimitas“
Lietuvos šaulių sąjunga
Laisvės al. 34,
44240 Kaunas

KRYŽIAŽODŽIO ATSAKYMAI

Kryžiažodis „Trumpiausias mėnuo“. Atsakymai.

Vertikaliai:

1. Šviesa.
2. Dramblys.
3. Žiemgala.
4. Giedraičiai.
5. Dusetos.
6. Minija.
7. Navakas.
8. Stulginskis.
9. Gudeliai.
10. Pataisas.

11. Bėgiai.
15. Gruodis.
18. Smalvas.
20. Kompasas.
21. „Nanoferma“.
22. Kiduliai.
24. Blaumanis.
25. „Eridanas“.
26. Astravas.
27. Biržulis.
31. Astra.
32. Krivis.

33. Pelėda.
35. Agava.
41. Balnas.
42. Klanas.
43. Varna.
44. Alkas.
45. Akmuo.
47. Luodis.
48. „Antis“.
49. Semba.
50. Rasos.

Horizontaliai:

4. Gediminas.
12. Varniai.
13. Tauragė.
14. Edita.
15. Garliava.
16. Obama.
17. Ivinskis.
19. Dulksna.
23. Ibsenas.
28. Adomynė.

29. Alsėdžiai.
30. Kaniava.
31. Asla.
34. Alsa.
36. Europa.
37. Uodega.
38. Tyla.
39. Alka.
40. Dagilis.
44. Asta.

46. Yla.
48. „Aras“.
51. Kalva.
52. Ašaka.
53. Reklama.
54. Štormas.
55. Skalsė.
56. Ordinas.
57. Balsys. x

Sveikiname prizo, dėlionės „Lietuvos kariai“, laimėtoją **Aurimą Žviką** iš Kėdainių.

TRIMITAS

IR PRIEŠ ŠIMTMETĮ SKAITYTAS

+
**Užsiprenumeruok
„TRIMITĄ“ ir
paragink kitą!**

2021 metais žurnalas TRIMITAS leidžiamas kas mėnesį.

Žurnale TRIMITAS – šaulystė, karyba, istorija, kelionės, pasaulio pažinimas, išgyvenimo patirtys, lauko virtuvė ir galvosūčiai. Kiekvienam yra ką skaityti.

Žurnalą TRIMITAS galima užsiprenumeruoti Lietuvos pašto skyriuose ir internetu:

www.zurnaluprenumerata.lt
www.prenumeruok.lt

Prenumeratos kaina:

12 mėn. – 20 eurų
6 mėn. – 10 eurų
3 mėn. – 5 eurai